

ramuri

Anul II. Nr. 3 (8)
C r a l o v a
23 martie, 1965
24 pag. — 3 lei

COMUNICAT

În ziua de 22 martie 1965 a avut loc ședința plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

La propunerea Biroului Politic, plenara a ales în unanimitate în funcția de prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român pe tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Tovarășul Alexandru Bîrlădeanu, membru supleant al Biroului Politic, a fost ales membru al Biroului Politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

Au fost aleși ca secretari ai Comitetului Central tovarășii Leonte Răutu, membru supleant al Biroului Politic, Paul Niculescu-Mizil și Ilie Verdeț, membri ai Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

Plenara a hotărât să propună Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române drept candidat pentru funcția de președinte al Consiliului de Stat pe tovarășul Chivu Stoica, membru al Biroului Politic, secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

În aceeași zi a avut loc ședința comună a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri ale Republicii Populare Române, care au adoptat o hotărâre cu privire la eternizarea memoriei tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Hotărîrea

Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român,
a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri
ale Republicii Populare Române

Pentru eternizarea memoriei tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliul de Stat și Consiliul de Miniștri ale Republicii Populare Române,

hotărăsc:

1. Se vor edita lucrările tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.
2. Se va edita biografia tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.
3. Statuia tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej va fi ridicată în orașele București și Cluj.
4. Bustul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej va fi așezat la Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, Marea Adunare Națională a Republicii Populare Române, clubul C.F.R. „Grivița Roșie” din orașul București și la Casa de cultură din orașul Galați.
5. Pe clădirile legate de activitatea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej în perioada ilegalității vor fi așezate plăci comemorative.
6. La Muzeul de Istorie a Partidului din orașul București se va organiza o sală memorială, consacrată vieții și activității tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.
7. Se va institui bursa republicană „Gheorghe Gheorghiu-Dej”, care va fi acordată celor mai merituoși studenți.
8. Se va atribui numele „Gheorghe Gheorghiu-Dej”:
 - a) Orașului Onești
 - b) Combinatului siderurgic Galați
 - c) Hidrocentralei „16 Februarie” de pe Argeș
 - d) Combinatului chimico-metalurgic din Baia Mare
 - e) Institutului Politehnic din București
 - f) Casei de cultură a studenților din Cluj
 - g) Unei școli medii de cultură generală din orașul Bîrlad
 - h) Unui bulevard și unei piețe din orașul București, precum și unor piețe și străzi din alte orașe importante din țară
9. Se va emite un timbru memorial cu efigia tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.

COMITETUL CENTRAL
AL PARTIDULUI
MUNCITORESC ROMÂN

CONSILIUL DE STAT
AL REPUBLICII
POPULARE ROMÎNE

CONSILIUL DE MINIȘTRI
AL REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

Gheorghe Gheorghiu-Dej

COMUNICAT

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliul de Stat și Consiliul de Miniștri ale Republicii Populare Române anunță cu adincă durere încetarea din viață, în ziua de 19 martie, orele 17 și 43 minute, după o boală grea, a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Române, fiu credincios al clasei muncitoare și al poporului român, conducătorul iubit al partidului și al poporului nostru.

COMITETUL CENTRAL
AL PARTIDULUI
MUNCITORESC ROMÂN

CONSILIUL DE STAT
AL REPUBLICII
POPULARE ROMÎNE

CONSILIUL DE MINIȘTRI
AL REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

Ședința comună de doliu
a C.C. al P.M.R., a Consiliului de Stat
și Consiliului de Miniștri ale R.P.R.

În seara zilei de 19 martie a.c. a avut loc ședința comună de doliu a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri ale Republicii Populare Române.

Profund îndurerăți, participanții la ședință au cinstit memoria tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Române, conducătorul iubit al partidului și statului nostru, înflăcărat luptător pentru fericirea patriei și a poporului, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

S-a adoptat hotărîrea cu privire la declararea doliului național și organizarea de funeralii naționale.

Hotărîrea

Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român,
Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri
ale Republicii Populare Române

În legătură cu încetarea din viață a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliul de Stat și Consiliul de Miniștri ale Republicii Populare Române hotărăsc:

1. — Se declară doliu național în întreaga țară, începând de astăzi, 19 martie, pînă în ziua funeraliilor, inclusiv.
2. — Se vor organiza funeralii naționale. Funeraliile vor avea loc miercuri, 24 martie 1965.
3. — Se constituie o comisie de partid și de stat pentru organizarea funeraliilor, formată din tovarășii Chivu Stoica (președintele comisiei), Emil Bodnăraș, Alexandru Drăghici, Leontin Sălăjan, Ștefan Voitec.
4. — În zilele doliului național, în întreaga țară se arborează în bernă drapelul de stat al Republicii Populare Române și drapelul Partidului Muncitoresc Român. Manifestările distractive și sportive, adunările festive și comemorative de orice fel se suspendă pe toată durata doliului. Teatrele, cinematografele, radioul și televiziunea și celelalte instituții de cultură își vor adapta programele la zilele de doliu.
5. În ziua funeraliilor toate spectacolele și cursurile învățămîntului de toate gradele se suspendă.
6. În semn de omagiu, în ziua funeraliilor, se va întrerupe lucrul timp de 3 minute în toate întreprinderile și instituțiile din țară (cu excepția acelor unde condițiile de producție nu permit întreruperea lucrului); pe timpul întreruperii lucrului vor suna sirenele întreprinderilor, locomotivele, vaselor fluviale și maritime; se va opri circulația trenurilor, automobilelor, altor vehicule și a pietonilor.
7. În Capitala Republicii Populare Române și în toate centrele regionale se vor trage — în semn de ultim salut — 24 salve de artilerie.

Comitetul Central
al Partidului Muncitoresc Român

Consiliul de Stat
al Republicii Populare Române

Consiliul de Miniștri
al Republicii Populare Române

Membrii conducerii de partid și de stat
la căpătîiul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej

În ultimele clipe de viață ale tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, la căpătîiul său se aflau membrii conducerii de partid și de stat, tovarășii Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș, Petre Bîrlă, Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Alexandru Drăghici, Ion Gheorghe Maurer, Alexandru Moghioroș, Alexandru Bîrlădeanu, Dumitru Coliu, Leonte Răutu, Leontin Sălăjan, Ștefan Voitec, Mihai Dalea, Gheorghe Gaston Marin, Gogu Rădulescu, Gheorghe Rădoi.

După încetarea din viață a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, conducătorul de partid și de stat au făcut prima gardă la corpul său neînsuflețit și au prezentat condoleanțe familiei.

**Glorie veșnică marelui fiu
al poporului român
Gheorghe Gheorghiu-Dej**

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

Scrisoarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej adresată Marii Adunări Naționale

În ziua de 18 martie a. c., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a adresat Marii Adunări Naționale — abia aleasă — un mesaj de o însemnătate istorică. Adevărat testament al unui mare conducător, al unui înflăcărat patriot, scrisoarea trasează cu profunzime și claritate drumul nostru spre viitor, exprimând o neîmormurită încredere în capacitatea și hotărârea poporului nostru de a înfăptui, sub steagul partidului, marile sarcini ale desăvârșirii construcției socialiste în Republica Populară Română.

Tovarășii deputați,

Sînt convins că împărtășesc gândurile și sentimentele dvs. adresînd în primul rînd călduroase mulțumiri celor care ne-au încredințat mandatul de cinste de a-i reprezenta în cel mai înalt for politic al țării — milioanele de alegători, tuturor cetățenilor patriei noastre. (Aplauze).

Permiteți-mi totodată ca, în numele meu personal și al celorlalți membri ai Consiliului de Stat al Republicii Populare Române, să asigur Marea Adunare Națională că ne vom strădui să răspundem încrederii acordate, punînd și în viitor întreaga noastră activitate în slujba poporului, pentru înflorirea Republicii Populare Române, în slujba cauzei nobile a socialismului și păcii. (Aplauze).

Prin întreaga lor pregătire și desfășurare, prin avîntul politic și intensa activitate creatoare în toate domeniile vieții economice, politice și sociale cu care au fost întîmpinate, prin masiva participare la vot cît și prin rezultatele acestuia — alegerile de la 7 martie au prilejuit o puternică manifestare a conștiinței patriotice, socialiste a oamenilor muncii. (Aplauze).

Întregul popor, într-o impresionantă unanimitate și coeziune, și-a exprimat aprobarea deplină față de politica internă și externă a partidului și guvernului. Înalta apreciere pe care o acordă rezultatelor acestei politici, satisfacția pentru marile sale realizări și hotărîrea nestrămutată de a merge mereu înainte, sub conducerea partidului, pe drumul socialismului. (Aplauze).

Mindriei legitime a oamenilor muncii pentru tot ce au clădit prin eforturile lor fără preget și se adaugă încrederea că noi succese vor urma celor ob-

ținute pînă acum, convingerea că înaintea României socialiste se deschid perspectivele unui viitor strălucit.

Acest viitor stă în mîinile harnice și încercate ale minunatului nostru popor, care, liber de orice exploatare și asuprire, stăpîn deplin al țării, muncește cu elan pentru fericirea sa. (Aplauze).

Nu au fost zadarnice jertfele date în îndelungata luptă revoluționară condusă de partid, nu au fost zadarnice sacrificiile și eforturile pline de abnegație depuse pentru învingerea greutăților inerente vastei opere de construcție socialistă.

Realizarea marilor sarcini ale desăvîrșirii construcției socialiste va cere noi eforturi. Sîntem convinși că eroica noastră clasă muncitoare, clasa conducătoare a societății, țărănimea, aliata ei de nădejde, intelectualitatea, oamenii muncii de toate naționalitățile, întregul nostru popor, strîns unit sub steagul partidului, nu-și vor precupeți nici în viitor forțele, spre a asigura ridicarea Republicii Populare Române pe noi culmi ale progresului economic și social. (Aplauze).

Votul exprimat la 7 martie este un mandat al întregului popor pentru aplicarea în continuare a liniei generale a partidului în construcția socialistă, pentru înfăptuirea consecventă a politicii de industrializare socialistă, de maximă valorificare a resurselor țării, de dezvoltare intensivă a producției agricole, în interesul ridicării bunăstării tuturor celor ce muncesc. Această politică a asigurat mersul înainte sigur și în ritm rapid al construcției socialiste în țara noastră — și ea va fi urmată în mod neabătut. (Aplauze furtunoase).

Tovarășii,

Corespunzător intereselor fundamentale ale poporului român, ale cauzei socialismului și păcii în lumea întreagă, Republica Populară Română va înfăptui și în viitor o politică externă de prietenie și alianță frățească cu țările socialiste, de sprijinire a dreptului popoarelor de a dispune libere de soarta lor, de contribuție activă la consolidarea păcii și micșorarea încordării, o politică de dezvoltare a colaborării internaționale și de lărgire a relațiilor cu toate

țările, pe baza principiilor coexistenței pașnice a statelor cu orînduiri social-politice diferite. (Aplauze).

La baza relațiilor sale internaționale țara noastră așază ca principii de neclintit respectarea egalității, suveranității și independenței popoarelor, neamestecul în treburile lor interne și militează pentru promovarea acestor principii pe arena internațională ca o cerință a dezvoltării colaborării și apropierii între popoare. (Aplauze).

Urișele forțe ale păcii și progresului — sistemul mondial socialist, mișcarea muncitorească și democratică internațională, noile state independente, popoarele care luptă pentru pace și libertate — au capacitatea de a bara calea unei noi conflagrații mondiale, condiția hotărîtoare fiind acțiunea lor comună, lupta lor unită.

Întărirea acestei unități este cu atît mai imperios necesară cu cît, după cum arată evenimentele victii internaționale, cercurile imperialiste agresive recurg la noi atentate împotriva păcii și libertății popoarelor.

Cu perseverență neslăbită, partidul și guvernul nostru vor depune în continuare eforturi pentru unitatea și coeziunea forțelor mondiale ale socialismului și păcii, pentru înfăptuirea aspirațiilor supreme de pace și progres ale întregii omeniri. (Aplauze).

Tovarășii deputați,

Noua legislatură, inaugurată de actuala sesiune a Marii Adunări Naționale, va cuprinde o perioadă de o însemnătate deosebită în dezvoltarea Republicii Populare Române — perioada viitorului plan cincinal 1966—1970. În fața poporului nostru stau ani de noi realizări, ani de muncă bogată în roade.

Vă urez, tovarășii deputați, spor la muncă și succese în activitatea dvs! (Aplauze puternice).

Să înzecim eforturile în lupta pentru prosperitatea patriei și făurirea unei vieți fericite celor ce muncesc, pentru înfăptuirea politicii partidului, pentru măreața cauză a socialismului!

Trăiască Republica Populară Română! (Deputații și invitații în picioare aplaudă îndelung, puternic).

GH. GHEORGHIU-DEJ

Tudor Argehiu

A d i o . . .

Condeiele al meu de mîngîieri, de consolări și reverie, fă-te om, fă-te țară, fă-te popor, pune-ți sarică de spini și plîngi la porțile lumii. Cel mai toafăr dintre noi a trecut pe ele în nu știi unde hoasul începe, cu o poartă mută, cu lacăte grele.

Gheorghiu-Dej, căruia îi scriam din cînd în cînd, numindu-l iubite Tovarășe Dej, a pierit dintre noi, cu tinerețea, cu puterile și voiniciile lui — odică pe totdeauna, mă-nțelegi condeiele al meu, fratele meu, părintele meu.

Nu m-aș fi gîndit odată cu capul, că tu ai să-i bibli la căpătii un necrolog. Un asemenea gînd m-ar fi ofensat.

Tăvăliți ca pentru o expiere în cenuse, că nu am isbutit să-l scăpăm pe acest biruitoar al tuturor vrășmașilor dinlăuntru și din afară, aclamat de toate amintirile marilor Panteon al trecuturilor omenești.

Stau și plîng condeiele al meu, pe un mormînt, revoltat, că ziua s-a stîns și că pămîntul, care a primit în el unul după altul pe Domnitarii noștri, a culezat să primească și țărîna scumpului general al neamului românesc, scufundat în cea mai cumplită jale.

N-aș cuteza să-mi închipui ce are să fie timpul care începe cu ziua de azi, acoperit cu zăbranicul negru pe care îl ducem toți Români, fiecare, fînt de margini și pe dedesubtul căruia trecem cu toții lăcrîmînd.

Dar țara noastră norocoasă și în ceasurile ei de dezastru, purtată în apogeul ei, va fi dusă înainte de frații, tovarășii și ucenicii noului descălecător al țării pierit pînă la culmi.

Nu sînt în stare să cred că Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a isprăvit...

OMAGIUL CULTURII

Geo Bogza

Dimensiuni

Acad. Ștefan Milcu

Acad. Gh. Ionescu-Șișești

O inimă nemuritoare Cutremurătoarea zi

Ne este foarte greu să ne împăcăm cu gîndul că inima comunistului, conducătorului iubit al partidului și statului, — inima tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej a încetat să mai bată. Această inimă care a bătut puternic pentru întreg poporul, pentru fiecare dintre noi, pentru înaltele noastre aspirații. Îi simțim bătăile inimii sale în inimile noastre, și vom continua să le simțim, nemuritoare, întreaga viață. Pentru că întreaga noastră viață de astăzi și de mâine, în mersul ei rapid spre socialism, este legată prin mii de fibre de viață acestui mare om, care, cu clarviziune comunistă, cu înțelepciune de conducător al maselor, ne-a îndrumat pașii, a vegheat ca munca noastră, o fiecăruia, revărsată în munca întregului popor, să slujească fericirii patriei, viitorului ei socialist.

În aceste clipe grele, îmi plec îndurerat fruntea, dar, ca fiecare om din această țară, simt puterea de a învinge durerea. Izvorul acestei puteri sînt înseși țărîna și unitatea de monolit a întregului popor în jurul Partidului Muncitoresc Român.

Făgăduința comunistă de a pași cu și mai multă hotărîre pe drumul ce ni l-a indicat și ni l-a deschis partidul, în fruntea căruia a vegheat marele fiu al poporului nostru, îmi va călăuzi întreaga viață, munca pusă în slujba științei românești, a formării tinerelor generații de specialiști.

Primul cetățean al României ne-a părăsit pentru totdeauna. Ne-a părăsit omul care prin lupta lui de o viață întreagă, prin eroismul, prin înțelepciunea, prin clarviziunea sa, s-a făcut iubit de întregul nostru popor, ascultat pretutindeni, apreciat nu numai în lăuntru țării, dar și peste hotare ca un mare om de stat.

Dezvoltarea viitoare a tuturor ramurilor economiei, culturii și științei în țara noastră e opera trainică a Partidului Muncitoresc Român, condus de Comitetul său Central în frunte cu marele dispărut, Gheorghiu-Dej.

Mintea, înțelepciunea, ochiul său erau pretutindeni, stimulînd, îndreptînd, trezînd entuziasmul. Prezent la toate creațiile patriei noastre, el urmărea cu bucurie marile uzine ale construcției socialiste, înflorirea științei și artelor, progresul agriculturii.

În primăvara aceasta lanurile de grîu vor undui pe întinsele ogaare ale cooperativelor agricole și gospodăriilor de stat, dealurile altdată sterge vor da rod bogat, întinderea arabilă a țării crește prin lucrări grandioase. Toate acestea se datoresc străduințelor Partidului Muncitoresc Român în frunte cu Gheorghiu-Dej.

Dispariția fruntașului între fruntași face să crească și mai mult simțul datoriei noastre. În frunte cu Partidul Muncitoresc Român, vom continua cu același patriotism și același entuziasm munca pentru înflorirea patriei noastre.

Tovarășul Gheorghiu-Dej a intrat în istoria poporului nostru ca organizator și conducător al marii greve de la Grivița, cea mai mare bătălie de clasă a muncitorimii române. Pe atunci, cunoscut doar de eroicii căferiști, era un finăr în vîrstă de treizeci și doi de ani. Acum ne dăm seama că a luat parte la marea bătălie de la Grivița pe cînd se găsea la jumătatea vieții sale.

După alți treizeci și doi de ani, tovarășul Gheorghiu-Dej pleacă dintre noi cunoscut și iubit de întregul popor, plîns din adîncul inimii și regretat din adîncul inimii de întregul popor. Istoria — de ori cine va fi scrisă și după ori cît timp, fie că va fi istoria acestor pămînturi sau istoria generală a lumii în veacul pe care îl trăim — va trebui să consemneze că în ultimii douăzeci de ani poporul român a avut în ființa tovarășului Gheorghiu-Dej pe unul dintre cei mai înțelepți și fermi conducători din toată durata existenței sale. Ceea ce, după secole de robie, Nicolae Bălcescu abia începea să culeze a visa — a republică a celor ce muncesc — poporul nostru, călăuzit de marele și puternicul partid al comunistilor, a înfăptuit în acești ani, în mod temeinic și ireversibil. În istoria acestor pămînturi, în care s-au succedat atîtea orînduiri sociale și atîtea forme de guvernămînt, tovarășul Gheorghiu-Dej pășește cu fruntea în soare drept cel dintîi conducător al României socialiste.

Cu cît va trece timpul, cu atît înțelepciunea sa ne va apărea mai profundă, cu atît chipul său ne va apărea mai luminos. Temeliile pe care partidul, în frunte cu el, a pus țara, sînt de nezdruccinat iar drumul imprimat în acești ani istoriei noastre va fi continuat generație după generație.

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

garoafe albe,
recunoștință
și dragoste

PRIN FAȚA CATAFALCULUI

Palatul Consiliului de Stat. Marea sală de la parter se înfățișează printr-o solemnă, cernită. Aici, unde iubitul conducător al partidului și statului s-a întâlnit în atâtea rânduri cu oamenii muncii din toate colțurile țării, unde a răsunat cu atâtea prilejuri cuvântul său cald, înțelept, însuflețitor, vine astăzi să-și ia rămas bun, cu inima adinc îndurerată, poporul, pentru a cărui fericire tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej și-a închinat întreaga viață.

În lumina difuză se înalță, în mijlocul sălii, pe un postament înbrăcat în catifea neagră, catafalcul. Aici odihnește corpul neînsuflețit al marelui dispărut. Deasupra covorului de garoafe albe care acoperă catafalcul unduiesc faldurile de mătase tricoloră ale drapelului patriei și de mătase purpurie ale steagului partidului.

Sub tavan se arcuiește zăbranicul de doliu. Îngemănate, pe fundal indoliat, stemele Republicii Populare Române și Partidului Muncitoresc Român străjuiesc la căpătâiul omului al cărui nume va rămâne pururi legat de numele scump al partidului, călăuză încercată a oamenilor muncii pe drumul socialismului și comunismului.

Pe pernele vișinii — înalte decorații ale Republicii Populare Române și ale altor țări stau mărturie prețurii și prestigiului de care se bucura conducătorul iubit, eminentul om de stat, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, luptător înflăcărat pentru măreața cauză a socialismului și păcii.

La picioarele catafalcului — o imensă coroană de garoafe roșii, omagiu adus memoriei iubitului conducător din partea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri ale Republicii Populare Române. Pe un întreg perete al sălii privirile întindesc mari coroane de garoafe și cale. Pe panglica acestora scrie: Biroul Marii Adunări Naționale, Academia R.P. Române, Consiliul Central al Sindicatelor, Comitetul Central al U.T.M., Uniunea Asociațiilor Studențești, Consiliul Național al Femeilor, Comitetul orășenesc de partid București, Statul popular al Capitalei, numele altor organizații de stat și obștești, a numeroase întreprinderi și instituții. Pline de vigoare și hotărâre sunt cuvintele înscrise pe panglica purpurie a coroanei aduse de colectivul Uzinelor „Grivița Roșie”: „Neabătută, așa cum a fost tălădeana tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, vom face zid de neclintit în jurul conducerii partidului”. Ele exprimă gândurile, voința oamenilor muncii din această glorioasă citadelă a proletariatului nostru, gândurile și voința întregului nostru popor de a lupta strâns unit, sub conducerea partidului, pentru continua prosperitate a patriei și fericire a celor ce muncesc.

În atmosfera solemnă răsună acordurile muzicii funebre.

Ofițeri superiori ai forțelor noastre armate stau de strașă.

În fața catafalcului se opresc membrii familiei.

Orele 11,35. Cea dintâi gardă de onoare lângă corpul neînsuflețit al tovarășului

Gheorghe Gheorghiu-Dej este alcătuită de tovarășii săi cei mai apropiați de muncă și de luptă, membrii conducerii de partid și de stat: Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș, Petre Boriță, Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Alexandru Drăghici, Ion Gheorghe Maurer, Alexandru Maghiorăș, Alexandru Birlădeanu, Dumitru Coliu, Leonte Răutu, Leontin Sălăjan, Ștefan Voitec, Mihai Dalea. Conducătorii de partid și de stat prezintă condoleanțe familiei. Fac în continuare de gardă membri ai C.C. al P.M.R., ai Consiliului de Stat și ai guvernului, conducători de instituții centrale și organizații de masă, vechi militanți ai mișcării muncitorești, delegați ai oamenilor muncii, reprezentanți ai științei și culturii, activiști de partid și de stat, generali și ofițeri superiori.

Pe ușile laterale ale sălii se revorsă două nesfârșite șuvoaie omeniești. E poporul cuprins de adincă întristare pentru greaua pierdere suferită de partidul și statul nostru. Într-o tăcere impresionantă, încetându-și pașii, trec bătrâni cu timple albe, tineri și adolescenți, femei cu copii în brațe, muncitori și academicieni, țărani și militari.

Oameni în puterea vârstei nu-și pot stăpâni lacrimile în fața catafalcului. Se perindă neconștient oameni ai muncii din uzine și de pe șantieri, de pe agoare, din laboratoare. O dată cu durerea încercată pentru pierderea iubitului conducător, oamenii își exprimă sentimentele de dragoste și recunoștință față de partid, care, în frunte cu tovarășul Gheorghiu-Dej, a călăuzit poporul spre viața de azi, liberă și fericită.

În aceste clipe, întreaga țară îi cinstește memoria: în întreprinderi și la șole, la sediile organizațiilor de partid, în unități militare și instituții, în facultăți și în birourile navelor aflate în larg, în minguri de doliu, oamenii muncii își exprimă dragostea și încrederea față de partid, hotărârea nestrămutată de a înfăptui măreața sa politică, pentru triumful căreia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a militat neconștient întreaga sa viață.

Înima tovarășului Dej a încetat să bată. Dar aici, lângă corpul său neînsuflețit, auzi parcă bătăile a nouăsprezece milioane de inimi, ale întregului nostru popor, ziditor al României socialiste, pentru ale cărui idealuri el a trăit, a muncit și a luptat.

Zeci de mii de oameni au venit să aducă ultimul lor omagiu tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej. Toate marile artere care duc spre Piața Palatului, dinspre cheiul Dimboviței, ca și dinspre podul Cotroceni sau Calea Griviței erau pline de oameni așteptând momentul în care vor putea trece prin fața catafalcului. Mulți dintre ei au venit din colțuri îndepărtate ale țării, mulți sint îmbrăcați în doliu, unele femei poartă năframe cernite; sint mulți copii, cumini și gravi.

Pat fi văzuți în coloane, în spatele unui grup de pionieri, un bătrîn cu soția sa, veniți tocmai din Moinești. O muncitoare a venit din Galați, un ceferist a sosit cu soția din Focșani, un țăran a călătorit pe tren

pină aici tocmai din Țara Oașului, și ca ei sint sute și mii, veniți cu flori și cu sufletul plin de tristețe din toate colțurile țării.

Este impresionant să vezi cum mii de oameni pășesc pe dalele de marmură ale sălii funebre fără nici un zgomot; cu ochii în lacrimi, merg în tăcere deplină. Sint oameni încercați de-a lungul anilor de luptă și muncă sub conducerea partidului; miine se vor întoarce la munca lor de zi cu zi, dînd viață planurilor mărețe elaborate de partid pentru desăvîrșirea construcției socialiste.

De-a lungul coloanelor, fără să mai păstreze rîndul, pășeste încet un om căruia ceilalți îi dau înțietate: este invalid din primul război mondial, merge în crize. Un tehnician poartă un crin adus de acasă; de lujerul florii a sprijinit o hirtie, citeva rînduri modeste, în care spune că tovarășul Gheorghiu-Dej va trăi mai departe în inima sa și că partidul este urmat cu încredere și dragoste de întregul popor. Cîțiva studenți africani povestesc la ieșire despre convorbirea avută cu tovarășul Gheorghiu-Dej pe aeroport, în ziua sosirii la București a împăratului Etiopiei. Veniți direct de

o filă de calendar
a rămas neîntoarsă...

LA CABINETUL DE LUCRU

Simbătă 20 martie. În fața sediului Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român o mare mulțime de oameni s-a adunat din primele ore ale dimineții. Șiruri nesfârșite se văd pină departe, pe străzile învecinate. Într-o tăcere impresionantă, cu fețele pline de întristare, tineri și vîrstnici, oameni de toate profesiile, au venit în pelerinaj la cabinetul de lucru al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, pentru a aduce profundul lor omagiu celui mai iubit fiu al poporului, aceluia care și-a închinat întreaga sa viață înfloririi patriei, fericirii poporului, cauzei luminoase a socialismului și păcii.

Pășind cu adincă emoție pragul cabinetului, care păstrează înfățișarea din ultima zi de lucru a conducătorului iubit al partidului și statului, oamenii privesc înlacrimați portretul indoliat al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, aflat între steaguri roșii și tricolore cernite; în față, mari buchete de garoafe roșii și cale albe.

Tovarășii Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș, Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Alexandru Drăghici, Alexandru Maghiorăș, Alexandru Birlădeanu, Dumitru Coliu, Leonte Răutu, Leontin Sălăjan, Mihai Dalea, tovarășii săi apropiați de luptă și de muncă, fac prima gardă. Rînd pe rînd, apoi fac de gardă membri ai C.C. al P.M.R., ai Consiliului de Stat și ai guvernului, reprezentanți ai organizațiilor obștești, veterani ai mișcării muncitorești.

Ore în șir se perindă cu pași rari, prin fața portretului, prin cabinet, oameni ai muncii adinc îndurerați, din uzinele, fabricile și instituțiile bucureștene, reprezentanți ai organizațiilor de masă, oameni de știință și cultură, activiști de partid și de stat, militari, studenți și elevi, pionieri.

Primii au venit muncitori de la „Grivița Roșie”, unde în 1933 clasa muncitoare a dus cele mai mari bătălii revoluționare, în

la locomotivă, în hainele lor de lucru, un mecanic și ajutorul său, cu șapca în mîini, pășesc înlacrimați. Se văd cîțiva ceferiști în uniformă. Atunci cînd trec prin fața catafalcului, unii părinți își ridică în brațe copiii. Doi țărani au adus cu ei flori de la sera cooperativei.

Trecînd prin fața catafalcului ca să aducă ultimul său omagiu, fiecare dintre acești oameni, membri de partid sau nu, aduce și un angajament: acela de a munci cu devotament pentru înflorirea patriei, de a stringe rîndurile în jurul partidului, al comitetului său central, care își dedică toate forțele slujirii poporului, marii cauze a socialismului.

Coloanele au continuat să se perinde pină noaptea firzui, multă vreme după ora prevăzută.

Sentimentele arătate marelui dispărut de la care oamenii muncii își iau rămas bun în aceste zile, constituie o manifestare a devotamentului fără margini purtat puterincului și înțeleptului nostru partid, stegar încercat al poporului român pe calea luptei pentru socialism, pentru desăvîrșirea societății socialiste, pentru triumful păcii și al cauzei comunismului.

frunța cărora s-a aflat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Pentru cîteva clipe privirile se opresc asupra biroului unde tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a lucrat pină în ultimele zile ale vieții sale, cu nesecată energie și devotament, putere de muncă și dăruire de sine. Totul poartă amprenta prezenței și activității sale neîntrerupte. Expusă pe o masă, macheta unui mare combinat, care va îmbogăți peisajul industrial al patriei, stă mărturie faptului că aici s-a analizat nu de mult proiectul și caracteristicile tehnico-economice ale unui nou important obiectiv industrial. Pe birou, materiale de lucru cu adnotări personale, care reflectă emoționant preocuparea permanentă, neabătută, a marelui și iubitului fiu al poporului nostru pentru continua înflorire a economiei naționale; sint note, referate și materiale de sinteză privind dezvoltarea de perspectivă a bazei energetice și a altor ramuri ale industriei, a agriculturii, pentru perioada 1966—1970, orientarea investițiilor în anii următori. Un material deschis, privind planul pe anul 1965, poartă ultimele însemnări.

De la această activitate creatoare, boala grea l-a smuls în plină putere de muncă. Fila calendarului a rămas neîntoarsă de la 19 martie...

Stăpinindu-și cu greu lacrimile, plecîndu-și frunțile înaintea portretului iubitului tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej, zecile de mii de oameni ai muncii veniți în pelerinaj aici, la cabinetul de lucru, poartă cu ei în inimă pilda vie, luminoasă, a marelui dispărut. Întregul nostru popor, strîns unit în jurul partidului, al Comitetului său Central, își va înzeci eforturile pentru înfăptuirea programului măreț al desăvîrșirii construcției socialiste, pentru prosperitatea patriei și făurirea unei vieți fericite celor ce muncesc.

Conducătorii de partid și de stat la catafalcul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

Tragica veste a săvârșirii din viață a celui mai iubit și mai prețuit conducător pe care l-a avut, de-a lungul istoriei sale, poporul nostru, mi-a îndurerat adânc inima, lăsând pe pragul amintirilor zăbrănicul negru. Figură luminoasă, exprimând nobile sentimente de bunătate, generozitate și înțelegere a suferințelor proletare, conducător strălucit al operei de zămislire a noii lumi, de edificare a României socialiste ferice și libere, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej va trăi veșnic prin opera sa, prin ecoul nepieritor al faptelor sale.

Cel ce ne-a părăsit în primăvara aceasta, încununat de glorie și de profunda noastră recunoștință, a fost un luptător nelăzărnic pentru cauza multor milioane de țărani, conducând cu înțelepciune și fermitate lupta partidului și poporului nostru pentru înscăunarea dreptății la care au aspirat, prin secole, morii noștri înaintași.

Conducător al luptelor de clasă din februarie 1933, a fost condamnat, împreună cu tovarășii săi de luptă, la ani grei de temniță. Procesul s-a rejudecat la Craiova, în sălile (astăzi muzeu) ale tribunalului militar. Impresionat de monstruoasa înscenare, scrulându-mi, ca alțiia alții, conștiința de scriitor-cetățean, am ridicat atunci glasul exprimându-mi, o dată cu indignarea față de apăsori, admirația cea mai fierbinte față de eroicii luptători comunisti în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Anii s-au scurs. Conducător strălucit, curajos și drept al României eliberate, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej și-a consacrat întreaga sa viață, întreaga energie și putere de muncă, operei de înflorire a țării, de ridicare a poporului nostru pe culmile pe care le merită pentru minunatele lui însușiri.

Marele conducător al destinelor noastre va trăi veșnic în memoria poporului, în Panteonul istoriei, iar omagiul nostru perpetuu îi va străluci monumentul.

Eugen Constant
scriitor

Studentii și cadrele didactice din Craiova îi vor păstra tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej o dragoste veșnică, o recunoștință nepieritoare. Crearea unor institute de învățământ superior acolo unde altădată domnea ignoranța este opera partidului nostru, a Comitetului său Central în frunte cu tovarășul și conducătorul nostru iubit — Gheorghe Gheorghiu-Dej.

În munca noastră de cercetare științifică, fie pe terenurile cu nisipuri nefertile din sudul Olteniei, fie printre stâncile unde urmau să crească finete, fie acolo unde aveau să se ivească grădini, am simțit zi de zi, alături de noi, gândul său de aprobare și de îndemn. Când nu ne era ușor, știam că greul clipei e purtat și de umerii conducătorului de partid; când izbindeam,

știam că bucuria noastră e împărtășită, deopotrivă, și de conducătorii noștri.

În 1962, când glasul său a rostit, la sesiunea Marii Adunări Naționale: „În Republica Populară Română socialismul a învins definitiv la orașe și sate”, cadrele didactice și, alături de ele, cei 2.000 de agronomi pregătiți de institutul nostru s-au simțit, plini de mândrie, printre făuritorii acestei realități, și însăși marea izbină vestită atunci le-a fost cea mai prețioasă răsplătă. O răsplătă primită din partea poporului și partidului, prin glasul conducătorului nostru iubit.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej nu mai este, inima sa plină de dragoste pentru țară a încetat să mai bată, dar el va rămâne mereu viu printre noi, prin munca și creația poporului.

Prof. dr. I. Gr. Mihăilescu
Institutul agronomic „Tudor Vladimirescu” — Craiova

Pentru noi, constructorii, vizitele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej pe marile șantiere ale socialismului au constituit, de fiecare dată, rodnice prilejuri de învățură, minunate îmbolduri în muncă.

Nu voi uita niciodată acea zi însoțită a lui noiembrie 1963, când conducătorul nostru iubit a vizitat șantierul Combinatului chimic de la Craiova. Analizând lucrările de construcții ale acestui important obiectiv prevăzut în Directivele celui de-al III-lea Congres al partidului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej ne-a dat, în dimineața aceea, o serie de sfaturi și îndrumări prețioase, ale căror rodnice consecințe le simțim și astăzi din plin.

Am avut cinstea de a-l însoți pe întreg șantierul, prezentându-i lucrările de construcții. Căldura și simplitatea, forța cuvintelor sale — forța marilor idei pe care le transmitea — ne-au rămas ca amintiri de neșters.

Cu simplitate și modestie, dar cu conștiința limpede a adevărului vieții, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej ne-a arătat că ritmul construcțiilor din țara noastră a depășit ritmul realizat de alte țări; dar acest ritm — a subliniat el — va trebui să se intensifice an de an, pentru a se crea temelii tot mai trainice bunăstării poporului, înfloririi și întăririi patriei noastre.

Înimile noastre sînt pline de tristețe acum, când tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej nu mai e printre noi. Îndemnul și îndrumările sale sînt însă vii.

Tovarășe Dej, nu vă vom uita niciodată! Strîngînd și mai mult rîndurile în jurul partidului, al Comitetului său Central, sub conducerea înțeleaptă a tovarășilor dumneavoastră de luptă, ne angajăm, iubite conducător, să muncim cu pasiune și abnegație pentru desăvîrșirea marilor opere de construcție socialistă în patria noastră.

Ing. Ion Ilea

Director general al I.S.C.M. — Craiova

Moartea prematură a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, eminentul conducător al partidului, fiu luminat al poporului nostru, ne-a adus în suflet o mișnire adîncă. Dragostea fierbinte pe care noi, intelectuali, alături de toți oamenii muncii, am purtat-o tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, nu poate fi descrisă prin cuvinte.

Minunatele condiții de înflorire a științei și culturii în România socialistă, generos puse la dispoziția noastră, a intelectualilor — vechii „cerșetori în haine negre” ai trecutei orînduri — ne vor aminti întotdeauna de eforturile partidului nostru, ale conducerii sale în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, pentru crearea bazei tehnico-materiale a culturii, pentru fructificarea deplină a resurselor spirituale ale poporului nostru.

Dacă azi se poate afirma că pe harta economică a României nu există nici puncte neutre, nici suprafețe albe, se poate afirma de asemenea că și în ceea ce privește geografia spirituală a pămîntului românesc nu există puncte lipsite de dinamică, centre neantrenate în marele proces de făurire a culturii socialiste.

Vom cinși memoria marelui nostru conducător unindu-ne și mai strîns în jurul partidului, punînd întreaga noastră capacitate și putere de muncă în slujba îndeplinirii cu succes a mărețelor sarcini stabilite de partid și guvern pentru continuarea înfloririi materiale și culturale a țării, pentru afirmarea plenară, pe planul științei, culturii și artei, a capacităților și talentelor creatoare ale inezestratului nostru popor.

Ion Firu

Directorul Muzeului Regional Oltenia

Înima tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej a încetat să bată. A încetat să bată o inimă nobilă, generoasă, plină de adîncă iubire față de patrie și popor, față de cauza socialismului și a păcii; o inimă care-a bătut de decenii, neobosită, pentru cauza multor milioane de țărani, pentru libertate, independența și înflorirea pămîntului românesc.

Înima tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej a încetat să bată... Înfiorată, inima noastră, a tuturor, s-a deschis în aceeași secundă, într-un moment de reculegere vast cit și țara.

Conștiință vie a poporului nostru în acest ev de prefaceri înnoitoare, strălucit strateg al revoluției, înflăcărat patriot, conducător și organizator iscusit al tuturor victoriilor noastre, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a identificat într-atît cu viața, cu lupta și idealurile poporului, încît tragica veste a răscălit, în sufletul fiecăruia dintre noi, sentimentul unei pierderi nespus de grele. Ne obișnuisem într-afii

Cuvintele recunoștinței și dragostei, rostite cu pietate de poporul întreg la catafalcul primului conducător al României socialiste, au fost însoțite de legămînte solemne. Milioane de oameni de toate vîrstele și profesiile, muncitori, țărani, intelectuali, își exprimă hotărîrea de a munci fără preget, cu pasiune și abnegație comunistă, pentru înfăptuirea politicii partidului, pentru desăvîr-

Legămîntul

cu prezența sa vie, activă, la dirma destinului țării, cu nesecata sa energie, cu pasiunea revoluționară pentru progres, pentru triumful noului în toate domeniile, încît stingerea acestui clocot a făcut ca pulsația vieții în jurul nostru să ni se pară, în primele clipe, străbătută de ecouri prelungi de tăcere.

Greutatea acestei pierderi — pe care istoria o va revela la întreaga-i dimensiune — apasă, în aceste momente, pe inimi, pe inimile tuturor celor care iubesc România, socialismul și pacea.

Alături de întregul nostru popor, oamenii de cultură resimt cu o deosebită intensitate durerea pierderii unui neobosit conducător și îndrumător. A fost mereu, zi de zi, printre noi, conducînd și îndrumînd direct lupta pentru progresul neîncetat al culturii în România. A fost mîndru de uriașă zestre și de forțele creatoare ale poporului nostru și s-a străduit, alături de ceilalți conducători ai partidului, să le pună în valoare și pe planul culturii. L-am văzut cu toții, în anii aceștia, slujind cu dragoste și competență cauza creării noii noastre culturi; dînd îndrumări prețioase pentru restaurarea și punerea în valoare a moștenirii trecutului; militînd cu energie și pasiune pentru triumful celor mai înaintate idei ale timpului; ascultînd atent glasul savanților, al literaților și artiștilor, îndemnîndu-i să fie la înălțimea nobililor lor misiuni, la înălțimea exigențelor poporului și a marilor cuceriri ale epocii; muncind neobosit pentru ridicarea prestigiului și afirmarea culturii noastre pe plan mondial, ca forță activă a progresului cultural în secolul nostru.

A muncit cu o nobilă dăruire de sine, părăsindu-ne cu o eroică înbușire a propriei suferințe. Pînă în ultimele clipe a veghiat neobosit asupra destinului nostru, ale poporului, ale țării întregi. Ne sînd încă vii în auz cuvintele pe care le-a rostit, în ajunul alegerilor, la posturile de radio și televiziune — fierbinte salut adresat viitorului.

Conducîndu-l pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej pe ultimul său drum, ne unim și mai strîns rîndurile în jurul conducerii partidului și statului nostru socialist. Noi știm că drumul nu se sfîrșește la mormîntul fiilor mari ai poporului, pierduți prea timpuriu, ci duce mai departe în viitor, spre desăvîrșirea marilor opere de făurire a vieții noi în țara noastră, spre triumful socialismului și al păcii în lumea întreagă.

Într-o Românie care se va ridica mereu mai înfloritoare în admirația lumii, memoria tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, intruchipînd cele mai nobile însușiri ale clasei muncitoare, ale poporului nostru, va rămîne o prezență statornică, minunată și vie. Atîta vreme cît brazii Carpaților își vor legăna cefele pe culmi, cît sondele noilor cîmpuri petrolifere vor extrage bogăția adîncurilor, cît holdele ogoarelor înfrățite vor da spice îmbelșugate, România va păstra curată și vie amintirea vieții și a numelui său, ca simbol al luptei partidului și poporului pentru victoria socialismului pe aceste pămînturi.

Prinosul de recunoștință și dragoste al poporului nostru, supremul omagiu pe care-l aducem memoriei iubitului nostru conducător, își vor găsi expresia în munca neobosită, plină de tenacitate și abnegație, pentru înfăptuirea politicii partidului nostru, pentru realizarea marilor sarcini ale desăvîrșirii construcției socialiste.

Așa ne-a cerut tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Așa ne cere conducerea partidului nostru.

Teodor Costin

dirijor — directorul Filarmonicii de stat „Oltenia”

La uzinele „Electroputere”, pe șantierul Combinatului chimic și al Centralei electrice de termoficare de la Craiova, pe marile șantier al sistemului hidroenergetic și de navigație „Porțile de Fier” și în alte întreprinderi și instituții ale Olteniei, vizitele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej au constituit evenimente de neuitat. Îndrumările și sfaturile sale prețioase, afecțiunea, grija și atenția cu care îl înconjură pe toți cei din jur, au întărit în rîndul muncitorilor, inginerilor și tehnicienilor hotărîrea de a munci cu și mai multă însuflețire, de a-și spori angajamentele în întrecere, de a deschide zărilor noi inițiativelor creatoare. (În fotografie: tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, împreună cu alți tovarăși din conducerea partidului și statului nostru, în vizită pe șantierul termocentralei de la Craiova, în 1963).

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

Șirea măreței opere de înflorire a patriei noastre socialiste. Alături de întregul popor, strâns uniți în jurul partidului și guvernului, oamenii de cultură din regiunea Oltenia aduc legământul de a-și consacra toate forțele, întreaga lor capacitate și energie, nobilei cauze pentru care a militat cu atâta devotament, până în ultima clipă a vieții sale, marile și iubitei noastre conducător.

nostru

Conducătorul nostru iubit, eminentul revoluționar și patriot care și-a împletit cu atâta abnegație soarta cu aceea a poporului său — atât în momentele grele, dinaintea Eliberării, cât și în luminoasele izbînzi ale prezentului nostru socialist — ne-a transmis, o dată cu cea din urmă bătaie a inimii sale, fierbinte îndemn de a duce mereu mai departe marea operă pe care a slujit-o.

Cei care au trecut, în aceste zile, pragul cabinetului de lucru al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, din capitala țării, au găsit — pe masa la care el a lucrat până nu demult, scrupulos, printre proiecte, viitorul — un exemplor cu corecturi și adăsurii pe proiectul unui nou plan de cinci ani. Durerea nu ne slăbește puterile. Deplin gândiți pe marea dispoziție, simțim și știm că toate planurile viitorului le vom îndeplini prin munca noastră, sub înțeleapta îndrumare a conducătorii de partid și de stat, a aceluia care, împreună cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, au luptat și au muncit pentru o Românie nouă, socialistă.

De aceea, ne unim și mai strâns în jurul Comitetului Central al Partidului, în jurul guvernului nostru, și fiecare, în munca noastră, pe schelele viitorului, ne vom spori entuziasmul creator inspirându-ne din exemplul, din îndemnul viu al celui care a fost Gheorghe Gheorghiu-Dej, tovarășul drag, conducătorul neuitat al partidului și poporului nostru.

Călin Florian

regizor — directorul Teatrului Național din Craiova

Știrea morții tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej ne-a zguduit pe toți, pricinindu-ne o grea întristare. Profesori și elevi, împărțisem durerea pentru suferințele sale fizice, urmărind cu nespuse îngrijorare, în ajunul tragicului eveniment, buletinele medicale transmise de presă și radio. Am crezut cu tărie, până în ultima clipă, în grabnica sa însănătoșire; am nădăjduit din tot sufletul că viața va birui, rădîndu-ni-l pe scumpul nostru conducător.

Chiar și acum, în fața portretelor sale îndoliate, ne vine greu să credem că tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej nu mai e printre noi. Tineretul, elevii mei, se deprinseseră cu luminoasa lui figură, îl socoteau pentru totdeauna nedespărțit de realitatea vie, clocotitoare, a țării.

Eminent conducător al partidului și statului nostru, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a înfrunțat, în persoana sa, minunatele însușiri ale muncitorilor, ale poporului nostru. El a fost totodată, pentru noi, profesorii, un model de dascăl neîntrecut, dăruit cu calitățile cele mai prețioase, capabile de a educa și mobiliza tînăra generație. El îndemna tineretul să-și dedice toate puterile luptei conduse de partid pentru desăvîrșirea construirii socialismului, care creează poporului, patriei noastre, perspective dintre cele mai luminoase, dînd posibilitatea îndeplinirii celor mai îndrăznețe visuri și aspirații ale tînărei generații. De aici și minunata amintire pe care tineretul, alături de toți oamenii muncii, o va păstra neștirbită marelui nostru conducător și tovarăș.

Fie ca legământul nostru solemn — de a ne consacra toate forțele măreței opere de înflorire a țării, pe care tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a condus-o și a slujit-o cu atîta nobil devotament — să capete, transmis mai departe prin ani, către generațiile viitoare, o confirmare tot mai strălucită a faptelor, spre binele patriei și poporului român.

N. Andrei

directorul Colegiului popular „N. Bălcescu” Craiova

Cu adîncă mîhnire în suflet ne luăm rămas bun de la iubitul nostru conducător, sfîtuitor și tovarăș. E o dureroasă realitate, și totuși chiar și acum, în aceste zile cernite, nu pot să cred că tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a încetat din viață. Îl văd așezat în fața ochilor, la noi, în uzina „Electroputere”, observînd cu atenție totul, făcînd riguroase și profunde aprecieri. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a venit deseori în mijlocul nostru, în halele uzinei „Electroputere” — operă a industrializării socialiste concepute sub directă sa îndrumare. Și de fiecare dată ne-a dat nenumărate indicații de preț, a căror eficiență, probată în practica vie a muncii, ne-a sporit admirația față de strălucitul nostru conducător. Cuprins de dragoste și respect, îl vedeam cum urmărește cu pasiune și interes întreaga gamă a operațiilor de producție, stabilind direcțiile principale în jurul cărora urmau să se ordoneze eforturile noastre. Simțeam din plin, în asemenea clipe de neuitat, satisfacția pe care i-o dădeau succesele industrializării socialiste, întreaga sa dragoste pentru noi, pentru progresul tot mai înalt al tehnicii noastre. Îndrumările nespuse de prețioase ale scumpului nostru conducător au constituit, pentru fiecare din noi, surse puternice de inspirație și învățătură, puncte de plecare spre izbînzi tot mai temeinice.

Cred că în nici un alt fel nu putem cinsti memoria nepieritoare a iubitelui nostru tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej decît militînd, după exemplul său, cu neșovăielnică abnegație pentru îndeplinirea marilor sarcini pe care ni le trasează partidul nostru, conducerea sa leninistă, guvernul Republicii Populare Române.

Ca oameni de uzină, legămîntul nostru e munca. Dragostea noastră față de patrie, față de arînduirea socialistă instaurată prin lupta eroică a partidului în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, își va găsi expresia concretă în munca harnică, inovatoare, pătrunsă de înaltă răspundere pentru continua dezvoltare a industriei noastre socialiste — temelie de granit a vieții noi, a bunăstării oamenilor muncii.

Alexandru Dombi

director general al uzinelor „Electroputere”

Încetarea din viață a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej m-a îndurerat adînc pe mine, ca și pe întreg tineretul patriei noastre. În persoana tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej am pierdut un mare prieten al tineretului, un părinte și un îndrumător înțelept, plin de profundă grijă și dragoste, al tînărei generații din România socialistă.

De numele partidului, al conducerii sale iubite de întregul popor, se leagă minunatele condiții oferite tineretului pentru a-și valorifica din plin energia, talentele, pentru a-și trăi anii tineri — anii cei mai frumoși ai vieții — sub cerul fără nori al lumii socialismului. Sînt unul dintre milioanele de

tineri a cărui dezvoltare a devenit posibilă datorită acestor minunate condiții. Recunoștința mea, a întregului tineret, față de partidul și guvernul nostru este venită din adîncul inimii, din conștiința viitorului nostru senin.

Viața și lupta tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej sînt, pentru fiecare din noi, un înalt model de slujire devotată a patriei, a poporului, a nemuritoarelor idei ale socialismului și comunismului. Această viață e un minunat exemplu pentru tînăra generație. Nimic nu poate fi mai presus decît dragostea de patrie și de popor. În numele acestei dragoste, noi, tineretul studios alături de întregul nostru popor, trebuie să luptăm cu toate puterile pentru îndeplinirea politicii partidului, pentru a face din România o grădina veșnic înfloritoare. Trebuie să luptăm — așa cum ne-a învățat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — pentru a deveni specialiști de înaltă calificare, ajutoare de nădejde ale partidului în marea operă de edificare a unui viitor fericit.

La încetarea din viață a conducătorului nostru iubit, îmi afirm hotărîrea de a munci cu abnegație pe frontul desăvîrșirii construcției noastre socialiste.

Gh. Bratiloveanu

student — Institutul pedagogic — Craiova

Înțeleapta politică a partidului, de făurire a unui trai mai bun pentru toți oamenii muncii, l-a avut ca inspirator și conducător pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Sensibil la orice suferință a oamenilor, credincios ideilor leniniste privitoare la necesitatea făuririi unei națiuni sănătoase, neuitatul conducător al partidului și statului nostru n-a precupețit nici un efort în lupta ce s-a dat, după eliberare, pentru scoaterea României din starea de crîncenă înapoiere sanitară.

Medicii virșnici, care, asemeni unui dr. Ulieru, erau nevoiți să depună eforturi în condiții inumane și, mai totdeauna, fără sorți de izbîndă în lupta cu bolile, au văzut în tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej pe realizatorul de frunte al aspirațiilor lor, iar tînări lucrători pe tărîmul sănătății s-au pregătit și au muncit, totdeauna, fiind pătrunși de un adînc sentiment de recunoștință și dragoste față de partid și conducătorul său, pentru minunatele condiții de învățătură și muncă ce le-au fost oferite de generos asigurate.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a încetat din viață. Dar el va fi mereu în mijlocul nostru — prin învățămintele pe care ni le-a lăsat, prin părintescul îndemn pe care l-a dat întotdeauna aceluia ce-și consacră eforturile slujirii intereselor poporului.

Dr. I. Birzu

președintele Comisiei regionale Oltenia pentru răpîndirea cunoștințelor culturale-științifice

Strîns uniți în jurul partidului nostru, în aceste clipe de grea încercare, ne amintim cu emoție marile bătălii și evenimente ce au decis, în istoria poporului nostru, drumul spre o epocă nouă.

Unul dintre cele mai patetice momente — la care a participat cu emoție întreaga suflare atunci cînd faptele au devenit cunoscute și înscrise în epopeea Eliberării — l-a constituit evadarea din lagărul de la Tirgu Jiu a cadrelor de partid care au pregătit cel mai însemnat act al istoriei naționale, insurecția armată de la 23 August 1944. Numele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej devenise de mult cunoscut și iubit în Oltenia, încă din zilele procesului de la Craiova. Rostise acolo, la bara acuzațiilor transformată în tribună justițiară a partidului, cuvinte care despicaseră negura anilor, anunțînd lumina de mai tîrziu. Lagărul de la Tirgu Jiu nu putea stăvili, în rețelele sale de sîrmă ghimpată, glasul partidului, cuvîntul vestitor de nădejde. Evadarea din lagăr a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej și a celorlalți conducători ai clasei muncitoare, evadarea pregătită minuțios de comunistii, cu sprijinul țărănilor din Nordul Olteniei, care au contribuit astfel ca marea zi să se apropie.

E numai un exemplu, dintre multe, mărturisind adîncă dragoste a oamenilor simpli față de partidul comunist și conducătorii săi, în rîndul cărora s-a numărat cu cînte marelui și neuitatului nostru tovarăș — Gheorghe Gheorghiu-Dej. Poporul nostru i-a acordat totdeauna nemărginită încredere, profundă admirație văzînd în el un strălucit exemplu de fidelitate față de ideile marxism-leninismului, de principialitate partinică și fierbinte patriotism. Încrederea și dragostea poporului au fost răsplătite din plin. În fruntea Comitetului Central al partidului nostru, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej ne-a condus din victorie în victorie, urmînd neabătut ideile marxism-leninismului, imprimînd istoriei noastre un curs nou, luminos, care răspunde intereselor vitale ale poporului.

Mesașul vieții și operii tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, testamentul său leninist, deschis în fața întregului nostru popor, este slujirea devotată, cu nobilă dăruire de sine, a patriei, lupta neobosită pentru triumful cauzei muncitorești, pentru victoria definitivă a socialismului la orașe și sate, în conștiințe și inimi.

Profund întristați de pierderea sa, dorim să-i dăm o măreață înălțare de glorie pentru patria noastră — contemporani, nu vom precupeți niciun efort în lupta și munca pentru îndeplinirea politicii partidului nostru, pentru a așeza victorii noi, tot mai mari și mai trainice, la temelie propășirii României socialiste.

Ion Delcea

Erou al Muncii Socialiste

O moarte pretimpurie, neașteptată, l-a răpîit dintr-unul pe cel care, până în ultima clipă a vieții sale, a fost mereu printre oameni, părtăș la munca și viața lor, conducător înțelept al destinelor patriei, al luptelor și victoriilor poporului nostru. În aceste zile de adîncă tristețe, mii de oameni ai muncii au făcut de gardă în fața portretelor îndoliate ale tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, așezate în încăltele întreprinderilor, instituțiilor, școlilor și institutelor de învățămînt superior: un ultim omagiu, un gînd de pietate și fierbinte dragoste îndreptat spre chipul celui mai iubit fiu al poporului. (În fotografie: garda de onoare la portretul îndoliat al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, în sediul Comitetului regional de partid Oltenia).

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

Oamenii muncii din Oltenia își iau rămas bun de la iubitul nostru conducător

Mitinguri de doliu la instituțiile de cultură

La Institutul pedagogic

Cuvintele ce s-au rostit la mitingul de doliu al studenților și cadrelor didactice de la Institutul de 3 ani din Craiova — miting ce s-a desfășurat în marele amfiteatru al institutului — au fost, ca pretutindeni, străbătute de fiorul durerii; ca pretutindeni, ele au exprimat recunoștință și dragoste, hotărârea nestrămutată de a consolida zi de zi, prin faptele muncii, marile cuceriri dobândite sub steagul partidului.

„Pentru noi, pentru generațiile viitoare — a arătat tov. lector Gh. Dogaru — chipul luminos al celui dispărut va rămâne între marii noștri luptători. Exemplul eroismului, al jertfelor sale, va însuși generațiile de constructori ai vieții noi. Urmind acest nobil exemplu, ne vom înzeca eforturile pentru a ne îndeplini exemplar marile sarcini ce ne stau în față”.

„Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost un strălucit învățător al nostru, al tuturor — a arătat tov. Neculce Popescu, rectorul Institutului pedagogic. Articolele și cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej reprezintă o contribuție extrem de valoroasă la dezvoltarea gândirii creatoare pentru toate domeniile construcției socialiste. Ele au constituit un îndreptar prețios în activitatea depusă atât de instituțiile științifice și culturale, cât și de fiecare om de știință și cultură în parte”.

În încheierea adunării cei prezenți au adresat o telegramă Comitetului Central al P.M.R.

La Filarmonica de stat „Oltenia”

Scrîtori, pictori, muzicieni, activiști culturali, sute de lucrători din instituțiile de cultură și artă ale Craiovei, adunați în sala filarmonică — operă a anilor noștri — au adus un ultim omagiu celui care și-a închinat întreaga sa viață cauzei luminoase a socialismului și păcii.

Mitingul de doliu a fost deschis de tov. Călin Florian, directorul Teatrului Național din Craiova, care, evocând figura marelui dispărut, a exprimat profundă durere a oamenilor de cultură și artă din țara noastră pentru această nespuse de grea pierdere.

„Toate impresionatele realizări din ultimele două decenii — a arătat, în cuvîntul său,

tov. Vasile Degeratu — sînt indisolubil legate de numele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, de politica înțeleaptă și fermă, profund patriotică, pe care a promovat-o cu consecvență conducerea partidului și statului nostru”. Omagii memoria marelui dispărut, vorbitorul a exprimat, în numele său și al tovarășilor de muncă, hotărârea de a-și dedica toate forțele măreței cauze a vieții noi.

Oamenii de cultură și artă, prezenți la mitingul de doliu, au ascultat cu profundă emoție cuvintele vorbitorilor. Ele se identificau cu gândurile fiecărui participant, trezind în inimi ecouri adînci. Niciodată, în trecut, cultura și arta n-au cunoscut o asemenea înflorire ca azi; niciodată, în trecut, activitatea creatoare a oamenilor de cultură și artă nu s-a bucurat de o solitudine atât de deplină ca în anii regimului democrat-popular.

„Floarea minunată, vie, a culturii și artei socialiste — a spus actorul Nicolae Radu — pe care a îngrijit-o cu atîta dragoste marele nostru conducător — va trebui să crească tot mai viguroasă. Știm ce avem de făcut pentru atingerea acestui țel; puterile ne sînt, în clipa de față, vii, încordate, gata de luptă. Nu o dată, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej ni s-a adresat nouă, oamenilor de artă, arătîndu-ne îndatoririle înalte ce ne revin, îndemnîndu-ne să ne înarmăm cu cunoașterea ideologiei și esteticii marxist-leniniste. N-o să uităm nici o dată aceste îndemnuri, vitale pentru înflorirea culturii și artei noastre”.

Hotărârea de a munci cu pasiune pentru îndeplinirea sarcinilor partidului pe planul culturii a străbătut toate luările de cuvînt. Tovarășa Leontina Neacșu, directoarea Bibliotecii centrale regionale, a exprimat angajamentul activiștilor culturali de a-și spori neîncetat eforturile pentru ca opera de ridicare culturală a orașelor și satelor noastre să cunoască un și mai puternic avînt.

Telegrama către Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român și Consiliul de Stat al Republicii Populare Romîne — adoptată la sfîrșitul mitingului — a afirmat devotamentul oamenilor de cultură față de partid și încercata sa conducere și hotărârea lor neclintită de a nu înceta nici o clipă lupta pentru desăvîrșirea construcției socialiste în patria noastră.

Al. Fireșcu

La Institutul agronomic „Tudor Vladimirescu”

Aula Institutului agronomic „Tudor Vladimirescu” din Craiova. Cadrele didactice, studenții, toți lucrătorii institutului, s-au adunat, într-o reculeasă tăcere, pentru a aduce un ultim omagiu memoriei luminoase a marelui conducător și învățător al poporului nostru.

Rînd pe rînd, au urcat la tribună oameni de știință, studenți, cadre didactice, dînd glas simțămîntelor de recunoștință și dragoste pentru iubitul conducător, legîndu-se să nu prăpătească nici o sforțare în lupta pentru îndeplinirea cuvîntului său.

„Întreaga activitate revoluționară a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej — a subliniat prof. dr. Vasile Stratula — constituie pentru comunistii și oamenii muncii din țara noastră un înalt exemplu de fidelitate față de marxism-leninism, de principialitate partinică și patriotism fierbinte, de neclintită încredere în cauza celor ce muncesc.

construcției socialiste în scumpa noastră patrie”.

„În aceste clipe grele — a spus, în cuvîntul său, prof. dr. I. Mihăilescu — ne îmbărbătează cuvintele emoționante cuprinse în scrisoarea adresată de către tovarășul Gheorghiu-Dej Marii Adunări Naționale. Fiecare rînd din această scrisoare este o înflăcărată chemare la noi victorii în lupta pentru îndeplinirea politicii partidului, pentru înflorirea patriei socialiste”.

Participanții la adunarea de doliu au adoptat textul unei telegrame adresate Comitetului Central al P.M.R. și Consiliului de Stat al Republicii Populare Romîne.

Miting de doliu în sala Teatrului Național din Craiova. Momentul de reculegere a trecut dincolo de zidurile sălii, cuprîndînt întregul oraș.

La o școală din Craiova

Școala medie nr. 5 din Craiova. O clădire luminoasă, nouă, aducînd o proaspătă culoare într-un vechi cartier al Craiovei. Spre portretul îndoliat al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, așezat pe zidul alb, se îndreaptă emoționate zeci de priviri. Profesorii și elevii s-au întrunit, aici, într-un miting de doliu, exprimîndu-și sentimentele într-o scrisoare — din care desprindem:

„Noi, elevii și cadrele didactice de la Școala medie nr. 5 din Craiova aducem un ultim omagiu părintelui drag și ne angajăm solemn în fața partidului, guvernului și poporului român să cinștim veșnic memoria celui care a fost Gheorghe Gheorghiu-Dej”.

Cuvinte simple, cuvinte în care vibrează adînci simțămînte... Numeroși elevi din Craiova le-au așternut pe hîrtie, omagii pe marile dispărut prin emoționante scrisori.

O pionieră, Oana Ulici, de la Școala generală de opt ani nr. 1 din Craiova, își începe astfel scrisoarea: „A murit cel mai drag părinte al nostru, al pionierilor. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, om blajin, cu timpurile nîște, a fost cel mai dîrz luptător al cauzei comunistilor din patria noastră, cel mai iubit fiu al poporului. Acum, cînd trupul său nelusufflet se află pe catafalca, gîndurile tuturor se unesc și parcă spun într-un singur glas că viața lui a fost ca o flacără, ce nu se va stinge niciodată din amintirea poporului. Va dăinui peste vreme, va lumina viitorul”.

20 martie 1965... Pe străzile Craiovei, oamenii muncii citesc ziarul care le-au adus tragica veste. Chezarul negru al paginii de ziar a devenit chezarul unei zile.

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

Nețarmurită prețuire și dragoste

În seara zilei de 19 martie, când vocea tulburată a crainicului de la radio a dat citire comunicatului despre încetarea din viață a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, peste orașele și satele Olteniei s-a așternut emoția și durerea grelei pierderi suferite de întreaga țară.

Zorii plumburii ai dimineații de 20 martie, revărsați peste oraș, au găsit Craiova în haine cernite. Pretutindeni erau arborate steaguri tricolore și roșii îndoliate, coborâte în bernă. Pe frontispiciile de clădiri, la intrarea în principalele întreprinderi și instituții ale orașului se aflau mari tablouri cu chipul atit de iubit al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, străjuit de flămuri îndoliate.

La mitingurile de doliu care au avut loc în orașele și localitățile regiunii, în întreprinderi, instituții și la sate, oamenii muncii au adus un fierbinte omagiu tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, arătând din nou mărturia stimei și prețuirii de care s-a bucurat conducătorul partidului și statului nostru.

*

20 martie. În sala Teatrului Național a avut loc mitingul de doliu consacrat încetării din viață a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej. La miting a participat activul comitetelor regional și orașeneș de partid, al organelor locale de stat, al organizațiilor de masă și obștești, precum și numeroși oameni ai muncii din oraș și raionul Craiova. În prezidiul adunării de doliu au luat loc membrii și membri suplimanți ai biroului Comitetului regional Oltenia al P.M.R., conducătorii și organelor locale de partid și de stat, reprezentanți ai organizațiilor de masă și obștești.

Deschizând adunarea, tovarășul Ion Stănescu, prim-secretar al Comitetului regional Oltenia al P.M.R., a evocat personalitatea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej — simbol nepieritor al luptei partidului și poporului nostru și al mișcării comuniste și muncitorești internaționale pentru victoria socialismului în lumea întreagă.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a zărit vorbitor — rămâne un strălucit exemplu de om care se înalță și se consolidează, un exemplu de înaltă principialitate și de devotament sechestrat față de partid, de pasiune revoluționară și dăruire de sine în lupta pentru cauza clasei muncitorești, de fermitate și înțelepciune, de dragoste fierbinte față de popor.

Oamenii muncii din regiunea Oltenia sînt profund recunoscători conducerii partidului și tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej pentru sprijinul permanent acordat dezvoltării economice și social-culturale a regiunii care se află în plin progres. Fiecare locuitor al regiunii noastre este pătruns de mîndrie patriotică atunci cînd pronunță cu fierbinte dragoste numele partidului nostru, numele iubitorilor și conducătorilor. În aceste clipe de adîncă durere, comunistii și ceilalți oameni ai muncii din regiunea Oltenia își strîng tot mai mult rîndurile în jurul conducerii partidului și statului nostru și, alături de întregul nostru popor, își exprimă hotărîrea de a munci cu tenacitate și abnegație pentru înfăptuirea politicii partidului, pentru triumful mărețelor idei cărora tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej le-a consacrat întreaga sa viață și putere de muncă pînă în clipa cînd a încetat să mai bată inima sa nobilă.

În semn de pios omagiu, întreaga adunare a păstrat un moment de reculegere.

În continuarea adunării, tovarășul Mihail Ivan, secretar al Comitetului regional Oltenia al P.M.R., a dat citire Comunicatului asupra jeditinței comune de doliu a C.C. al P.M.R., a Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri ale R.P.R., Hotărîrii C.C. al P.M.R., Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri ale R.P.R., precum și scrisorii tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej adresată Marii Adunări Naționale.

La adunarea de doliu, consacrată memoriei celui mai încercat conducător al poporului nostru, au luat cuvîntul numeroși participanți, care și-au exprimat sentimentele de profundă durere, precum și hotărîrea fermă de a munci cu înflăcărare, și mai departe, pentru cauza scumpă a socialismului. „Încetarea din viață a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, cel mai iubit fiu al clasei muncitorești, a spus tovarășul Ion Delcea, Erou al Muncii Socialiste, directorul S.M.T. Cîrcea, constituie o grea și mare pierdere pentru Partidul Muncitoresc Român, pentru întregul nostru popor. În aceste clipe grele, cînd tova-

rășul Gheorghe Gheorghiu-Dej nu mai este printre noi, ne angajăm că vom munci neobosiți, sub conducerea partidului nostru, pentru înfăptuirea neabătută a politicii partidului, pentru prosperitatea continuă a scumpei noastre patrii”.

„Pentru femeile din regiunea noastră, ca și pentru întregul nostru popor, viața și activitatea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost și vor rămîne veșnic o pildă vie de patriotism fierbinte, de devotament și înaltă răspundere față de destinele patriei noastre — spunea tov. Ciontu Constanța, președinta Comitetului regional al femeilor.

Zîmbetul fericit al copiilor noștri, viața lor fericită, viitorul lor luminos, ne vor reaminti întotdeauna de grija părintească a partidului și a încercatului său conducător, care n-a preocupat nici un efort pentru a crea copiilor noștri condiții minunate de creștere, de învățătură, de însușire a științei, culturii și tehnicii celei mai înaintate, pentru a deveni cetățeni demni ai patriei noastre socialiste.

În această clipă grea, cînd inima caldă a iubitorului nostru conducător a încetat să mai bată, ne angajăm să nu preocupăm nici un efort în mobilizarea maselor de femei din regiunea noastră, ca, alături de ceilalți oameni ai muncii, ele să-și aducă contribuția la traducerea în viață a prețioaselor hotărîri ale partidului și guvernului”.

„În numele vieții fericite pe care Partidul Muncitoresc Român, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a fărîșit-o poporului, tineretului patriei noastre — arăta tovarășul Nicolae Ungureanu, prim secretar al Comitetului regional U.T.M. — ne angajăm să punem întreaga noastră putere de muncă în slujba construcției socialiste și comuniste în scumpa noastră patrie. Alături de întregul nostru popor, tineretul din regiunea Oltenia își exprimă sentimentele de adîncă durere pe care le încercă toți oamenii muncii din scumpa noastră patrie prin pierderea iubitorului conducător al partidului și statului, înflăcărât luptător pentru dreptate și progres, părintele iubit al tineretului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej”. Au mai luat cuvîntul tovarășii Tiberiu Nicola, prorector al Institutului agronomic din Craiova, și general maior Dumitru Pletoșu.

În încheierea adunării de doliu, care a avut loc în sala Teatrului Național din Craiova, tovarășul Gheorghe Paloc, secretar al Comitetului regional Oltenia al P.M.R., a dat citire telegramelor Comitetului regional Oltenia al P.M.R., adresată Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și Consiliului de Stat al Republicii Populare Romîne.

În aceste zile, oamenii muncii din Craiova, profund îndurerăți, au trecut prin fața portretului îndoliat al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, așezat în sediul Comitetului regional de partid

„Împreună cu întregul nostru popor, comunistii și ceilalți oameni ai muncii din regiunea Oltenia aduc drept omagiu memoriei tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej hotărîrea lor neclintită de a munci fără preget pentru înfăptuirea politicii partidului, pentru desăvîrșirea mării opere de construire a socialismului în patria noastră, căreia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej i-a consacrat întreaga viață și putere de muncă”.

(Din telegrama Comitetului regional Oltenia al P.M.R. adresată Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și Consiliului de Stat al Republicii Populare Romîne)

CĂTRE

COMITETUL CENTRAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÎN ȘI CONSILIUL DE STAT AL REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

Vestea încetării din viață a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Romîne, a îndurerat adînc inimile tuturor oamenilor muncii din regiunea Oltenia.

Stingerea din viață a scumpului nostru tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej constituie o grea pierdere pentru partidul și statul nostru, pentru întregul nostru popor.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a înfrunghiat cele mai nobile și înalte trăsături ale clasei muncitorești, ale poporului nostru: înțelepciune, dirzenie, fermitate, înaltă principialitate și clarviziune politică, devotament nemărginit față de cauza revoluției socialiste, dragoste fierbinte față de patrie și popor, încredere nețarmurită în forțele creatoare ale oamenilor muncii, neseacăta energie și pasiune în lupta pentru victoria socialismului și comunismului.

Întreaga sa viață, lupta, idealurile sale s-au contopit cu lupta și năzuințele poporului nostru. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a aflat în primele rînduri ale marilor lăutări de clasă organizate și conduse de Partidul Comunist din România, a îndeplinit un rol hotărîtor în organizarea insurecției armate victorioase din august 1944, în instaurarea și consolidarea continuă a orînduirii democrat-populare, în desfășurarea întregii opere de construire a socialismului în patria noastră.

De numele său sînt indisolubil legate toate mărețele victorii raportate de poporul nostru în industrializarea socialistă, în cooperativizarea agriculturii, în înfăptuirea revoluției culturale, în ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc și creșterea necontenită a prestigiului partidului și țării noastre în întreaga lume.

Eminent conducător al partidului nostru, al poporului român, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a constituit un strălucit exemplu de slujire cu fidelitate a ideilor nemuritoare ale marxism-leninismului, aducînd o importantă contribuție la întărirea sistemului mondial socialist, a unității și coeziunii partidelor frățești din întreaga lume, la dezvoltarea prieteniei și colaborării între toate popoarele, la triumful cauzei păcii.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a încetat din viață. El va rămîne însă veșnic

viu în memoria și inima poporului român.

Pentru fiecare dintre noi, viața și activitatea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej constituie un minunat exemplu de ceea ce înseamnă a fi comunist, luptător neobosit pentru fericirea poporului, pentru înfăptuirea mărețelor idealuri ale clasei muncitorești.

Oamenii muncii din regiunea Oltenia poartă o adîncă recunoștință conducerii partidului și personal tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej pentru înțelepciunea și fermitatea cu care au condus poporul nostru din victorie în victorie, pentru minunatele condiții create de partid și guvern dezvoltării economice și social-culturale a regiunii noastre. Neuitate vor rămîne în amintirea oamenilor muncii de la uzinele „Electropulere”, Combinatul Chimic și Termocentrala Craiova, Șantierul sistemului hidroenergetic și de navigație „Porțile de Fier” și din alte întreprinderi și instituții, îndrumările prețioase primite din partea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej cu ocazia vizitelor făcute, îndrumări care au constituit și vor constitui un puternic imbold în munca pentru îndeplinirea mărețelor sarcini stabilite de partid și guvern.

În aceste zile de adîncă durere, comunistii din regiunea Oltenia își string puternic rîndurile în jurul Comitetului Central și se angajează de a întări tot mai mult unitatea de monolit a poporului în jurul partidului și guvernului, de a păstra neștirbită coeziunea și forța partidului, disciplina sa de fier, așa cum ne-a învățat marele nostru conducător — tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Împreună cu întregul nostru popor, comunistii și ceilalți oameni ai muncii din regiunea Oltenia aduc drept omagiu memoriei tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej hotărîrea lor neclintită de a munci fără preget pentru înfăptuirea politicii partidului, pentru desăvîrșirea mării opere de construire a socialismului în patria noastră, căreia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej i-a consacrat întreaga viață și putere de muncă.

Glorie veșnică eminentului conducător al partidului, al statului nostru socialist, marelui fiu al poporului român — Gheorghe Gheorghiu-Dej!

COMITETUL REGIONAL OLTENIA
AL P.M.R.

Poporul își cinstește fiii iubiți, gravându-le numele în placa de marmoră și în aurul trainic al cîntecului.

*Cîntă codrule din frunză,
Ca toți codrii să-ți răspundă,
Că și eu cînta-voi lui,
Dragului partidului,
Și lui Dej, părintelui.*

Din inima poporului

Cîntă codrule din frunză,
Ca toți codrii să-ți răspundă,
Cîntă-ți daina, multumește
Soarelui ce te-nvățește,
Că de n-ar fi soarele
N-ar curge izvoarele,
Soarele dacă n-ar fi
Codrul n-ar mai înfrunzi
Păsări n-ar mai ciripi
Floarea n-ar mai înflori,
N-ar mai fi iarbă cu rouă
Și nici dimineață nouă.
Cîntă-ți daina, multumește
Soarelui, că te-nvățește,
Că și eu cînta-voi lui,
Dragului, partidului,
Și lui Dej, părintelui.
Pentru că ne-au luminat
De ne-a-nflorit viața-n sat.
Cîntă-ți daina, multumește
Soarelui ce te-nvățește,
Că și eu cînta-voi lui,
Dragului partidului,
Și lui Dej, părintelui.

Culeasă din comuna Pisca Vechi

Foaie verde de-un susai,
Luai turma și plecai
Pe de-a-latul cîmpului,
Pe pășunea satului.
M-așezai lângă stejar,
Pusei mina pe caval
Și m-apucași a doini
Cu tot focul inimii :

Foaie verde-a bobului
Multumim partidului
Și tovarășului Dej,
Cel ales între aleși,
Pentru traiul nostru bun
Pe care-l trăim acum.

Culeasă din comuna Bălcești
— raionul Oltețu —

Nani, nani, somn ușor,
Puișor ca un bujor.
Miine, îți aduc eu mure
Și frăguțe din pădure
Și-o să-ți fac un fluieraș
Dragul mamei copilăș,
Ca să-l ai cînd vei fi mare
Și să-ți orice cîntare,
Că tu crești fără de griji,
Că Gheorghe Gheorghiu-Dej,
Totul bun copiilor,
Copiilor din popor
Le-a adus numai lumină,
Viață nouă tot senină.
Tu s-o cînți din virf de munte
Fete mindre să te-asculte.

Să crești mare și vinjos
Să fi țării de folos.

Culeasă din comuna Podeni

Frunzuliță de trifoi
Frunzuliță verde-n foi,
Spune, cîntec, spune tu
Spune cum trăim acu ?

Foaie verde trei granațe,
Ne sînt mesele-nvățate,
Inimile luminate,
Dorurile împlinite
Și ogoarele-nfrățite
Căci partidul scump și mare
Ca o mindră floare-soare
Cu Gheorghiu-Dej în frunte
Cu învățăminte multe
Drumul nostru luminează
Și pe el ne-mbărbătează.

Culeasă din comuna Izvorul
Birzii

Drag îmi e să-mi spună vîntul
Cînd pornesc să bat pămîntul,
Drag îmi e s-aud în vers
Cîte inima-a ales,
De cel ce putere-mi dăte
Să-mi cînt doinele cu sete,
De cel ce îmi dă avînt
Unde merg mereu să cînt
Hoida legănată-n vînt,
Legănată pe-nserat
Pe ogorul fără hot.
Frunză de trei vioarele
Toate cîntecele mele,
Partidului să le-nchin
Și lui Dej să i le spun
Că ne-a dus pe-al vieții drum.
Ce ne poartă-n zări senine
Tot spre bine, tot spre bine.

Culeasă din comuna Sovarna.

Iarbă deasă, iarbă verde,
Cine oare-acum nu vede
Că Gorjul cel amărit
În grădina-i prefăcut.
Comunele gorjenești
Parcă nu le mai cunoaști.
Mai mare dragul să vezi
Pe tarlate și livezi,
Oltenașii mei lucrînd
Tot cîntînd și chiuînd.
Du-te păsărică-n zbor
La Partidul Muncitor,
La tovarășul Gheorghiu,
Să le spui că Gorju-i viu
Ca o floare de sulfină
La Tismana-ntr-o grădină.

Culeasă din comuna Ropla—Jiu

Fluieraș de soc
Cîntă mai cu foc
Partidului drag
Și roșului steag,
Că ne-a-mbărbătat
Și puteri ne-a dat.
Fluieraș de os
Cîntă cu folos
Lanurilor verzi,
Mindrelor livezi,
C-am scăpat de jug
Și de vechiul plug...
Cîntă cu temeii
Fluieraș de tei,
Pentru frații mei ;

Frunză de molid,
Zi-i pentru Partid ;
Mugurel de vraj,
Cîntă pentru Dej !

Culeasă din raionul Tr. Severin

Frunzuliță, foi de mac
Pentru omul cel sărac
Veni și vremea a bună,
De nu mai chiorim la lună,
Și de foame și de sete
Că partidul azi ne dăte
Viață nouă și curată
Și de rod îmbelșugat
Multumim partidului
Și lui Dej, părintelui.

Culeasă din comuna Devesel

Bate vîntul pădurea,
Pădurea prietena
Că eu am crescut în ea.
Ramurile și le pleacă
Mina mea cu drag să facă
O cunună rotunjoară
S-o pun pe frunte de țară
În cinstea partidului
Și-a lui Dej, părintelui
Că-nflorim din statul lui.
Cîte păsări codrul are
Toate cîntă cu-nghinare
Și-așa cîntă de cu foc
De n-ai mai pleca din loc.
Stringe-le-aș grai lângă grai
Graiul dulce cel de mai
Să-l trimit partidului
Dragului, iubitelui
Și lui Dej, părintelui .

Că prin el avem de toate
Și lumină și dreptate.
Codrul poartă flori pe poale
Și pe cărările sale.
Stringe-le-aș mireasma toată
Mireasma de flori curată
Și pe boare s-o trimit
Dar partidului iubit
Că ne-a dat tot ce-am dorit.

Culeasă din comuna Sovarna
raionul Bais de Arșad

Verde, iarbă deasă,
Lasă-mi-te lasă
Salcă plîngătoare
Ramurile tale,
Peste unda lină,
Unda cristalină,
Să le-ajung cu mina
Să-mpletesc cununa,
Și s-o dăruiesc
Și să-mpodobesc
Fruntea țării mele
Scăpată de jale.
Floare, floricea
Mindră-i țara mea.
Cu mindri bărbați
Cu brazi legănați,
Cu dîrzi muncitori
Și făuritori,
De uzine noi
Toate pentru noi,
Cum a spus partidul meu
Și conducătorul său.

Culeasă din comuna Steie,
raionul Turnu Severin

Ne-a urcat mai sus de munte !

Eu sînt-nalt, Pîringu-i-nalt,
Dar partidul și mai-nalt,

Eu sînt-nalt de felul meu,
Pîringu-i cu virful său,
Mult mai-nalt partidul meu,
Că ne-a scos din chinul greu
Și cu Dej al nostru-n frunte
Ne-a urcat, mai sus de munte,
Lîngă soare, lîngă stele,
Unde-i rostul țării mele.

GH. NISTOR — UNGUREANU
cioban cooperator — Novaci

Sina Dănculescu

Doliu

Se stîne lîngă inima noastră
În pădurea-ncărcată de muguri...
Fulger de gheață, tăcere —
Doliul cum să vorbească ?

Se goleşte cerul din crengi :
Arborele muri din picioare,
Cu cîntece-n creștet,
Cu flori
Năpădindu-i rădăcinile...
Țara-și uitase tocmai vifornijele —
Ne bîntuiau din înălțimi luminile —

Doliul cum să-l rostească ?

Cuvîntul de mîndrie și calm,
Al revoluției, al demnității noas-
tre timp,

Îl treceam
Totdeauna prin glasul său cald.
Gheorghiu-Dej, Gheorghiu-Dej !

Și deodată
Numele-i răsună-a simbol
În începutul de-anotimp...

Savel Pătuleanu — frazor — Electroputera

Durerea căprioarei albastre

Locomotivă electrică,
Albastra mea căprioară de oțel,
Cu miinile mele te-am încheagat,
Suflet din sufletul meu ți-am dat
Și ritmul galopului tău
E ritmul inimii mele.

Locomotivă electrică,
Albastra mea căprioară de oțel,
Conducătorul iubit
A stat, împreună cu mine,
Lîngă leagănul tău,
Mi-a urmărit miinile,
Mi-a ascultat sufletul
Și cînd ai fost gata de zbor
Te-a mîngîiat cu privirea
Ca pe un prunc al lui.

Și-am înțeles, căprioară albastră,
Că miinile și sufletul meu
Te-au izbîndit,
Așa cum te plămădisse și el,
Conducătorul iubit,
În visele-i înțelepte.

Atunci, de bucurie,
Ritmul inimii mele
A întrecut neîntrecutul tău galop,
Iar miinile, mi-au fost mai inde-
minatice
Și sufletul mai însetat de zbor.

Ilarie Hinoveanu

Porțile marmorei

Va fi un gînd al nostru, — al
tuturor,
Țîșnit solemn în prag de pri-
măvară,
Cînd din adîncu-ntregului popor,
Deși a plîns, n-a încetat, și
zboară
Cometa purtătoare-n viitor
A visului mereu nemuritor,
Al celui mai iubit conducător.

Părelnic, porți de marmoră se-n-
chid ;
Dar timpu-l suie peste țară,
falnic,
Ca pe-o lumină-a-ntregului
partid,
Ca pe-un șuvoi al mersului nă-
valnic

Petre Dragu

Murmur de recviem

...Și, totuși, sub lentele negre,
Țara nu e de scrum și de sare ;
Cad ploai de flacăra din tragic
soare
Pe unda mării lacrimi integre.
(Nu stropi ce pier, cu fierbere
infirmă,
Nici dîre ca de miere, fără val ;
O lacrimă cit țara — un cristal
Păstrînd — ce clară ! — jalea
unanimă).

...E cum ai spune : „Au murit
Carpații !”
Istoria își pleacă fila-n bernă ;
Femeile sînt sălcii, iar bărbații
Goruni, cu-ncremenire
grea, eternă.

Copiii, în pelicule albastre
Adună ceasul, clipă după clipă,
Și înțeleg — iar clipa-n muguri
tipă

La fel de crunt ca-n trunchiurile
noastre.

...Prin steaguri trece-un mîndru
dac înfrînt
Și un plăieș ne-nvins și trec
Novaci.

Și trece, la Doftana, prin copaci,
Un scrișnet de rugină, vechi :
— S-a frînt !

Dar strigă grîul-pui, din cîmp :
— Minciună !

Prin care anii noștri se deschid
Spre-acele primăveri cu soare
darnic
Statornicit de brațul cel mai
harnic
Ce ne-a purtat, spre Azi, din leri
amarnic.

Va fi un gînd al nostru, nelin-
frînt.
Al cîmpului cu strămoșesc tezaur
Pe care arde în vîpăi de aur
Iubirea lui pentru acest pămînt.

Cu sunete de ceas etern vibrînd,
În mii de piepturi inima lui bate,
Și pe sub frunți acum îndoliate
Durerea se încheagă-n legămint
Și-al faptei aur crește în carate.

Iar ochiul din Bicaz și-ar rupe
pleoapa
Și Jiul și-ar da vamă toată apa
Să-audă bronzul, iarăși viu, cum
sună.

Ceahlăul, doar, și Marea, de
departe,
De strajă-i fac de-a sînga și
de-a dreapta.
El-vraciul vechi, ea — zîna —
înțeleaptă,
Știu tot ce știu bătrîinii despre
moarte.

...Cetatea-l poartă, lin, pe brațe,
pală,
Printre oșteni și grămățici și
și fauri —
Și calcă-n ritmul inimii de aur
Ce bate, grav, la Grivița, în
hală.

Bărbatului ales, cîntăți-i slavă
Cu nai de-oțel, cu goana din
artere,

Cu orga de beton și sticlă,
gravă
Cu strunele de foc și de putere !

Cu inimile faceți rug gigant,
Să-i fie drumu-n boare de căl-
dură
Și lacrima, arzînd, să-ajungă dură
Statuie — acestui plîns, de dia-
mant.

Exigențele calității

Ing. N. Ilioiu

Director general adjunct
al Direcției generale pentru metrologie, standarde și invenții

Măsurarea precisă — pîrghie principală a calității

Alături de productivitatea muncii ca factor determinant al nivelului producției, calitatea produselor reprezintă o cerință obligatorie a dezvoltării economiei naționale. În deosebi în condițiile tehnicii avansate, a automatizării proceselor de producție, a concentrării și specializării industriei precum și a competitivității produselor pe piața mondială, calitatea acționează cu caracter de legitate.

Productivitatea muncii, economiile și calitatea produselor, sînt laturi inseparabile ale unei bune activități economice. Iată de ce conducerea de partid și de stat consideră calitatea ca o problemă esențială a planului de stat pe 1965, a problemă centrală și permanentă a întregii economii.

Calitatea, ca însușire globală a produselor, implică funcționabilitate (corespondență între caracteristicile produsului și funcțiunile ce trebuie să îndeplinească), durabilitate, siguranță în funcționare și estetică. Ea se dezvoltă prin proprietăți. Cum putem să cunoaștem aceste proprietăți ale lucrurilor pentru ca pe baza acestora să ne putem da seama de calitate? Desigur numai măsurînd.

Măsura este „expresia concretă a laturilor cantitative ale obiectelor. Latura cantitativă și cea calitativă nu există izolat una de alta; ele se află în legătură indisolubilă. Noțiunea de măsură ogîndește tocmai această corelație. Unei noi calități îi corespund noi proporții cantitative”.

Este evident că mijlocul de măsurare este indispensabil pentru stabilirea calității.

Actul de naștere al calității este înscris în proiect. Concepția de proiectare trebuie să tindă mereu spre culmile atinse de știință și tehnica modernă.

Transformarea proiectului în realitate este asigurată de factorii care condiționează în general nivelul tehnic al procesului de producție și anume: mijloacele de producție, materia primă, gradul de organizare a procesului tehnologic și mai presus de toate acestea, omul.

În cadrul mijloacelor de producție, sculele, dispozitivele și aparatele de măsurat, intervin ca elemente materiale esențiale care condiționează realizarea caracteristicilor proiectate ale produselor și reproducerea acestor caracteristici în limitele prescrite.

Așa cum viteza de lucru, siguranța și continuitatea în funcționare a utilajului este determinantă pentru productivitate, precizia măsurării în toate punctele obligatorii de măsurare este determinantă pentru calitate.

În realizarea oricărui produs, desfășurăm un lanț întreg de măsurări.

Controlul caracteristicilor materiei prime corespunzător prescripțiilor din proiect și dozarea cantitativă a acestora, conducerea rațională a procesului tehnologic prin măsurarea parametrilor funcționali și geometrici (temperatură, presiune, debit, controlul dimensional etc.) precum și determinarea caracteristicilor produsului finit, sînt de neconceput fără intervenția mijloacelor de măsurare.

Pe tot parcursul procesului tehnologic aparatele de măsurat îndeplinesc funcțiunile de:

— culegătoare de informații despre caracteristicile materiei prime și a produselor intermediare; (astfel primim informații despre structură, compoziție, rezistență, elasticitate, conductibilitate termică și electrică și alte mărimi de material;

în acest scop acționează aparatul de analiză electrochimică, defectoscopa, polarografe, aparate pentru determinarea durității, rezistenței etc.);

— culegătoare de informații despre precizia utilajului și despre evoluția fazelor procesului tehnologic; (în acest scop debitmetre, termoelemente, gazanalizoare, refractometre, manometre etc., ne semnalizează respectarea parametrilor);

— generatoare de informații despre calitatea produselor finite.

Prin îndepărtarea materiei prime necorespunzătoare și intervenția în diversele faze ale procesului tehnologic pentru corectarea materialelor în curs de prelucrare în limita parametrilor din proiect, mijloacele de măsurare au un rol activ în realizarea calității produselor, iar la controlul tehnic de calitate a produsului finit au un rol selectiv, oprind produsele care nu corespund standardelor.

Intervenția activă continuă a mijloacelor de măsurat în procesul realizării calității, pune în evidență și pregătește necesitatea luării unor măsuri care să asigure creșterea continuă a nivelului procesului de măsurare în pas cu cerințele tehnologiei moderne.

Intervenția activă continuă a mijloacelor de măsurat în procesul realizării calității, pune în evidență și pregătește necesitatea luării unor măsuri care să asigure creșterea continuă a nivelului procesului de măsurare în pas cu cerințele tehnologiei moderne.

— existența unei rezerve de aparate de măsurat pentru asigurarea continuității procesului de măsurare pentru a înlocui pe cele defecte;

— pregătirea cadrelor pentru a minui corect și interpreta just și la timp indicațiile aparatelor.

Cu cît înaintează mai mult cercetările științifice și tehnica nouă, cu atît mai mult cresc cerințele în ce privește precizia și diversitatea metodelor și mijloacelor de măsurare.

Introducerea automatizării în numeroase procese de producție, utilizarea unor noi materiale de construcție, a izotopilor radioactivi etc., impun folosirea unei tehnici a măsurărilor tot mai perfecționate.

Complexitatea proceselor tehnologice moderne, necesitatea respectării cît mai precise a regimurilor stabilite, reclamă mijloace de control și măsurare speciale,

adoptate în deosebi la diferitele condiții specifice ale producției.

Această complexitate a procesului de măsurare face necesară organizarea în uzină a laboratorului metrologic.

Laboratorul metrologic uzinal, factor activ în controlul procesului de măsurare și în transmiterea corectă a unităților de măsură, devine — în măsura îndeplinirii corecte a funcțiilor sale — un punct de sprijin esențial în asigurarea calității produselor.

Pentru a veni în sprijinul calității, o primă măsură ce ar trebui luată de întreprinderi este aceea a organizării unor cursuri de ridicare a nivelului profesional pe locul de muncă în mod diferențiat, cu cei care minuiesc mijloacele de măsurare.

În acest scop întreprinderile și Centrele de Metrologie pot ajuta în mod concret la elaborarea programelor, indicarea metodelor și mijloacelor respective cu specialități care să predea cursuri pe tema: „Cum să măsurăm?”

Aceste cursuri se pot preda pe secții, folosind ca material didactic chiar apa-

ANCHETA NOASTRĂ

ratele pe care cursanții le folosesc zilnic la locul de muncă. Cu această ocazie se pot identifica și aparatele necorespunzătoare ce se folosesc în anumite puncte obligatorii de măsurare.

Pentru a veni în sprijinul celor care măsoară zilnic, Institutul de Documentare Tehnică împreună cu Oficiul de Stat pentru Metrologie trebuie să editeze o colecție de îndrumătoare pe tema „Cum să măsurăm?” pormind cu aparatele mai complexe și mai puțin cunoscute.

Oficiul de Stat pentru Metrologie trebuie să revizuiască normele tehnice privind verificarea aparatelor de măsurat și să completeze noi norme pentru acele aparate pentru care încă nu există asemenea norme.

Măsurile pentru ridicarea nivelului tehnic al cadrelor care minuiesc mijloacele de măsurare sînt impuse nu numai de cerințele sporite pentru îmbunătățirea calității, ci și de complexitatea produselor tehnologice moderne în care se utilizează mijloace automatizate care la rîndul lor necesită mijloace de control și măsurare speciale, adaptate automatizării.

*) Mic dicționar filozofic, pag. 427, Ed. Politică, 1954.

opinii • opinii • opinii

1. Cred că în procesul constituirii calității o etapă foarte importantă este măsurarea pe parcursul fluxului tehnologic. Aci trebuie soluționată problema unei conexiuni inverse, în sensul corectării și influențării factorilor principali, în vederea optimizării întregului proces, a remedierii deficiențelor care apar în procesul tehnologic.

2. Calitatea măsurării depinde, evident, de calitatea aparatelor de măsurat și de calitatea pregătirii profesionale a celui ce efectuează măsurarea. Deci — atenție sporită acestor două elemente: aparatul — și omul!

3. Mi se pare de o deosebită importanță măsurarea în continuare, în exploatare, a parametrilor produselor, parametri măsurati pe standul de probă uzinal. Este necesar acest lucru pentru că funcționarea în timp, dinamică, în condiții de exploatare, în exterior, în regimuri variabile, dificile, este deosebită de cea de pe standul uzinal. Măsurările de acest gen ar putea contribui la o urmărire mai atentă a comportării produsului în exploatare, în special în condiții climatice grele, pufînd constitui un îndreptar și sugera măsuri preventive pentru viitoarele laturi în curs de fabricare.

Conf. univ. ing. S. M. Pușcașu

1. Tehnicitatea înaltă a aparatelor integrate circuitelor de măsurare, control și reglare automată din cadrul Combinatului Chimic, a impus o îndelungată și atentă pregătire cadrelor de specialiști. Pe lîngă instruirea și practica efectuate în cadrul

unor obiective similare, — pentru adîncirea cunoștințelor profesionale, sînt invitate în combinat cadre cu o înaltă calificare, care în lecții teoretice legate nemijlocit de principiile constructive și funcționale ale aparatelor din dotare.

2. O vastă activitate de documentare s-a depus și se depune în combinat, prin care se urmărește cunoașterea celor mai amănunțite, dar deseori delicate și foarte importante detalii constructive, principii funcționale, limite, domenii și precizii de măsurare, pentru a obține utilizarea maximă și cu rezultate optime a aparatului. În cadrul proceselor tehnologice, aparatele instalate pe flux dau rezultate foarte bune, cu toate că unele dintre ele au precizia aparatelor de laborator, iar condițiile de exploatare sînt mult mai dificile.

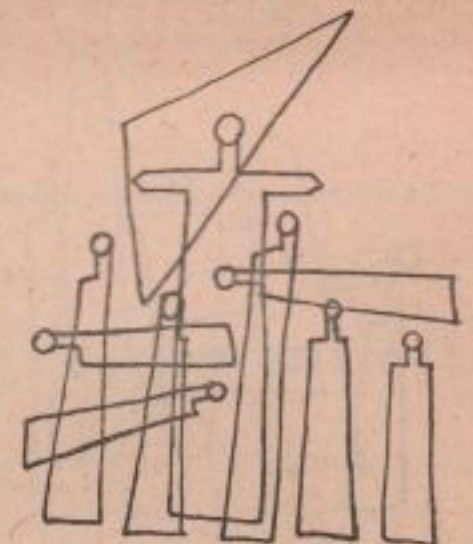
3. Institutul de Metrologie să urgenteze livrarea substanțelor etalon, indispensabile verificării aparatelor.

Ing. Ștefan Gîrlău

Frontul larg de produse aflate în fabricație la „Electroputere”, procesele tehnologice complexe, car un sortiment de aparate de măsură reprezentînd toate domeniile de măsurare.

— Zeci de standuri ale Serviciilor, C.T.C. și Laboratorul Central, își bazează activitatea pe sute de aparate electrice de precizie avansate (0,2) și pentru domenii foarte largi (mii și chiar sute de mii de volți).

— Materialele care intră în componența produselor sînt alese cu grijă cu ajutorul a numeroase instalații de măsurare (tabla silicioasă se sortează cu instalații vectometrice sau Epstein, izolațiile conductorilor se încearcă în stații de rigiditate dielectrică, rezistivitatea se măsoară cu punți duble cu precizie de 0,02 etc.).

— Într-un termen relativ scurt au apărut în uzină aparate complexe ca: potențio-metre electronice, reglatoarele de temperatură complexe etc. Fără aceste aparate nu poate fi concepută producția cantitativă și mai ales calitativă a produselor.

— Mecanizarea și automatizarea proceselor de producție, care se extind din ce în ce mai mult în uzina noastră, nu pot fi concepute fără un uriaș arsenal de produse, sisteme de înregistrare și reglare, puse la dispoziție de tehnica măsurării.

Ing. Ilie Mărgărit

opinii • opinii • opinii

■■■■■■■■■■■ continuare în pagina 10 ►

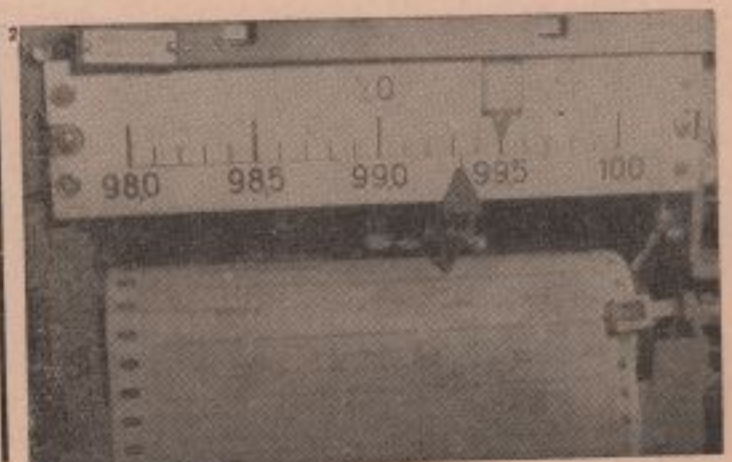

UZINELE „ELECTROPUTERE” CRAIOVA

fabrică pentru economia națională și export:

- motoare electrice asincrone și sincrone peste 100 kW
- transformatoare de putere 100—1600 KVA și peste
- aparate electrice de înaltă tensiune pentru stații și rețele electrice
- locomotive Diesel-electrice de 2100 CP

Produsele sînt executate la nivelul tehnicii mondiale

Informația de măsurare și calitatea

PREMIZE

La o asemenea dezbatere — consacrată calității producției — discuția organizată de revista „Ramuri” s-a animat, cum era și firesc, foarte repede. Inițial, ea pornește pe un făgaș neprevăzut: raportul dintre cultură și tehnică; justificarea prezenței unei reviste de cultură în miezul unor probleme strict tehnice. Se exprimă o îndoielă cu privire la rostul acestei prezențe. Abia formulată îndoielă, se conturează ferm, în opoziție cu ea, ideea raportului de apartenență a creației tehnice la cultură. Coordonata tehnico-științifică a spațiului culturii contemporane obligă la

ANCHETA NOASTRĂ

înțelegerea creațiilor și aplicațiilor tehnicii. Participanții la discuție se raliază, pe rând, la această concluzie.

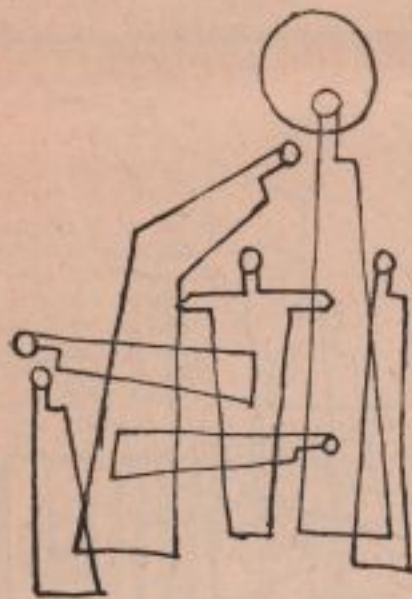
Urmează problema implicațiilor calității. Dintre caracterizări și definiții merită relevată această sintetică prezentare: „calitatea produselor este un indice al nivelului culturii unui popor”.

Cu aceste premise, se pornește la analiza problematicii puse în discuție. Analiza, începută în jurul unei mese la redacția revistei, a continuat în marile uzine ale Craiovei și apoi în laboratoarele Centrului de Metrologie al regiunii.

Aș vrea să relievez, în rândurile care urmează, câteva probleme ridicate în această constatare — și în uzinele pe care le-am cercetat — pe marginea temei propuse în discuție.

PRODUSELE NOASTRE

Trbuie să-l auzi pe tehnolog, pe șeful A.T.M. (automatizare și tehnica măsurării), pe metrolog sau pe șeful serviciului C.T.C. (control tehnic de calitate) pronunțând cele trei litere care reprezintă denumirea sim-

bolică a locomotivei Diesel-electrică — L.D.E. — ca să sesizezi pasiunea tehnicianului pentru creația sa. El pune în această denumire ceva ce seamănă a minărie și mingiere.

Locomotivele Diesel-electrice, transformatoarele de măsură și putere, motoarele sincrone și asincrone și celelalte produse electrotehnice ale Uzinelor „Electroputere” se găsesc astăzi pe piețele lumii în competiție cu produsele similare ale unor țări cu puternică tradiție tehnică. „Performanțele tehnice ale acestor produse le situează la nivelul celor mai bune din lume, fapt confirmat de specialiștii străini cu ocazia târgurilor și expozițiilor internaționale” — ne confirmă tov. ing. Dan Ioanes.

Tehnicienii Uzinei „Electroputere” subliniază calitatea produselor uzinei: transformatoarele din seria nouă prezintă pierderi în fier și în înfășurări mai mici decât

multe produse similare din alte țări; motoarele sincrone sînt mai ușoare decât modelele străine; motorul asincron MIF 1250 are un factor de putere de 0,91, superior factorului de 0,88...0,89 a unor motoare similare străine.

Performanțe, valori caracteristice, numere care vorbesc despre calitate.

Tehnicienii nu pierd din vedere necesitatea permanentizării luptei pentru calitate, pentru performanțe mereu superioare. O sutime în plus la factorul de putere, o miime în minus la concentrația oxigenului în azotul destinat fabricii de becuri electrice, o milionime în minus la concentrația periculoasă de oxid de carbon...

Cu aceste elemente ne apropiem de miezul problemei puse în discuție.

INFORMAȚIA DE MĂSURARE ÎN CONSTITUIREA CALITĂȚII

Nu sîntem la un cenacu de filozofie, ci în fața panourilor de comandă a instalațiilor, în laboratorul central al uzinei, în laboratoarele și atelierelor metrologice, în fața unui gazanalizor supus verificării, sîntem prezenți la măsurarea „gradului de uscare” al izolației unui autotransformator de 200 MVA. Dar redescoperim aici un adevăr universal valabil: calitatea se exprimă cantitativ; calitatea se exprimă printr-o matrice de valori care constituie buletinul de identitate al materialului, piesei, mașinii.

Materialele urmează să intre în fluxul tehnologic. Aparatele de măsurat intră în funcțiune. Se determină caracteristicile tablei silicioase în vederea sortării acestui material de a cărui uniformitate depinde într-o măsură apreciabilă constituirea calității produsului. Se operează cu aparate vectorimetrice și cu instalații Epstein. Ele culeg informația de măsurare necesară pentru caracterizarea calității tablei silicioase. În stații de măsurare a rigidității dielectrice se încearcă izolația conductoarelor. Punți electrice duble cu precizie de două sutimi măsoară rezistivitatea.

Materialul intră în flux. În zeci de cupatoare și autoclave se măsoară temperatura. Informația de măsurare o dau potențioarele electronice, iar prin intermediul reglatoarelor această informație comandă regimul de temperatură reclamat de procesul tehnologic.

Vacuometre termoelectrice măsoară și transmit la distanță informația despre vidul atins în autoclavă, care trebuie să atingă sutimea și miimea de milimetru coloană de mercur.

Produsul trebuie să iasă pe poarta uzinei. Măsurările urmează să constată corespondența cu performanțele proiectate.

Pentru LDE, de pildă, se măsoară rapid cu termistoare (semiconductoare sensibile la variații mici de temperatură) temperatura suprafețelor; tensiunile mecanice ale pieselor mașinii în mișcare, cu tensometre fără contact, pe principiul fotoelectric; se determină vibrațiile cu vibrometrul.

Și aceste măsurări nu sînt încă suficiente pentru caracterizarea deplină a calității mașinii. Iar pe parcursul fabricației intervin măsuri și aparate de măsurat lungimi cu precizie de micrometru (miime de milimetru) a reperelor și subsansamblelor locomotivei, rugozimetre electronice pentru determinarea fineții de prelucrare a suprafețelor de imbinare...

Continuînd această demonstrație a rolului măsurării în constatarea și constituirea calității, tavarășul Mărgărit Ilie ne spune: „Matricele complexe executate la sculație poartă amprenta a sute de măsurări executate cu precizie de micrometru”.

Ideea care se degajă din această parte a discuției ar putea fi formulată în acești termeni: procesul de constituire a calității în flux, caracteristic pentru tehnologiile moderne, implică „metrologizarea” tehnologiei.

Poate că și mai mult decât în cazul producției electrotehnice, condiționarea constituirii calității în flux de măsurare continuă, precisă, a parametrilor caracteristici pentru proces, este ilustrată de cazul uzinelor chimice. Aparatele de măsurat

îndeplinesc aici, pe lângă rolul de supraveghere ale constituirii calității, și funcții esențiale de protecție a muncii și instalațiilor.

Un combinat chimic modern cum e cel din Craiova este un ansamblu gigant de reactoare, conducte, reacienți sub presiune, serpentine, compresoare, gazometre, în care circulă, se ciocnesc, se desfac și se recombina moleculele invizibile. Dansul moleculelor trebuie stăpînit în fiecare din vultele lui, fie că se desfășoară la temperaturi subglaciare apropiate de -200°C , fie la temperaturi de mii de grade, la presiuni intime sau la sute de atmosfere, în stare gazoasă sau lichidă.

La panoul de comandă, privind acele indicatoarele aparatelor de măsurat și linia trasată de înregistratoare, tehnicianul vede dincolo de cadrane mișcarea vie din conductele de aburi, de apă, de gaze. El trebuie să cunoască în fiecare clipă nivelul pină la care s-a ridicat lichidul în rezervoarele opace, temperatura din zonele bălute de flăcări sau în punctele de clam subglaciare, presiunea gazului, concentrația în oxigen a apei de alimentare a cazanelor, activitatea ionilor de hidrogen în soluție, numărul de molecule străine într-un milion de molecule de gaz preparat.

Analizele rapide, continue, nu se pot face în calmul laboratoarelor. Aici intervin analizoarele de oxigen, bioxid de carbon, oxid de carbon, acetilenă, amoniac, aparate cu mare viteză de răspuns și cu sensibilitate de părți la milion. Rolul acestor aparate în constituirea calității produselor nu mai trebuie subliniat.

La capătul procesului, analizoarele înregistrează rezultatele constituirii calității. Azot pentru becuri: o moleculă de oxigen la 1000 de molecule de azot. E oare suficientă această puritate? Aici beneficiarul trebuie să-și spună cuvîntul. El are dreptul să ceară mai mult.

Discuția consfințește un adevăr de nețîgăduit: rolul aparatelor de măsurat în controlul și constituirea calității; constată existența unor aparate de măsurat de sensibilitate și precizie corespunzătoare cerințelor. Mai există deci vreo problemă?

PRIMA CHEIE A PROBLEMEI

La începutul discuției purtate la masa redacției, cineva enumera definițiile date omului: homo sapiens... zoon politikon... homo faber... homo ludens... și adăuga una inventată pentru nevoile discuției: zoon-metron — ființa care măsoară. Este, într-adevăr, un atribut al omului modern capacitatea de a măsura, care-l face generator de armonii tehnice. Evoluția rapidă a aparatelor de măsurat în anii noștri impune, însă, omului care măsoară a pregătire pe mai multe planuri. Este vorba de mentalitate, în primul rînd: mentalitatea preciziei. Este vorba de un sistem elastic, rapid, de comunicare a informațiilor despre structura, rolul și modul de control permanent al funcționării corespunzătoare a aparatelor de măsurat. Școala nu poate da toate cunoștințele necesare. Se impun, deci, documentarea și instruirea continuă.

În această direcție, discuția organizată de revistă a scos la iveală unele exemple demne de urmat, dar a ridicat și probleme care-și cer rezolvarea.

În serviciul A.T.M. al Combinatului chimic găsești orînduite dosarele fiecărui aparat, ale fiecărei instalații de măsurare. Prospecele traduse, schemele de amplasare, revistele și cărțile de specialitate. Oamenii care își vorbesc de funcționarea aparatelor cunosc principiul lor fizic, își vorbesc cu ușurință despre efectul Curie, susceptibilitatea magnetică a oxigenului, efectul termoelectric; despre traductoriile aparatelor, amplificatoarele electronice, metoda de control a indicațiilor. Ei au făcut cursuri de specializare înainte de a primi în dotare aparatele.

A reieșit, însă, în cadrul discuției, că este nevoie de mai mult decât atât. Cunoștințele despre structura și modul de funcționare a aparatelor trebuie generalizate la toți cei care vin în contact cu aceste aparate.

Sînt necesare cursuri de inițiere și perfecționare pe temele: cum măsurăm? cum verificăm? cum interpretăm rezultatele măsurării? ce ne poate da statistica matematică pentru înțelegerea și stăpînirea evoluției calității?

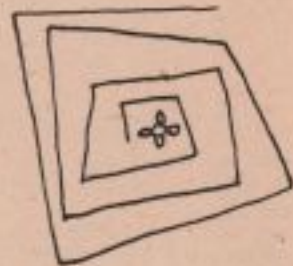
În laboratoarele metrologice ale Combinatului chimic se fac operații calificate și competente de verificare a analizoarelor cu aaze etalon; dar laboratorul central folosește pentru analiza gazelor un aparat chimic a cărui precizie este de cel puțin zece ori mai slabă decât aceea a analizoarelor din flux...

CE-I DE FĂCUT PENTRU OPTIMIZAREA FACTORULUI MĂSURARE?

S-au făcut nenumărate propuneri, în cursul discuției la care ne referim. Volumul lor depășește cadrul unui articol și obligă la o succintă enumerare.

În primul rînd, documentare și instruire progresivă. Se cer îndreptare și cărți care să trateze direct problemele aparatelor și instalațiilor de măsurare complexe, la nivelul tehnicianului operator, dar și al inginerului. Se cer noi instrucțiuni de verificare și etalonare a aparatelor de mare complexitate existente în dotarea uzinelor; sînt necesare cărți conținînd date de referință cu privire la materiile prime și materialele produse în țară.

Laboratoarele centrale ale uzinelor trebuie să fie dotate cu aparate de precizie corespunzătoare celor din fluxul tehnologic. De pildă, un interferometru pentru gaze este strict necesar laboratorului central al Combinatului chimic; iar aparatele existente în dotare, în măsura în care sînt necesare laboratorului (de exemplu: spectrograful de masă din același laborator),

trebuie să fie puse în funcțiune și utilizate.

O problemă ridicată în atenția organelor de resort: piese de rezervă direct achiziționabile. Uneori, un filament, o celulă, un traductor scos din uz un aparat sau o instalație complexă. Ele trebuie să poată fi înlocuite rapid în atelierele de reparații ale uzinelor.

S-a propus ca grupul de tehnicieni răspunzători de factorii cheie ai constituirii calității, și anume: șeful serviciului C.T.C., șeful serviciului A.T.M., metrologul șef, conducătorul laboratorului central și tehnologul instalației producătoare — să discute periodic problemele interferente strict legate de ameliorarea continuă a calității în secția respectivă, propunînd măsuri corespunzătoare cu evaluarea efectului lor.

S-au mai propus:

O mai strînsă legătură cu laboratoarele metrologice centrale, prin intermediul laboratorului metrologic regional, în problema substanțelor și metodelor de etalonare.

O dinamică mai vie a standardelor de calitate, acolo unde se ating performanțe care le depășesc pe cele normale.

Generalizarea organizării panoului de comparare a produselor cu produse etalon.

Constituirea unor laboratoare de maximă tehnicitate pentru atribuirea mărcii de calitate cu efecte în sistemul premial.

CONCLUZII LA O PROBLEMĂ DE CULTURĂ

Procesul industrializării socialiste a schimbat peisajul agrar al Olteniei de odinioară, ivind siluetele reactoarelor și cupurile de uzină acolo unde domnea nestîngherit colbul trist, arareori strîmțit de roțile carelor; procesul acesta, schimbînd mentalitatea a sute de mii de oameni, a creat o atmosferă nouă în care pulsează — tot mai intens — și gîndirea tehnică.

Calitatea produselor industriei noastre este un indice general al nivelului culturii noastre. Prin mobilizarea tuturor factorilor care potențiază ridicarea continuă a calității răspundem la o importantă sarcină pe care ne-o pune în față partidul, sarcină dictată de dezvoltarea impetuasă a economiei noastre socialiste.

S-a supus discuției, în aceste pagini, unul din aspectele constituirii și progresivei îmbunătățiri a calității: măsurarea.

Nu ne-am propus, deci, o integrală cuprîndere, ci numai o punctare a temei.

Într-un număr viitor — alte probleme, pe linia acestei teme majore.

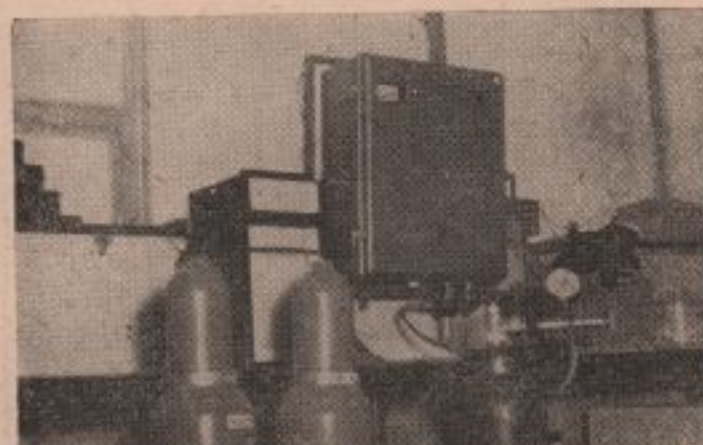
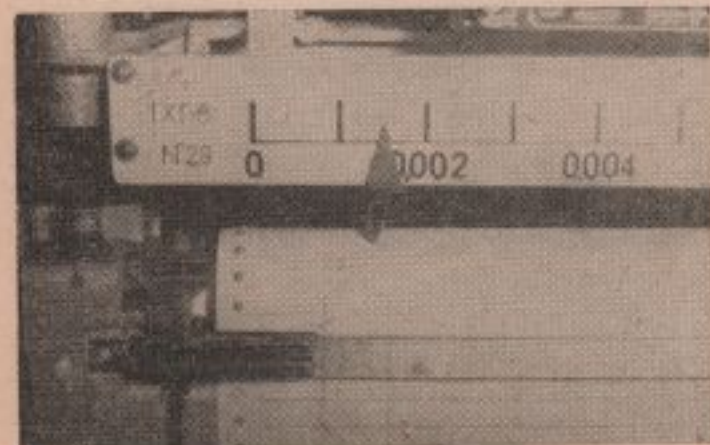
Explicații foto—pag. 9 — 10

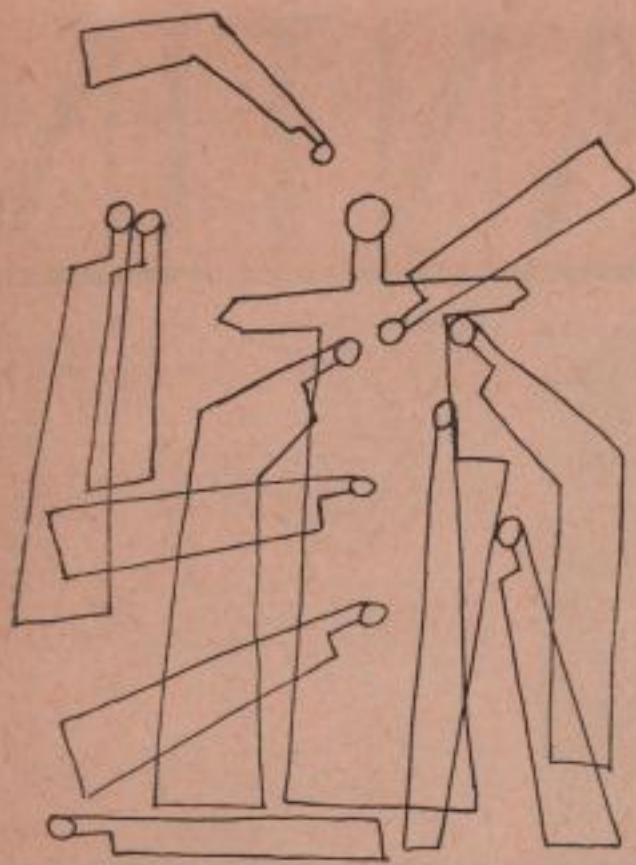
1. Aparat, aparat, aparat. Prezente și tăcute, ele veghează la constituirea calității.
2. Oxigen livrabil. Indicatorul și penița comunică inesorabil rezultatul. Se poate și mai bine...
3. Oxigenul cu impuritate în azotul livrabil.
4. Se verifică cu gaze etalon un gazanalizor de oxid de carbon gradat în părți la milion.

UZINELE „7 NOIEMBRIE” CRAIOVA

produc
mașini și utilaje de înaltă calitate:

- Semănători universale SU-29
- Semănători SU-1,6
- Tăvăluși inelari
- Greble rotative GR-4,2
- Remorci cisterne 1 ax RC-1,8
- Remorci cisterne 2 axe RC-3,6

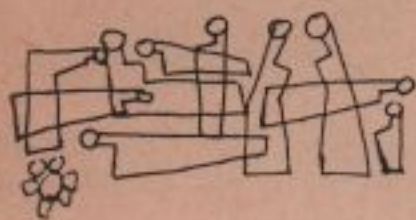
Tudor Arghezi

Banatul Craiovei

Socotii buni precupeți și buni numai la cobilița cu cașuri, oltenii le-au dat pe vremuri boierilor din București o învățatură de mînt. Pe neașteptate, în vreo 30 de ani, ei au fost găsiți instalați la toate răsruțile de competență și toate profesiile intelectuale s-au resimțit numaidecît de prezența juveților în ele.

Oltenii nu vin cîte unul, ci cîte o sută cel puțin o dată, buluc. E datina lor să năvălească grămadă, alaltăieri în piață, ieri în universități, azi...

În traistă cu bazul de mămăligă, care-i un sandwich cu brînză la mijloc, ei se adună ca rîndunelele și pleacă fără să le pese, în singele lor negru cu un temperament englezesc. Țara toată e colonia lor, remorcată la ciudatul

Banat dintre Vîrciorova și Olt, cu oamenii cei mai teferi dintre români și poate că, afară de bucovineni, cei mai români.

Avea viitorului stăpînitor e, la plecare, traista și doina, păstrată în fluierul de-o șchioapă, vîrît în bete o dată cu cuțitul.

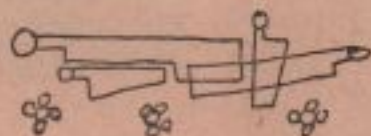
Te uitoi în gara mică, de lîngă gîrlă, cum se despărțește muica de plozii ei, de abia sculați pe picere, și ajunși

oameni încă de la patru ani, oameni întregi, cu țări crăpați la burtă și cu cămeșă cusută cu arnici, ca taica. Bătrîna sta cu mîna la gură pînă nu se mai vedea trenul și din stație alerga de-a dreptul după giște. Oamenii eștia nu se sărută niciodată, observa moșierul, deputat sau profesor, care venise prin lanurile de grîu să ia jurnalele cu faetonul: moșierul era tot Oltean, dar învățase pupătura la oraș, unde sentimentul de dragoste nu e tăcut și aspru. Sînt cîteva regiuni ale țării, unde peisajul se schimbă brusc și are un stil personal. Dobrogea cu fostele ei goluri monumentale, sudul țepos de pe Vlașca și Oltenia seacă. Însuși porumbul, care pare pretutindeni la fel, crește nou și culoarea generală a ținutului cere pictorului o altă paletă. Se vede nuanța și în covoarele Olteniei: alt albastru, alt verde, și un roșu vișiniu. Doina Oltului cu triluri atît de categoric individuale se asociază cu privescerea exotica și n-ar fi putut ieși dintr-alt colț de țară. Am văzut în străinătate oltenii noștri, la studii, plîngînd pe fluierul adus cu ei, fiindcă zăreau în amintire cîntînd imensa revărsare a Oltului și Oltețului, care-i cea mai vastă frumusețe de închis-puit. Inspirată parcă de mîile de piraie împletite într-o horbată de apă, pe întinderea gălbuie dintre două orizonturi, Olteanca frînge, cu bună știință, linia și încrucișările normale dintre urzeală și țesutul covoarelor ei, dezechilibrînd rigiditatea motivului, construit de obicei pe orizontale, paralele, și din izvoadelor elasticitatea curbei și covorului o moale andulare.

Am trecut adată matca Oltului după retragerea apelor și cumințirea invadatorului, ajuns în cîteva zile timid ca un rege de hoarde, îndrăgostit de domnița dintr-o culă, căreia îi dă tircoale singuratic și fără arme.

Nu mai știu cîte ore am pus cu căruța să străbat marea pustietate nisipoasă, întreruptă de riuri și fire de apă, așternută pe un prund fără sfîrșit, ca un năvod de argint și oglinzi. Mi-a plăcut atît de mult călătoria încît mi-a rămas, după mîhnirea că s-a sfîrșit și că nu a durat cîteva luni, numai de firimături de unde și de palide catifele de nămoluri, un basm în amintire, amplificat cu amăgirea voită a unei eternități. Cîntînd la 15 ani în original înțlia carte franceză, Păcatul Părintelui Muret, ea m-a urmărit alți 15 ani pînă ce, recitînd romanul lui Zola, mi s-a dărîmat iluzia fericită, grădina fără margini, Paradou, imagine pămînteană a Paradisului, unde se

petrece povestirea. Mi se păstrase în gînduri o răcoare de insulă cu parcuri de cipreși, la care mă refeream, ori de cîte ori aveam încuviințări să fiu descurajat și trist, ca la un precept. Valea Oltului a luat locul acestei consolări secrete și desigur că nu va mai pieri din tainele criteriilor mele, pentru că nu mi-am apropiat-o din paves-tirea altuia, ci din realitatea ce am trăit-o cu adevărat. De atunci, Oltul, ca într-o credință păgînă, face parte din religia mea ascunsă.

Voi reproduce, cu voia cititorului, un crîmpei dintr-o altă relatare, scrisă cu prilejul unei mărturisiri literare, relativ la Olt.

Am rămas, spuneam, pe vremuri, o noapte într-un cătun, înarmîntat în pustietățile de șes ale Olteniei. Sînt de neplăcerea că-și pierduseră caii de la căruța potcoavele în nisip, umblam după un adăpost. Călătoresem cîteva ore într-o mare singurătate de ape răsfirate, prin prundișuri nemărginite. Oprit din cînd în cînd, ca să se adape caii, ascultam intensitatea tăcerii, într-o reproducere românească a momentului paginei întîia din Biblie: „la început era cuvîntul”.

Potcoavele se deslipiseră cîte una și tavarășii mei de drum, de la oștea căruții, călcău păturile unui deluviu secăt, de-a curmezîșul riului mare, de-a dreptul pe copite și unghii.

Teama noastră, a săteanului cu căruța și a călătorului, era de uscatul pietros al șoselei, pînă la care mai aveam de străbătut cîțiva kilometri.

O clopotniță ridicîndu-se din zare, ne-am dus într-acolo. Era un cătun alb, ca o cutie cu jucării. Începea seara să-l cearnă cu umbră. Am tras la popa. Preotul, un om, poate de vreo 80 de ani, sărac și mic de stat, m-a culcat într-o cameră de birne și lut, cu pereții plini cu cărți, pînă la tavan. Am răsfoit în ele. Erau cărți în mai multe limbi, despre un lucru, care căutat în ceruri, îl găsesc unii în matematici. Părintele învățase limbile singur și biruise știința mistică a cifrei și a cantității. A doua zi, nu mai îmi venea să plec.

Intr-o altă însemnare era vorba de un mare medic de mic spital izolat, de țară, din Oltenia, scufundat în verdeoată, de un medic care făcea minuni „acolă”, numai cu dragostea lui de oameni, neajutat de nimeni; dimpotrivă,

Un martie pe Olt, buciurînd pe toată valea de la Ciîneni pînă la Dunăre, ne-a îndemnat să-i trimitem ecoul reverberat pînă în Mărțișor, ca un omagiu adus Lyrei noastre din București.

Drept răspuns am primit aceste mărțișoare, pe care le multiplicăm la întreg tirajul „Ramurilor”, pentru cititori. Sînt, ne spune maestrul, „niște vechi amintiri oltenești”, de fapt o prefață monumentală la privescerea de azi a Olteniei, care se ridică monumental în soarele acestei primăveri. Intorcîndu-i maestrului spusa, îndrăznim a mărturisii că din religia păgînă a Oltului face parte tocmai poezia Domniei Sale.

tot atît de vîrît de politicienii momentului pe cît era de iubit de țărănimea regiunii, nevoiașe.

Sîntînd în spitalul lui cîteva zile, am colindat cu gabrioleta doctorului vindecător satele din împrejurimile depărtate, într-o Duminică de hore. Sătenii rupeau horele, înconjurau cu sutele trăsura și săreau înaintea medicului celui fără de arginți, ca Damian și Cosma din cîlindar, silindu-l să dea mîna cu fiecare, cu bărbății, cu fetele, cu copiii și cu babele, toți vindecați de cite un beteșug. Am intrat în sate cu chiat și le-am părăsit în urale. Doctorul Kițulescu era fratele lor și un Isus al Nazaretului din ținut. Mi-a rămas de atunci o imagine de furtiv alb, pestrîte, de oameni în entuziasm.

Ar fi trebuit să cunosc mai demult Craiova. M-am dus s-o văd mai bine de abia la sfîrșitul primului război mondial, după ce trecusem prin ea în copilărie, ca un copil. Nici atunci n-am făcut cunoștință cu ea și am stat cîteva zile în capitala Olteniei străin.

Deosebit de mult nu mi-a reținut atunci atenția nimic. Un oraș București de acum 50 de ani, mai mic decît originalul, dar compus, ca și el, din cîteva țiguri adunate, de prăvălii. Bicele, opincile, căldările, frînghiile, căciulile și țării se vindeau la Craiova și în centru, unde briiele și saricile se legănau în aerul destul de liber în răspîntii. Dacă te întrebai ce populație deasă putea să servească atîtea prăvălii, răspunsul ți-l dădeau mărfurile spînzurate la uși; Craiova trăia din clientela țărănească. Oamenii întregi agățați de o ceafă de lemn încovoiat, de o cobiliță scurtă, pluteau în ulițele țigului la rînd.

Marii proprietari, evoluți, își cumpărau pe atunci luxul din București, marele oraș de cluburi, către toamnă, după vînzarea cerealelor. Înainte de Viena, marii proprietari de moșii dădeau cîte o raifă prin București și uneori, atrași de localurile de noapte, la care cînta cîte o franțuzoaică, nu mai plecau mai departe, cerînd prin mandat telegrafic banii pierduți pe o fustă...

Dorina Rădulescu

Vernisaj în martie

La zi-ntîi, de mărțișor, ploaia cu fulgere și tunete, ploaia repede și nesocotită a spălat larna din oraș.

Au venit Babele, strălucitoare ca miresele, care de care mai frumoasă. Într-o explozie de culoare, au țîșnit, de sub zăpadă, spațiile verzi. Mlădițele de salcie, mustind de sevă, și-au ridicat siluetele lîngă garduri. Pe cerul albastru, albastru, fumul se înalță în rotocoale.

Blocuri noi, în culori optimiste, sau blocuri construite în arc, sub păduri de antene cu brațele întinse, schițează, într-un joc, o teoremă cludată dintr-o nouă geometrie— a viitorului. Alături, mai sînt case într-o rină, din ce a rămas vechi. Iar între blocuri s-au ivit păduri de frasin tineri.

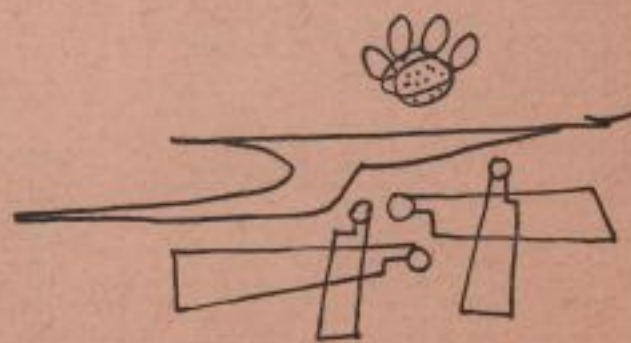
Chioșcurile de răcoritoare își spală ochii lipiți de prea mult somn. Cristalele ferestrelor strălucesc.

Pe crengi au crescut vrăbii care ciugulesc din coajă și muguri.

Ghivecele își revărsă culorile din balcoane, rufele albe se usucă la soare. Pitici, sub scufițe, fac primii pași nesiguri spre viață. Înflorați, copiii se zbenguie fără cojoace. O bătrînă și-a scos scaunul în stradă și gospodinele adună pete de soare în geamuri.

O vulcanică fantezie de culori și viață pretutindeni, care s-a strecurat și în sălile de expoziție ale lui Țuculescu și Mirea.

Un mare vernisaj al primăverii.

MEMORIA LOCURILOR

MODELUL COLOANEI INFINITE

Construcția „Coloanei infinite” a început la Petroșeni. Spre sfârșitul lui iulie 1937, după ce mă întâlnisem cu Brâncuși la Tg. Jiu și parcursem împreună axa viitorului ansamblu* ne-am îndreptat, prin defileul Jiului, spre Cetatea Cărbunelui.

I-am oferit artistului, în locuința mea din str. Cloșca nr. 2, camera de oaspeți, dar el a preferat să doarmă pe un divan în „camera de zi”, — o odaie simplă mobilată, în care se găsea o masă mare, pe care se puteau întinde uriașe coli de hirtie de desen sau calc, decupate din suluri.

Chiar de-a doua zi, „fosturile” casei mele de burlac erau complet răsturnate: intrase în vigoare convenția privind căminul, pe tot timpul cât avea să-mi fie musafir, Brâncuși preluând rolul de conducător exclusiv al gospodăriei. Această măsură revoluționară a fost resimțită, în sensuri cu totul diferite, de femeia de serviciu și de „mezinul” casei.

Femeia de serviciu, care era o excelentă bucătăreasă, și-a văzut încălțate toate atribuțiile, rolul ei reducându-se la acela de purtătoare a coșului de cumpărături, când îl însoțea pe Brâncuși la piață, în fiecare dimineață, după plecarea mea la atelierul unde lucram.

„Mezinul”, favorizat în mod nesperat de prezența artistului, era un frumos cățel „spitz”, de rasă pură, cărăuș, până la venirea lui Brâncuși; îl era îndrăgii accesul în camerele de locuit, fiind admis numai în vestibul și în bucătărie. Cățelul, care răspundea la banalul nume de „Pufi”, s-a văzut, de pe o zi pe alta, ridicat la rangul de favorit al sculptorului, — mare iubitor de animale. „Pufi” îl amintea lui Brâncuși de Câpeșușa sa, Polonez.

În timp de o lună, rătăcirile, gulașurile, simțurile cu sos de smintină, papricășurile de porc ardelenesc, au fost deținute și înlocuite cu mîncăruri frugale, compuse din legume și zarzavaturi fierte sau crude, din fripturi la grătar, mămăliguță prăjită cu brânză și smintină, salate și fructe.

În camera lui Brâncuși scrierile erau vechic țicșite cu mucuri de țigări, iar cafelele turcești, vestitele cafele pregătite de el, se succedau la intervale scurte.

Primele zile ale lunii august au fost ocupate cu o serie de încercări de stabilire a dimensiunilor Coloanei, pornind de la un anumit „modul”, — sau dimensiune de bază, — a elementului. Brâncuși folosea, pentru element, și denumirea sugestivă de „mărgea”.

Calcularea rezistenței, care întovărășeau fiecare încercare de dimensionare, erau urmate de o schiță, la scara 1:1, a elementului, ca și de o siluetă, la scară mai mică, a Coloanei, avînd un număr bine determinat de „mărgele”.

După încercări care au durat cîteva zile bune, Brâncuși s-a fixat asupra modului și numărului definitiv de elemente — deci asupra înălțimii Coloanei — astfel că a putut trece la executarea tiparului de lemn.

S-ar părea, poate, exagerat, că au fost necesare atîtea zile, pînă ce Brâncuși a stabilit dimensiunile Coloanei de la Tîrgu-Jiu. În realitate, însă, formula estetică a elementului Coloanei (1:2:4), la o anumită valoare a modului (1), trebuia combinată cu un număr anumit de elemente, deoarece numai printr-o îmbinare fericită a formulei estetice cu numărul de elemente a putut să dea Brâncuși Coloanei de la Tîrgu-Jiu frumusețea ei inefabilă.

Sculptorul și criticul de artă american Sidney Geist, fiind conștient dintr-un articol al meu de „formulele” utilizate de Brâncuși, mi-a scris recent următoarele rânduri în privința proporțiilor corecte ale Coloanei:

„Și am avut satisfacția să aflu, citind articolul dvs., că, măsurînd Coloana de la Tîrgu-Jiu, s-a gă-

sit canoanul proporțiilor, folosit de Brâncuși. La Musée d'Art Moderne, în Paris, se pot vedea patru exemple de coloană în atelierul reconstituit al lui Brâncuși. Doar o ușoară schimbare a proporției 1:2:4 și Coloana (în versiunea de ipsos) devine groasă; o schimbare în cealaltă direcție (cum este cazul la una din versiunile de lemn) și ea devine ca un fus. Celelalte două versiuni în lemn au acele proporții „corecte” care s-au aplicat la Tîrgu-Jiu.”

După definitivarea proporțiilor, timpăriile de modele de la „Atelierul centrale Petroșeni” au primit o schiță cu dimensiunile elementului brut, avînd lăsat în plus un destul de mare adaos, care avea să permită sculptorului să scoată din bardă curburile imperceptibile ale suprafețelor laterale ale „mărgelei”.

Brâncuși și-a petrecut multe zile în mijlocul muncitorilor din atelierul de timpăriie, atașat turnătoriei, pînă ce a reușit să dea modelului de lemn „fini-ul dorit. Brâncuși avea o extraordinar de mare răbdare: cînd lucra, făcea impresia că oficiază — ca un sacerdot, ca un iluminat; nu se prîbea, chibzuia fiecare mișcare a mîinilor, ca și unghiul de atac și intensitatea de izbire a instrumentului tăietor.

Pe măsură ce înainta lucrul la modelul de turnare, timpăriii pregăteau cutia de miez. Dimensionarea precisă a acesteia nu se putea însă face decît după ce suprafețele fin șlefuite și palpate, ieșite din crisalida lemnului de tei, aveau să fie gata pentru primirea stratului acoperitor de lac roșu.

Modelul și cutia sa de miez nu s-au terminat, însă, decît după plecarea lui Brâncuși. La sfîrșitul lui august, el a plecat la București, apoi spre Paris, la 2 septembrie 1937.

MAUSOLEUL DIN INDOR

În sfîrșitul de construcția Coloanei, problema cea mai discutată de noi, în timpul sederii lui Brâncuși la Petroșeni, a fost aceea a templului din Indor.

După cum se știe din articolele și monografiile despre Brâncuși, apărute pînă acum, pe la începutul celui de-al patrulea deceniu al secolului nostru — maharadjahul de Indor, pe atunci foarte tânăr, a achiziționat de la Brâncuși trei păsări în spațiu: una de bronz lustruit și două de marmură; dintre acestea două, prima neagră, cealaltă albă.

Încă din 1935 aflasem, de la Brâncuși, povestea cu prietul indian, iar la sfîrșitul anului 1936 artistul mi-a vorbit, la Paris, despre intenția maharadjahului de a construi, la Indor, un templu — după versiunea cunoscută, mai curînd un mausoleu. Acel templu, denumit uneori „Templul Descălușării” (Temple de la Délivrance), urma să adăpostească cele trei păsări în spațiu, precum și sculptura „Spiritul lui Budă”, denumită mai tîrziu „Regele regilor”.

În vederea stabilirii locului de așezare a templului, Brâncuși fusese invitat de maharadjah în India încă din 1936, sculptorul mă întrebase dacă sint dispus să-l însoțesc în plănuita călătorie, ceea ce acceptasem cu entuziasm. A vorbit despre aceasta și cu maharadjahul, care a fost de acord. Călătoria fusese fixată în principiu, pentru perioada noiembrie 1937 — februarie 1938, data exactă urmînd a fi hotărîtă împreună cu maharadjahul, care și anunțase venirea la Paris către sfîrșitul lui septembrie 1937.

Pe la începutul lunii august, din îndemnul lui Brâncuși, am scris întreprinderii S.A.R.P.I.M. — Itilala Timişoara, care avea reprezentanța companiilor de navigație italiene „Lloyd Triestino”, „Italia-Flotte Riunita” și „Cosulich”. S.A.R.P.I.M. mi-a răspuns la 16 august 1937, trimîndu-mi „un itinerariu și un prospect cu tariful, în care veți afla tot ceea ce vă interesează, în privința plecării dvs.”

În broșura „Itinerare Ase — Afrique — Australie” a companiei de navigație „Lloyd Triestino”, valabilă de la 1 iunie 1937, erau indicate, între altele, itinerariile curselor de vapoare de pe linia „Grand express Italie — Inde — Extrême Orient”.

Am consultat, împreună cu Brâncuși, plecările vapoarelor spre India de la sfîrșitul anului 1937 și ne-am oprit asupra următoarelor curse posibile: „Victoria”, plecare din Genova la 19 noiembrie, sosire la Bombay la 30 noiembrie; „Conte Verde”, plecare din Trieste la 3 decembrie, sosire la Bombay la 15 decembrie; „Conte Biancamano”, plecare din Genova la 18 decembrie, sosire la Bombay la 30 decembrie.

E curios că, în tot ce s-a publicat în legătură cu voiajul lui Brâncuși în India, se afirmă că el ar fi plecat la sfîrșitul toamnei 1937, îmbarcîndu-se la Genova pe vaporul „Conte di Savoia”. Dar nici în flota lui „Lloyd Triestino” și nici în aceea a companiei „Italia — Flotte Riunita” (de la care posed, de asemenea, un prospect anterior anului 1937) nu am găsit vreun vapor „Conte di Savoia”. În afară de cei doi conși, „Verde” și „Biancamano”, „Lloyd Triestino” mai avea și un „Conte Rosso”.

Notița cu plecările vapoarelor l-am dat-o lui Brâncuși, care a mai luat cu sine la Paris și prospectul cu tarife, în care se găseau planurile vapoarelor cu diferențele punții și amplasamentele cabinelor. Îmi amintesc că stabilisem împreună și pe ce punte preferam să fie cabina — de clasă I, cu două paturi și baie.

Maharadjahul și-a amînat, însă, de vreo două ori sosirea în Franța. În scrisoarea trimisă din Paris la 15 octombrie 1937 sculptorul îmi scris:

„... de altfel, eu credeam să fiu acolo de la 15 octombrie, dar am întîrziat așteptînd pe A. S. Maharadjahul, care și-a amînat venirea la Paris în două rânduri; acum e vorba să ne întîlnim la 29 corrent...”

După o scurtă revenire în România, pe la începutul lui noiembrie, Brâncuși s-a înapoiat la Paris, de unde avea să plece într-un port italian, spre a se îmbarca pe un vapor cu destinația Bombay. Îmbarcarea sa a avut loc, probabil, la sfîrșitul lui noiembrie 1937. Nu am putut să-l însoțesc pe Brâncuși în India, deoarece ipe lîngă motive de ordin familial nu eram sigur că voi putea termina montajul Coloanei, încredînt mie de sculptor, înainte de data plecării vapoarelor.

Rămăsese, însă, stabilit că vizita lui Brâncuși în India avea să se reducă la o recunoaștere preliminară; o a doua sedere, în India, mult mai lungă și la care urma să iau parte, fiind prevăzută pentru prima jumătate a anului 1938. Se cunosc, în linii generale, împrejurările în care s-a desfășurat sederea artistului la curtea maharadjahului — sedere rămasă fără rezultate practice. Despre această vizită mi-a vorbit Brâncuși în vara anului 1938, la Tîrgu-Jiu.

Revenind la planul templului din Indor, aş vrea să arăt că proiectul pe care mi l-a împărțit Brâncuși în august 1937, după ce mi-l schițase fugitiv și în decembrie 1936, diferă fundamental, în privința formei exterioare, de macheta publicată în diverse cărți și reviste.

Din descrierile destul de vagi ale unor autori (Carola Giedion-Welcker, David Lewis ș.a.), ar rezulta că edificiul urma să aibă forma exterioară a unei machete de ipsos, care seamănă mai curînd cu capitelul unei coloane, decît cu arhitectura exterioară a unui templu. De aceeași părere înclină să fie și prof. V. G. Paleolog, cu care am discutat, nu demult, această chestiune încă neclară.

Iată acum în ce fel descrie Carola Giedion-Welcker („Constantin Brancusi” — Basel, 1958) viitorul templu:

„Ridicat pe baza pătrată a unei cruci grecești, cu trei păsări-verticale în (colturile)-coclili, împodobit cu o statuie de lemn, mai înaltă, «Spiritul lui Budă». Cubul greu al unui capitel, cu reliefulurile sale suprapuse, vălurite, în formă de cercuri și de semicercuri, se afla ca model de ipsos în atelierul lui Brâncuși și trecea drept macheta propriu-zisă a formei corpului acestui templu proiectat pentru Indor (disprezece pe disprezece metri)”.

Neprecizia acestei descrieri, ca și aluzia autoarei la forma de „capitel cubic”, ce i-a fost sugerată de contemplarea machetei de ipsos, mă îndreptățeste să pun la îndoială afirmația că macheta ar putea reprezenta forma exterioară a plănuitului Templu al Descălușării. Aceasta, cu atât mai mult, cu cît Brâncuși îmi împărțise o cu totul altă concepție despre viitorul templu — mai bine zis mausoleu — din Indor.

Brâncuși îmi povestise, în 1936, că soția maharadjahului murise nu demult. În amintirea ei, maharadjahul intenționa să construiască un mausoleu, care să adăpostească urma cu cenușa maharaniei, ca și cele trei „păsări în spațiu” ale lui Brâncuși, — și-i ceruse acestuia să proiecteze mausoleul.

Forma exterioară a mausoleului, în viziunea lui Brâncuși, era aceea a unui ou imens, replica monumentală a „Începutului lumii” („Le commencement du monde”), oul minune din colecția lui H.-P. Roché din Sèvres, denumit și „Sculptură pentru orb” (varianta din colecția Louise și Walter Arensberg, în „Philadelphia Museum of Art”).

Oul trebuia să dea impresia că este depus pe iarba unei pășuni întinse, în fața palatului maharadjahului, ca și cum o pasăre misterioasă l-ar fi lăsat acolo, dispărînd apoi spre înălțimile Himalaiei.

Artistul era preocupat de soluționarea tehnică a construcției uriașului ou, care trebuia să dea, pe de o parte, iluzia că ar avea contact cu pămîntul numai pe îngusta zonă de tangentă, iar pe de altă parte, să permită totuși sprijinirea sa pe o fundație, — dar pe o fundație în formă de puț, prin care să se asigure legătura subterană, în formă de galerie, cu palatul maharadjahului.

Invitația pe care mi-o adresase Brâncuși, de a-l însoți la Indor, avea tocmai scopul de a-i asigura o asistență tehnică în problemele pe care le ridica amplasarea și realizarea unei construcții atât de singulară.

Se afirmă că macheta templului, de care scriu autorii citați, a fost făcută de sculptor în 1937. Dar, atât în august 1937, cît și în noiembrie 1937, înainte de plecarea sa în India, Brâncuși nu mi-a vorbit despre mausoleul — sau templul — din Indor, decît în forma sa de ou uriaș.

Nu este însă exclus ca el să se fi gîndit ca interiorul mausoleului să aibă forma machetei de ipsos, care se termină de altfel, sus și jos, cu cîte o prismă de secțiune pătrată.

Prisma de jos ar fi putut fi puțul de acces în galeria orizontală, despre care îmi vorbise Brâncuși, iar prisma de sus ar fi servit drept legătură cu exteriorul, prin care „soarele la amiază ar fi luminat Pasărea de bronz lustruit” (David Lewis — „Brancusi” — Londra, 1937).

Macheta de ipsos se poate înscrie perfect în Oul lui Brâncuși, în acel „Început al lumii”, transformat în templu, în mausoleu, în care cenușa maharaniei de Indor și-ar fi găsit locaș de veacuri, în tovărășia păsărilor cosmice, zămislite de artist.

Cînd vorbesc de mausoleul maharaniei de Indor, îmi vine în minte și paralela pe care o făceam în 1937, împreună cu Brâncuși, cu Taj-Mahal-ul, mausoleul din Agra, pe care

Șah Gehan îl ridicase, cu secole în urmă, întru cinstirea memoriei soției sale mult iubite Mumtaz Mahal...

PATINAREA UNUI BUST

Am avut oarecare emoție, la Petroșeni, înaintea „întîlnirii lui Brâncuși din 1937” — cu Brâncuși din 1902. Mi-era teamă că, pus fără veste în fața unei lucrări din tinerețe**, avea s-o privească pleziș, sau chiar s-o repudieze. Dar dimpotrivă, artistul a contemplat mult timp, cu interes, cu o privire nostalgică, bustul lui Ion Georgescu-Gorjan, despre care mi-a spus, într-un tîrziu: „Nu e rău! Parcă-l văd pe Ion, așa cum era, acum treizeci și-atîți de ani! Îmi aduc aminte cît m-am bucurat cînd l-am «ghicit» privirea”.

Brâncuși m-a autorizat, atunci, să dau să se toarne două replici de bronz ale bustului și mi-a indicat și o metodă de patinare naturală: să se umple o groapă cu gunoi de grajd, în care să introducă busturile turnate și perfect curățite; în groapa astupată cu un strat subțire de pămînt, trebuia apoi întretinută în permanență umiditatea...

La plecarea sa din Petroșeni, mi-a făcut din nou numeroase recomandări, cu privire la

1. Casa din Petroșeni, str. Cloșca nr. 2, în care a locuit Brâncuși în august 1937 (fotografie comunicată de Șt. Georgescu-Gorjan).
2. Cioplitorul Ion Alexandrescu și familia lui lîngă „masa rotundă” de la Tîrgu-Jiu (fotografie comunicată de Ion Alexandrescu).
3. „Portret de femeie” de Brâncuși, în prima versiune — 1907 (din arhiva Institutului de istoria artei — București).
4. „Începutul lumii” — oul: „macheta” mausoleului din Indor.
5. „Portret de femeie” de Brâncuși (în piatră), versiunea 1908 (fotografie comunicată de Barbu Brezianu).
6. Brâncuși și Ion Alexandrescu, muncitorul-cioplitor în piatră, lîngă schele Porții Sîru-tului (fotografie comunicată de Ion Alexandrescu).
7. „Poarta” de la Tîrgu-Jiu, nefinisată (fotografie comunicată de Ion Alexandrescu).

turnarea de probă a elementelor, la metalizarea lor, la precizia îmbinării și la alte amănunte referitoare la Coloană. Ne-am revăzut din nou, la Tîrgu-Jiu, peste două luni, în noiembrie...

— Stabilirea cronologiei exacte, fără control prin date certe, poate duce la unele erori. Fac cu acest prilej o precizare, în urma consultării unor scrieri din arhiva orasului Tîrgu-Jiu, pe baza indicațiilor precise, comunicate de șeful Arhivelor Statului — Olesia, tov. Al. Bălințescu. Am stabilit astfel că în 1937 s-au făcut numai probele preliminare de metalizare a Coloanei, de către o firmă din București, căreia i se încredințase această lucrare de specialitate. Metalizarea propriu-zisă s-a efectuat abia în vara anului următor, terminîndu-se în jurul datei de 25 iulie 1938.

* Vezi „Ramuri” nr. 5/1964, pag. 8-9, articolul „Biografia și perspectivele Coloanei infinite” de Șt. Georgescu-Gorjan.
** Vezi „Ramuri” nr. 5/1964, pag. 8 — interviul cu Șt. Georgescu-Gorjan și fotografia bustului lui Ion Georgescu-Gorjan.

BRÂNCUȘI

„EU PREȚUIESC bunurile tuturor celorlalte popoare constituind omenirea, însă, când mă gândesc la izbînzile unor creatori ca Eminescu, Creangă, Caragiale, N. Iorga, ale unor oameni care ne dau dreptul să ne simțim pe treapta celei mai înaintate umanități, am o duioșie deosebită, un sentiment de nobil egoism, ce nu implică nici o îngustime, necum vreo ură. Nu mi-e rușine că sînt român și sînt, întrucît mă privește, un român filoromân“.

„Cu o filozofie stenică asupra omului, deci fără mi-zantropie, ci cu optimismul inocent și aprins, vom construi viitorul cel falnic“.

G. CĂLINESCU

TEMPERATURA TINEREȚII

Zguduitoarea veste a oprit rotația anotimpului și rotativa noastră. Legenda a și fișnit o dată cu omul care a pășit ca un viteaz în ea. Imaginația populară l-a văzut rămînînd treaz pînă în ultima clipă, la masa de lucru, nerăpus de boală și tînăr.

Vestea trecerii în neant a acestei minți de o nobilă superioritate a inteligenței nu ne va fi niciodată indiferentă, oricît G. Călinescu ne-ar fi învățat că opera e mai pleneră cînd se izbăvește de om. „Nu-i cu puțință să mori“, spunea de altfel el însuși, sugerînd o perpetuă prezență spirituală.

Vocația sa, infuzată oricărei întreprinderi, era aceea de constructor și, metaforic, se concepea ca arhitect. Operele sale stau, de fapt, în cîmpul culturii românești, ca niște construcții colosale contemplîndu-se pe deasupra altor acoperișuri, așa cum se contempiau, într-un cartier pitic, templele arhitectului Ioanide.

Am fost obișnuți, pînă la el, fie cu vioiciunea muscătoare a spiritului caragialesc, fie cu taciturnia solemnă a lui Sadoveanu, fie cu vehemența și melancolia cosmică a lui Eminescu. El ne-a dat o ipostază nouă a dinamicii spiritului românesc, care ne face să ne gîndim la tumult, la furtună, la cotropitoare cataracte solare. G. Călinescu pune în cultura românească o înălțime, o cotă de spirit pe care, poate, n-a atins-o nimeni. Dacă Ceahlăul e ocupat de spiritul lui Mihai Sadoveanu, pentru G. Călinescu nu vom găsi o formă de relief pe care să i-o închinăm. El a clădit singur un pisc, de colosale altitudini, spre care urcăm mereu, așa cum urcăm de decenii spre altitudinile lui Eminescu, și care se va ridica deasupra lumii spiritului nostru pe măsură ce ne depărtăm de amintirea omului în vreme.

Pisc unic, singular, al culturii, dar receptiv la sugestiile înaintașilor, n-a prețuit să se înhame la carul teribilelor lor proiecte totalitare. Ca Heliade, Hasdeu, Iorga, Părvan, a ambiționat opere capitale, împăcînd, pentru prima oară în istoria culturii noastre, intenția exhaustivă cu posibilitatea realizării. Peste tot, sub aparența aridă a propozițiilor abstractive pulsează un suflet ardent, pasionat, care-l face să se revendice din geți și să exclame, pe urmele cronicarului: „Nasc și în Moldova oameni“ — nasc și în România valori! Aceasta e deviza întregii lui opere și acolo unde mulți au crezut a găsi orgie estetizantă era numai patriotism.

Un mare romantic, un patriot, un erudit al culturii poporului nostru, valorificîndu-ne zestrea la scara culturii universale, făcîndu-ne aportul evident. O dovadă a acestui aport sînt opera și persoana lui G. Călinescu.

Opțiunea cea mai pasionantă a uneia din cele mai dinamice inteligențe românești a fost tinerețea. Se voia tînăr și era tînăr prin ignorarea convențiilor vîrstei și a tarelor fiziologice. La 60 de ani declara că nu se simte bine decît printre tineri, și omagianții au aclamat veșnica lui tinerețe. Omul era deci fără vîrstă, atemporal, și noi vom perpetua imaginea omului tînăr.

Cîți ani inima-mi are?
Am vîrsta tuturor,
Pe-o flacără călare
Alerg spre viitor...

Multiplă, opera lui destăinuie și alte fațete. Omul era în egală măsură tînăr dar grandios, melancolic, solemn. Efortul său constructiv, din care au rezultat creații hotăr, descifrat ne dezvăluie un Meșter Manole ale cărui sacrificii, necunoscut mulțimii, lasă în urmă finții pure, cu sonore rastogoliri spirituale care vor suna în veacuri.

Ilie Purcaru

Tristetea este steapă

*În norii, ca profetii, să nu stai nici odada,
Nu te răzni de-ai tăi
Tristetea este steapă, iar fapta laudată
Voios să cînti prin văi.*

*Fii frutelor tăi pilda, de ești cu-nvățătură,
De mari isprăvi te-apucă,
Pe cremenea cea tare fă loc de urătură
Și mările usucă.*

*Pădurea nu te-nșele cu plînsetele-i vane,
Înfige-n trunchi toporul,
Cuptorul înroșește, fă sacere, ciocane
Pentru întreg poporul.*

*În los să-nalți cu spada, sălbatic călăret,
Un groznic osuariv,
Tractorul ia de hături și fi-vei mai măret,
Decît trușagul Dariu.*

3

GEORGE IVAȘCU

Filimon

„Ciocoi vechi și noi”, primă ediție din 1863, exemplar cu dedicația autorului către Dumitru Bărcănescu. (Din colecția lui G. Ivașcu)

Cînd, prin aprilie 1963, s-au împlinit 100 de ani de la apariția Ciocoiilor vechi și noi, am scris un articol cu un titlu pentru unii, poate, surprinzător: „Un secol de roman românesc”.

Am vrut în felul acesta să marchez existența unei tradiții literare, într-un sector care nu o dată în trecut a fost controversat, așa cum, de altfel, însuși Filimon a fost contestat sau — și mai grav — pur și simplu ignorat. La moartea lui, la 19 martie 1865, doar cîteva foi i-au înregistrat sfir-

100 DE ANI DE LA MOARTE

șitul, printre care, mai prompt, a fost ziarul de caricatură *Cicala*, care în numărul din 21 martie publica și următoarele: „Vineri, la 19 ale cîrentei, d. N. Philemon a lăsat sănătate tuturor amicilor și cunoscuților săi, la o oară de dimineață”.

O lungă tăcere asupra lui Filimon s-a așternut, pînă cînd Ion Ghica în cea de a IV-a *Scrisoare a lui către V. Alecsandri*, datată februarie 1880 și apărută în *Convorbiri literare* nr. 6 din 1 sept. 1880, evocînd „școala de acum 50 de ani” și în special pe cea din mahalaua Udricani, construiește un veritabil portret al lui Filimon, echivalînd pînă astăzi cu unul din cele mai vii capitole de istorie literară. Căci „pe lângă grupul Anton Pan, Nănescu, Chiosea și Unghiuțiu, unul și nedespărțit, se lipise un capilandr, natl, rumen, sprintenel, cu plețele de fircovnic; se introdusese în societatea acelor diletanți, făcîndu-le tot felul de misiuni: știa unde se găsea pelinul cel mai bun și unde se frigea „trandafirii” cei mai gustoși; îl făceau haz fiindcă era plin de originalitate, de duh și de veselie. Acela era tînrul Filimon, care, deși aspirant la preoție, dar știa pe Arghir¹

pe de rost din scoarță pînă-n scoarță. Îndată ce Ioncu Văcărescu, Eliad, Alecsandru sau Anton Pan făceau o poezie, a doua zi el o știa pe dinafară; cînta din memorie, și foarte bine, toate ariile jucate în sala Slatineanu...”. Urmează sumedenie de date din viața viitorului „foiletonist” la ziarul *Naționalul* cu „articole teatrale”, „care dovedesc un spirit cultivat, analitic și serios și o cunoștință adîncă de știință muzicală”. Și „critica lui era plină de dreptă judecată și de bunăvoință; el critica fără patimă, fără interes și fără venin; critica ca să îndrepteze, iar nu pentru ca să descurajeze; articolii lui erau plini de învătatură și de povești bune și folositoare; scopul lui era să îndemne pe artiști și să formeze gustul publicului”. „În același ziar — continuă Ghica — poți citi în 1859 (...) seria interesantelor foiletoane intitulată *Trei luni în străinătate*, o descriere de călătorie plină de spirit și de impresiuni juste”, — pentru ca mai departe să sublinieze: „dar el a îmbogățit literatura română cu două scrieri de un adevărat merit: *Slujnicarii și Ciocoi*”. Caracterizarea celor două scrieri este făcută cu un ascuțit simț al disocierii valorilor: „nu sînt niște romane în cari să se desfășure peripeziile unei intrigii; ele sînt mai mult o colecțiune de tablouri adevărate și vii ale obiceiurilor și moravurilor noastre din epoca de tranzițiune”.

Dar arta lui Ghica este neistovită. După o sintetică trecere în revistă a principalelor personaje din „romanul” filimonesc, el nu uită portretul — cam rabelaisian — al autorului. „Lui Filimon îi plăcea traiul bun (...). Îi plăcea cu deosebire ciorba de știucă fiartă în zeamă de varză acru cu hrean, iocniile și plachiile, crap umplut cu stafide, curcan cu varză umplut cu castane și purcel fript, dacă era întreg”. Altfel, omul „avea un caracter blînd, vesel, plăcut și nepăsător (...), totdeauna vesel și voios, totdeauna mulțumit cu puțînul ce cîștiga prin munca și talentul său; caracter independent, nu s-a căciulit niciodată la nimeni; ura și disprețuiala lipsa de demnitate și linguirea; modest pînă a roși, cînd auzea laude pentru scrierile lui, n-a bănuțit niciodată că era un scriitor de mare merit”.

Nici el, dar nici contemporanii lui, căci scrisoarea lui Ghica e redactată după 15 ani de la moarte, cînd, poate, valoarea reală a lui Filimon se conturase în mintea memorialistului sub semnul a ceea ce el însuși spunea în încheiere: „Literatura a pierdut în el pe unul din lucrătorii săi”.

Cu toate acestea, posteritatea a continuat să fie ingrată cu memoria lui Filimon, și cînd, după atîta așteptare, abia în 1892 apărea, la „Minerva”, o ediție din *Ciocoi vechi și noi*, N. Iorga, care o prefăcise, era obligat să scrie: „Nu se știe nici cînd s-a născut, nici unde, nici din ce părinți (...). Nici data morții lui nu s-a hotărît pînă acum”.

Ca autor al primului roman românesc, în cît mai aproape de accepția modernă a termenului, Nicolae Filimon a infirizat încă în a fi recunoscut. În eseu său *De ce nu avem roman*, Mihail Ralea, exagerînd în genere asupra limitelor literaturii noastre în această privință, nu putea prețui prea mult nici pe autorul *Ciocoiilor vechi și noi*, deși, tot în linia demonstrației sale avea — în altă parte — să susțină că majoritatea personajelor centrale ale epicii noastre românești poartă amprenta arivistului avînd ca model pe Dinu Păturică.

Se-nțelege că Ralea plătea un tribut excesiv ideii sale că „n-am avut, cu alte cuvinte, o preparație populară, inconștientă, de ordin colectiv a genului care se cheamă roman, fiindcă ne-a lipsit epopeea”². Ralea nu acorda destulă însemnătate literaturii noastre populare, scrise și orale, implicînd nu numai balade, dar și „romane”, printre care chiar acela al Troadei, la care, de altfel, merge cu

retrospectiva și Pierre Daix în cunoscuta lui lucrare *Sept siècles de roman*. Dar accentul cercetătorului francez cade pe scrieri precum *ceea L'histoire et plaisante chronique du Petit Jehan de Saintré et de la jeune dame des Belles Cousines* scrisă în 1456 de Antoine de La Sale, sau pe *Francion* din 1623, al lui Charles Sorel, pentru a ajunge repede la *Manon Lescaut* (1731) și, prin „romanul negru”, la *Mizerabilii* lui Victor Hugo, în 1863.

Adică, în ce ne privește, tocmai data la care a apărut în volum, după ce fusese publicat de *Revista română*, „romanul original” *Ciocoi vechi și noi*.

Evident, condițiile social-istorice atît de vitrege cu țările române sînt principala cauză a acestei — serioase — intîrzieri a dezvoltării literaturii noastre și, ca atare, a romanului. Dar, ca în toate domeniile, recuperarea intîrzierii s-a dovedit direct proporțională cu decalajul istoriei însuși. *Ciocoi vechi și noi* constituie nu numai un salt dialectic față de ceea ce-l precedese, dar și o expresie din cele mai îndrăznețe a potențialului nostru de creație literară, recuperînd veacuri de intîrziere și anticipînd, totodată, epica din deceniile 3 și 4 ale secolului XX.

Ce-i dădea, la data aceea — pe un teren lipsit de o veritabilă tradiție și experiență — forța creației realiste lui Filimon? Desigur, propria experiență de viață, dar mai ales indeletnicirile jurnalistice, — cele de cronicar muzical și de reporter (v. *Excursiuni în Germania meridională*, Buc. 1858). Ochiul reporterului e pătrunzător și totodată larg cuprinzător, curiozitatea îi e fără limite, simțul de reprezentare a publicului pentru care scrie — însușire indispensabilă oricărui autentic gazetar — de o inalterabilă prospețime.

Extracția mic-burgheză a lui Nicolae Filimon, băiatul popii Mihail de la biserica Enii și al presviterii Maria (născut în 1819), rîndaș pe la 10—11 ani în „curtea” clucerului Eftimie Răsuceanu, mai apoi cîntăreț în biserică, flautist la teatru și cronicar muzical — nu fără a-și apropia beneficiile, fie și modeste, de administrator al moșiei Bărcăneștilor —, și relativa stabilitate materială i-au dat o viziune socială de observator obiectiv și astfel a putut deveni „notarul” de stare civilă al destrămării feudale, al prăbușirii lui Andronache Tuzluc, ros în eșafodajul lui economic de formidabilă forță de ascensiune a lui Dinu Păturică.

Prototip al arivistului, ca erau literar Dinu Păturică este — excepțînd pedepsirea lui prin „justiția immanentă” — una din cele mai izbitoie creații din epica noastră, încercînd de valențe sociale caracteristice epocii și concretizînd prin el însuși procesul pe care noi astăzi îl considerăm „legic”, „necesar”, dar care — viu și concret — e cel oferit acum un secol de *Ciocoi vechi și noi*.

Cînd Ralea, între alte argumente pentru ceea ce el își propunea să demonstreze de ce nu avem roman, afirma ca una din cauze „faptul că apariția individualității nu e încă un fenomen românesc curent”, el subestima, în fond, pe Dinu Păturică.

Începînd însă cu Călinescu, istoriografia noastră contemporană a demonstrat că un aspect principal al valorificării lui Filimon este desigur tocmai acesta al creării primului exemplar al unei vaste tipologii umane.

Balzac, în Franța — cea cu aproape 6 secole de roman înainte — a făcut, la scara experienței unei vechi și bogate literaturi, cam același lucru; e-adevărat, în proporție de... masă.

Filimon al nostru s-a restrîns la unul singur. Dar nemuritor peste veac.

¹ Istoria prea frumoasului Arghir și a prea frumoasei Elena, de I. Barac.
² Tipărită în volum (1860) sub titlul *Excursiuni în Germania meridională*.
³ M. Ralea, *Perspective*, 1928, pg. 174.

REMEMORĂRI

Lector univ. M. Stoica

Ion Maiorescu

Atît de tare fu popularitatea fiului încît tatăl a ocupat întotdeauna un loc secund sau chiar nici o notificare. Ion Maiorescu, tatăl severului critic de mai firziu Titu Maiorescu, a fost eclipsat în conștiința generațiilor următoare de dinamica solemnă și rece a fiului său. În măsura în care Titu Maiorescu a absorbit acțiunile sale concepțiile tatălui, lucrul este explicabil. Dar Ion Maiorescu nu este o simplă sursă ci o epocă, un moment eroic în istoria școlilor românești. Venitul din Ardeal, care refuzase acolo popia acceptînd misionarismul catedrei și al manualului dincoace de munți, în Oltenia, era din punctul de vedere al oficialității un om turbulent. Pentru literat, reconstituit din scrieri, amintiri sau arhive, și văzut în continui peregrinări și persecuții de la un capăt de țară la altul cu întreaga familie și gospodărie, Ion Maiorescu reprezintă un posibil erou de roman în conflict perpetuu cu un mediu obtuz. Contemporan cu Eliade Rădulescu — el nu înțelegea construirea în asalt a unei culturi prin cîteva ziare, reviste și traduceri, ci metodic, prin trepte de școlarizare. A și condus, de altfel excelent, o astfel de școală rurală la Cernăuți — Mehedinți, de unde a preluat conducerea școlilor craiovene. Pentru Ion Maiorescu catedra, pedagogia erau modul practic de acțiune al intelectualului, concluzia, rezultatul unor sfere de activitate superioare. Aria preocupărilor era vastă ca orizont (istorie, filologie, ziaristică, dialectologie) și ideologia care-i guverna acțiunile se pregătea în aceste sectoare. Profesorul, ale cărui idei patriotice erau preparate în lungi lecturi de izvoare istorice și constatări proprii, va fi un aderent convins al mișcării de la 1848. Acest pedagog răzvrătit avea o înaltă părere despre ideea de critică ca instrument al corijării sociale. De aici i-au venit cele mai mari neajunsuri. El critica mai ales mania modelului străin stîrnind spontane antipatii.

Neîncetatele îndepărtări din învățămînt ori demisii, chiar umilințe, îi vor veni de aici, căci Ion Maiorescu nu cruța mai ales școala. Este surprinzător să constați cît de asemănătoare sînt ideile celor doi Maioresți — tatăl și fiul; cîtor școlar fiind, Titu Maiorescu va face aceleași observări asupra învățămîntului moldovean; critica formelor fără fond, ca o chestiune de utilitate socială, aparține deci epocii anterioare lui Titu Maiorescu și o expunere mai jos a concepțiilor culturale subscrise de Ion Maiorescu vor face continuitatea evidentă.

„Nimic nu întărește și nu împodobește viața omului și deci viața poporului — spunea Ion Maiorescu — mai mult ca învățătura, știința și artele”. Cultura și educația erau considerate de Ion Maiorescu elementele principale în lupta de eliberare a poporului român, ceea ce denotă iluminismul său. Susținînd ideea înaintată a necesității formării unei culturi naționale, arăta că aceasta trebuia dată națiunii întregi, potrivit aspirațiilor ei. De aceea, pentru ridicarea poporului trebuie deșteptate „puterile lui sufletești” ce zac ascunse și pentru care nu există decît o singură cale — școala. Ion Maiorescu dorea o cultură națională, izvorîtă din aspirațiile poporului român și nu una împrumutată, franțuzească sau italienească. Era un suflet crescut în spiritul ideilor Școlii ardelenice, care nu se simți bine „în atmosfera unei francisări pripite”, pe seama căreia și a Galiei (Franței) inspiratoare punea în vestitul său articol din *Faia de la Brașov*, „devenit piatră de scandal pentru dăscăliema noastră, toate păcatele pentru care ofta”. Vestitul articol (despre care scria N. Iorga) a fost publicat în nr. 16 al *Foii literare* din 1838 și în urma lui a fost suspendat din învățămînt. (A fost reintegrat numai după ce, forțat, a trebuit să-și retrageze ideile). Articolul era un act de denunțare a formalismului și tendințelor cosmopolite care își făcuseră loc în învățămîntul și cultura timpului.

„Eu am scris atunci — arăta el mai firziu — un articol împotriva galomaniei, ce domnea în principate și în contra departei culturi superficiale, ce se răspîndea tot mai mult”. A sesizat însă elementele progresiste care reprezentau noul în cultura noastră, încurajîndu-le la orice pas. Deși aprecia valoarea unor gazete din Țara Românească, de exemplu: *Curier românesc*, *Muzeul național*, *România* etc., totuși observa în ele, uneori, și superficialitate, în sensul că

nu reflectau suficient frămîntările sociale și nu erau la nivelul setei de cultură a maselor populare. Așa se explică de ce el scria că „și vulpea cea din fabulă dacă ar veni în Dacia, s-ar sui pe vîrful Carpaților și ar vedea de acolo pînă în Dunăre o masă frumoasă, fără creieri, s-ar minuna și ea și dacă ar iubi pe români ar plînge una cu mine”. Important, spunea Ion Maiorescu, nu este să avem scriitori mulți, cărți multe și gazete cîte nu ne trebuie, pentru că nu cantitatea acestora ajută la dezvoltarea culturii naționale, ci capacitatea lor de a exprima năzuințele de libertate și lumină ale maselor populare. Numai cunoscînd frămîntările vieții poporului nostru, oamenii de cultură vor putea să reflecte în scrierile lor cele mai scumpe idealuri ale acestuia și să ia atitudine împotriva a tot ceea ce este retrograd. „Avem scriitori mulți — spunea el — nu fără talente, dar care poet s-a silit a cunoaște ceea ce-i trebuie românului și ceea ce-l strică”? În această concepție utilitaristă asupra culturii și artei se pot recunoaște în germene cîteva din ideile pe care le va agita mai firziu fiul său, Titu Maiorescu, într-o teorie complexă care a stîrnit vîlvă în epocă și a făcut prazeli. El considera o operă valoroasă pentru cultura națională doar pe cea care pune în mișcare întreaga complexitate a conștiinței umane. „Care scriitor — se întreba el — s-a silit să cînte aspirațiile poporului și cîntîndu-i-le să-l învețe potrivit naturii lui”? „Pre-cum limba — sublinia el — așa și cu bietul român. Și pe el se silesc să-l subție, să-l îmbrace cu haine noi, după civilizația Europei, pînă ce într-afita el cutropesc de pelice străine, încît nu se mai cunoaște în el originalitatea”.

Pentru ridicarea culturală a poporului și dezvoltarea culturii noastre naționale, I. Maiorescu a susținut cu hotărîre ca instrucția fundamentală să fie dată în limba națională. În această direcție, alături de Asachi a luptat cu curaj împotriva marii boierimi, speriată de progresul școlii naționale și stăpînită de ideea predării științelor în limba franceză. Îndemnînd și pe alții să susțină ideea înaintată a învățămîntului în limba română, le spunea: „În numele naționalității, vă jur, aveți măcar înțelepciunea și opărați cauza limbii naționale”. Limba română — spunea Ion Maiorescu — este capabilă să exprime sentimente și idei înalte și să devină instrumentul unei culturi înaintate.

Traian Herseni

Sensul filozofic al tinereții

Dacă am inversa celebrele versuri ale lui Mihai Eminescu (Ode în metru antic), fără a le schimba înțelesul, și am spune: „Pururi tinăr, înfășurat în manta-mi, / Nu credeam să-nvăț a muri vreodată” — am obține una dintre cele mai profunde definiții ale tinereții: ea este vârsta care nu știe ce este moartea, vârsta care este axată atât de mult pe viață, încât nu poate vedea nimic din ceea ce este dincolo de elanurile, desfășurările și tumultul ei. În anii tinereții moartea nu este o lege, nu este o fatalitate, ci un simplu accident, o întâmplare lipsită de noimă, o demență momentană a naturii, un lapsus al ei. De altfel, ca însușire a vieții (atâta vreme cât există viață), tinerețea este nepieritoare, pentru că mereu se ridică, val după val, alte generații, care o preiau, o păstrează și o predau, torță nestinsă purtată în ștafetă, încât mereu rămâne pură, nealterată, cu toate prerogativele ei superbe și inalienabile.

„Primavera gioventu del anno; gioventu, primavera della vita” — spunea Dante — dar anotimpurile apar succesiv, niciodată simultan, pe rând vârstele coexistă în sinul aceleiași populații, cu toate că indivizii se primenesc mereu, devenind pe rând beneficiarii virstelor de aur. Pe de altă parte, ciclul anotimpurilor se repetă la nesfârșit, după iarnă urmează din nou primăvara, pe cînd, individual, pentru fiecare ins în parte, tinerețea este o etapă inevitabilă, pe care toți o străbatem numai o singură dată. Viața este, ca întreaga istorie (naturală și socială), drum fără întoarcere, mișcare într-un singur sens.

Acesta este cadrul de referință în care se înscrie problema filozofică a tinereții, fie ca fenomen de generație, fie ca stadiu personal de dezvoltare, dacă înțelegem prin filozofie — așa cum se înfățișează ea ab origine — nu numai concepțiile despre lume (cosmologia), dar și concepțiile despre viață (antropologia).

Ca fenomen de vîrstă, tinerețea se caracterizează, așa-dar, prin orientarea ei exclusivă și neîngrădită spre viață, cu clarificarea de fenomene strălucitoare care se leagă indisolubil de modul acesta de a înfrunța realitatea.

Încă la începuturile tinereții, în adolescență, în prima eflorescență spirituală, izvorul tuturor celor ce vor urma, omul capătă conștiința deplină a propriei sale ființe, nu numai ca existență, dar mai presus de orice ca valoare, ca misiune, ca vocație, de unde dorința irezistibilă de a se afirma, de a se realiza, de a participa la toate activitățile de preț ale vieții obștești, materiale și spirituale.

Un foarte talentat denigrator al oamenilor, La Rochefoucauld, a făcut afirmația inexactă că „la jeunesse est une ivresse continue” („tinerețea este o neîncetată beție”), dar, în realitate, trăsătura ei spirituală dominantă nu este „beția”, ci setea: setea nepotolită de viață, de adevăr, de frumusețe, de dreptate, de eroism, de perfecțiune, proiectate toate în viitor, într-un nemărginit orizont de speranțe, planuri, aspirații și idealuri. De aici: avîntul spre acțiuni îndrăznețe, spre fapte mari, spre realizări grandioase, care dau tinereții un dinamism clocotitor, un freazăz încomparabil în toate domeniile de activitate, infuzîndu-le, tuturor, lumina logosului, căldura pathosului, elanul erosului.

Simbolul modern al tinereții este Faust, așa cum l-a conceput, utilizînd tradiții și legende medievale, genul poetic al lui Goethe. „Indestulată de m-oi întinde-n trîndăvie / Vreodată”, aceasta să mă coste capul” — spune Faust (în traducerea lui Lucian Blaga) către Mefistofel, în pactul pe care îl încheie.

În înțeles faustic (adică goethean), tinerețea încetează deodată cu ivirea mulțumiri de sine, cu stingerea dorințelor și a pasiunilor, cu dispariția setei, a entuziasmului, a rivnei, cu dizolvarea drumetului în atmosfera căldută a popasului, lăsînd drumurile să se desfășoare singure, fără el, în roza jucăușă a tuturor vînturilor, despărțindu-se de ele pentru totdeauna. Cu alte cuvinte, tinerețea înseamnă năzuință, efort, elan, desfășurare, luptă.

Statuarile eleni, care veacuri de-a rîndul au sculptat efebi, pe modelul viu și splendid al atleților și gimnastilor de pe stadioane, au înțeles cu exactitate lucrul acesta. Tineretul glorificat de ei este un tineret în mișcare, activ, sănătos, capabil să lupte și să învingă — aruncători de disc, de suliță, pugiliști, săritori, alergători.

Idealul uman al lumii grecești era însă altul decît al nostru, era străin de orice frîmținare, foarte departe de goana neistovită după noutate și progres, care înseamnă,

în fiecare clipă, apus și răsărit, valori care se prăbușesc, valori care se înalță, fără înțetare, fără repaos. Totuși, statuarii eleni n-au rămas străini de sensul etern al tinereții. Pe fața statuiilor de efebi apare adeseori, luminînd-o, un suris: „acesta e un suris deschis, care radiază și se răspîndește, care vrea să fie văzut și să arate lumii mulțumirea de a fi tinăr, frumos și puternic; e bucuria unei primăveri în floare, a unei primăveri care ar avea conștiința rodului bogat pe care îl fîgăduiește și îl poartă de pe acum în sine”. (H. Lechat, „La sculpture grecque”, Paris, 1927, p. 24).

Statuarile grecești au intuit, astfel, un adevăr de o însemnătate covârșitoare: tinerețea cuprinde în sine, embrionar, creația din anii maturității, după cum mugurele cuprinde frunza, floarea cuprinde rodul, promisiunea cuprinde împlinirea. Nu există tinerețe în sine și pentru sine, ci tinerețe ca etapă pregătitoare, ca treaptă suitoare spre formele cele mai înalte și mai bogate, plenitudinare, ale vieții productive. Tinerețea este ascensiune, nu este culme, nu este vîrf. Dacă ea respinge arculus și se oprește în drum, își ratează misiunea, rămîne o floare înșelătoare, lipsită de rod, pentru a se ofili fără compensația inegalabilă a creației, care continuă, sub o formă nouă, social-istorică, ascensiunea și existența umană.

Sînt tot mai numeroși oamenii de știință care susțin, pe temeiul unor cercetări adîncite, că tinerețea care se cheltuiește în acțiuni lipsite de caracter anticipativ, neorientate spre scopuri mai înalte, mai grele și deci mai îndepărtate, — care se cheltuiește, de pildă, într-o viață sexuală prematură sau anarhică, în atitudini și concepții vapoaze, romantice, contemplative, în excentricități, în singularizare și izolare etc. — este sortită neîmplinirii.

Marile civilizații au fost create de popoare care au știut să-și înzestreze tineretul, prin meticuloase procedee educative, cu stăpînire de sine, cu putere de voință, de muncă și de luptă, cu disciplina consimțită a pregătirii conștiente, organizate și eficiente, pentru misiunile și chemările superioare ale vieții. Numai dacă privim viața în față, cu luciditate și fermitate, așa cum este ea, ca pe o treabă foarte serioasă, avem șansa de a face din ea un lucru vrednic cu adevărat de natura și condiția umană. Acela care respinge efortul de a da vieții un sens, de a face din ea tot ceea ce este cu putință, în funcție de împrejurările obiective, de epoca istorică în care se găsește, de marile curente politice, sociale și spirituale ale vremii, poartă singur vina sterilității sale.

Tinerețea, în sensul ei filozofic, nu este numai vîrstă empirică, desfășurată între copilărie și maturitate, ci și o poziție axiologică, o valoare și un ideal, pe care nu le ating și nu le păstrează decît cei care luptă cu eroism pentru ele.

Pe planul vieții personale, adevărul acesta are consecințe foarte precise: axiologic, ca valoare, ca merit, tinerețea trebuie cucerită și menținută prin însușirea și cultivarea trăsăturilor fizice și spirituale specifice ei, nu însă la voia întâmplării, ci după reguli bine stabilite și în perioada potrivită pentru această acțiune.

Nu există numai o filozofie a tinereții, ci și o filozofie a timpului pierdut. Virgiliu spunea, cu drept cuvînt: „fugit irremediabile tempus”, iar Proust a demonstrat, fără voia lui (în „A la recherche du temps perdu”), cît de inutilă este căutarea în trecut, care nu ne oferă decît posibilitatea unei retrairi mentale, în lungi, penibile și zadarnice analize, pentru a nu găsi, pînă la urmă, din tot ce a fost oltădată, decît cenușa, pulbera și fumul.

Un mare poet al antichității, dar un gînditor mediocru, pentru că nu și-a plimbat privirile decît pe fața lucitoare a apelor, fără a bănuși tulburătoarea lor adîncime, Horățiu, a formulat, totuși, singura soluție eficientă: *Carpe diem*, folosește ziua prezentă, nu o lăsa să treacă fără folos, dar nu în înțelesul vulgar, pe care i-l-a dat autorul și după el toți hedoniștii, de a te lăsa pradă plăcerilor zilnice, ci nu cumva să pierzi vreuna din ele, ci în sensul superior, de a nu lăsa zilele să treacă fără a săvîrși, în fiecare din ele, tot ceea ce este necesar să faci, ca niciodată să nu-ți pară rău că n-ai făcut ceea ce trebuia și ai lăsat timpul să se irosească, fără înțeles și fără folos.

A fi tinăr nu este numai un fapt — pentru că nimic în viața oamenilor nu este numai un fapt, — ci și o datorie morală, o sarcină socială, o poziție spirituală și, mai înainte de orice, o fază necesară și fecundă a împlinirii omului ca om. Cine nu și-a trăit din plin, după principii etice, tinerețea, își lipsește nu numai bătrînețea de un suport spiritual, de care are nevoie pentru a nu fi strivit de regrete, dar își lipsește și maturitatea de seva necesară marilor înfăptuiri, de elanul și forța de neînvins a demiurgilor.

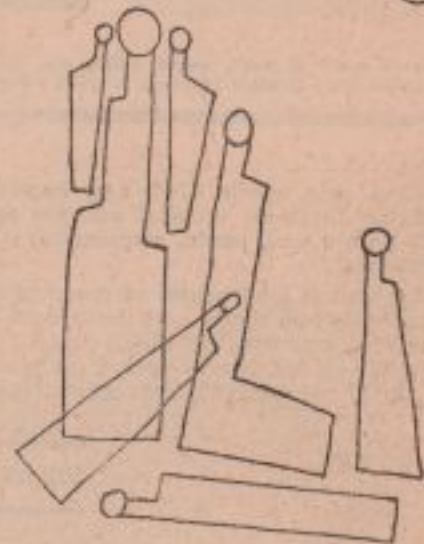
Încă din cele mai vechi timpuri, cei care au meditat asupra vieții — înțelepții, filozofii, legiuitorii, educatorii, moralisții — au atras atenția asupra marilor probleme ale tinereții. Cei mai pătrunzători dintre ei au subliniat valoarea de neînlocuit a educației, punînd în evidență virtuțile ei în comparație cu natura. După Democrit, de exemplu: „Natura și educația au o anumită asemănare. Căci și educația transformă omul; prin această transformare, ea produce însă o a doua natură”. De aceea: „există mai mulți oameni capabili datorită exercițiului, decît datorită aptitudinilor firești”. Rațiunea însăși se capătă: „Mulți oameni care n-au învățat să judece trăiesc fără judecată”.

Antifon, unul din întemeietorii „dreptului natural”, care a susținut în plin sclavagism că „de la natură toate sînt, în orice privință, egale, fie că e vorba de barbari sau de eleni”, a făcut afirmația: „lucrul cel mai important de pe lume este, după părerea mea, educația” — arătînd că orice început, dacă este bine făcut, are șansa de a duce la un sfîrșit tot atît de bun. El compară omul tinăr cu pămîntul roditor: „ce fel de sămîntă i-a încredințat cineva, la acel fel de roade este îndreptățit să se aștepte. Și dacă se plantează într-un suflet tinăr o mlădiță de

educație aleasă, aceasta va înverzi și va înflori de-a lungul întregii sale vieți”...

Alcmaion din Crotona, marele naturalist care a descoperit rosturile creierului în geneza și desfășurarea fenomenelor psihice, prezentîndu-le ca funcții nemijlocite ale lui, a arătat, încă acum 25 de veacuri, că omul se deosebește de toate celelalte ființe prin gîndire („numai el singur gîndește”), dar, cu toate acestea, oamenii adeseori se pierd „pentru că nu sînt în stare să lege începutul cu sfîrșitul”, — adică, în termenii problemei noastre, pentru că nu sînt în stare să prevadă în anii tinereții etapele următoare ale vieții, pentru a le lega între ele și a le da un sens unitar, o arhitectonică spirituală armonioasă, după principiile cele mai înaintate ale umanității din epoca respectivă.

Marii filozofi ai vieții au arătat mereu, pînă în zilele noastre, că viața oferă oamenilor nesfîrșite posibilități de manifestare, dar în sine ea este goală: valoarea ei depinde de ceea ce fac oamenii din ea, de modul în care o privesc, o cultivă, o dezvoltă, o înfăptuiesc. Viața nu este un dat, ci o perspectivă care poate fi realizată, dar

și nerealizată; o cale care poate fi străbătută, dar și nestrăbătută; o misiune care poate fi îndeplinită, dar și neîndeplinită.

Adevărul acesta este decisiv pentru toți oamenii, dar mai ales pentru cei tineri, care au viața în față și deci au în mintă, deopotrivă, într-o alternativă dramatică, dar fără asemănare, atât firele pozitive, cît și firele negative din care urmează să-și urzească destinul, fără a fi copleșiți încă de nimic care să li se prezinte, neîndurător, ca ireparabil.

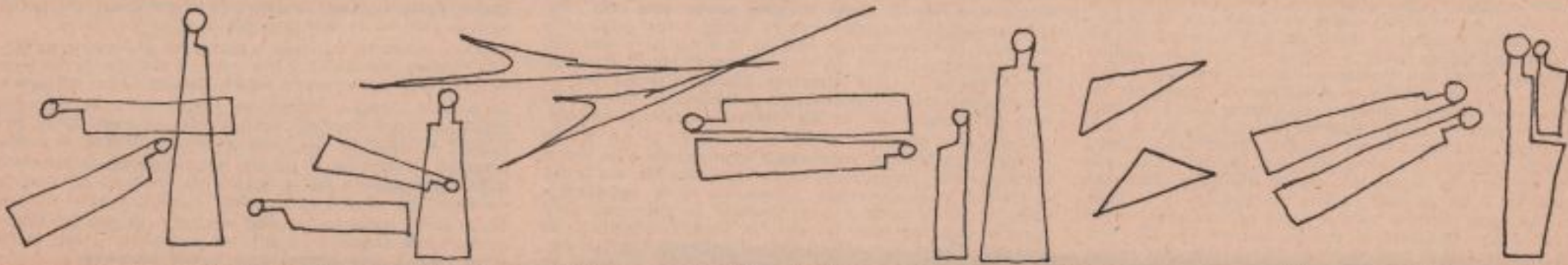
Cu cît se găsește într-o etapă mai înaintată a dezvoltării societății, a progresului istoric, cu atît omul are posibilitatea să cucerească și să stăpînească nu numai natura și societatea, dar și pe sine însuși. Din acest punct de vedere, autoeducația este forma cea mai înaintată a educației, pentru că ea procedează din lăuntru, din miezul ființei umane, antrenînd-o complet și fără rezerve, cu mobilizarea tuturor resurselor de care dispune, într-un proces neîncetat de săvîrșire și desăvîrșire. Nimic din toate acestea nu se poate, însă, obține, decît prin chibzuință, prin meditație filozofică.

Pascal are dreptate: „Întreaga noastră demnitate constă în cugetare... Să facem deci efortul de a gîndi bine: iată principul moral”. („Pensées”, ed. Brunschvigg, ed. II, Paris, 1919), — dar nu are dreptate cînd se oprește aici. Mai este necesar ca ideile sau gîndurile bune să fie realizate, începînd cu cele privitoare la noi înșine, la ființă, activitățile și viața noastră. Altfel se împlinesc versurile lui Ovidiu: „Video meliora proboque, deteriora sequor” („văd binele și îl aprob, săvîrșesc însă răul”), situîndu-ne într-o dureroasă conflagrație.

Nimic nu este mai tragic pentru existența umană — existență rațională prin definiție — decît neputința de a trăi conform cu rațiunea, decalajul dintre gîndurile sau intențiile bune și concretizarea lor în fapte. De aceea educația intelectuală se completează în chip necesar nu numai cu educația sentimentelor, cu dragostea pentru idee și faptă, dar și cu educația voinței, cu priceperile și deprinderile necesare realizării efective. Altfel, omul rămîne un infirm, care știe ce este de făcut, dar nu este capabil să facă.

Celebra teză a lui Karl Marx: „Filozofii nu au făcut decît să interpreteze lumea în diferite moduri; important este însă a o schimba” — privește toate ramurile filozofiei, fără nici o excepție. Filozofia tinereții, fie că aparține filozofilor, fie tinerilor înșiși — pentru că fiecare om își are, cu știință sau fără știință, filozofia sa — trebuie să fie și ea militantă, partinică, transformatoare.

Patria noastră are nevoie de oameni pe măsura marilor transformări sociale și culturale care sînt de etapa desăvîrșirii socialismului și, în viitor, de construirea desfășurată a comunismului. De aceea, tinerii nu pot fi priviți numai ca fiii noștri, ci și ca învățăceii noștri. Generațiile mai vechi nu au față de ei numai o duioasă dragoste părintească, dar și exigența vrednică de laudă a meșterilor de totdeauna care cer ucenicilor, ca o datorie supremă, să devină mai buni decît ei. Dar cu aceasta am depășit limitele firești ale temei noastre, pentru că am pătruns în filozofia maturității.

ȘTIINȚIFICĂ

O exigență a omului contemporan: Ocrotirea naturii

De-a lungul istoriei, omul s-a războit permanent cu natura pentru satisfacerea nevoilor sale de viață. Dezvoltarea continuă a societății a dus, treptat, la o folosire mai largă a tuturor resurselor naturale. Dacă la început numărul plantelor, animalelor și rocilor care intrau în sfera preocupării oamenilor era restrâns, cu timpul, pe măsura creșterii progresului social și tehnic, valorificarea acestora a început să capete o tot mai largă extindere.

Pentru ciștiguri de moment, smulse fără discernământ, s-au produs însă, adesea, greșeli ireparabile. Așa s-a întâmplat cu defrișarea pădurilor Greciei, Asiei Mici și altor regiuni ale globului — lucruri pe care le menționează și Engels în „Dialectica naturii”.

„Perioada de copilărie” în ocrotirea naturii poate fi considerată secolul al XIX-lea, când încep să se înființeze, ca locuri de atracție pentru public, o serie de „rezervații” naturale, printre care: pădurea „Theresienhain” din Bavaria (1803), „Hot spring reservation” din statul Arkansas (1832), cunoscuta pădure „Fontainebleau” din apropierea Parisului (1861) și altele. Celebrul „Yellowstone Park” din Munții Stincoși este declarat, oficial, rezervație naturală în anul 1872. Perioada de maturitate în domeniul ocrotirii naturii este legată, pe de o parte, de dezvoltarea științelor biologice (inaugurarea erei darwiniste în biologie), iar pe de altă parte de marile transformări sociale care survin la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

În epoca noastră, problema ocrotirii și conservării resurselor naturale amenințate cu dispariția constituie o problemă majoră, așezată pe baze științifice, la rezolvarea căreia își dau contribuția numeroși specialiști de prestigiu. Această problemă iese acum din sfera organizațiilor naționale, constituind o preocupare a unor cunoscute organisme internaționale afiliate O.N.U., ca U.N.E.S.C.O., F.A.O. etc. Organizația mondială specializată în această problemă este „Uniunea internațională pentru conservarea naturii și a resurselor sale” (U.I.C.N.), întemeiată în anul 1948, și care urmărește, în primul rând, reglementarea internațională corelativă în materie de ocrotire a naturii, instituirea unor convenții internaționale în legătură cu ocrotirea și utilizarea resurselor naturale, organizarea unor manifestații cu caracter educativ și instructiv (congrese, conferințe, expoziții, excursii etc.) și alte acțiuni de ocrotire care necesită o coordonare pe plan mondial. Țara noastră, prin Comisia Monumentelor Naturii de pe lângă Prezidiul Academiei R. P. Române, este afiliată acestui for internațional și participă activ la acțiunile sale.

Problema aspectelor diferite pe care le îmbracă ocrotirea naturii în cadrul celor două sisteme mondiale: socialist și capitalist — este expusă cu claritate în memoriul Comisiei Monumentelor Naturii, adoptat de conducerea Academiei R.P.R. și trimis la U.N.E.S.C.O. ca răspuns la un raport preliminar al acestei organizații, referitor la ocrotirea frumuseții și caracterului peisajului, (raport difuzat țărilor membre în septembrie 1961). E firesc, deci, ca în condițiile diferite realizate de cele două sisteme sociale și succesele să fie diferite.

Astfel, Uniunea Sovietică dispune, la ora actuală, de peste 100 de rezervații ce totalizează o suprafață de peste 20 milioane hectare, ocupând primul loc în lume din acest punct de vedere. Bazele ocrotirii naturii în prima țară cu orinduire socialistă au fost puse de Vladimir Ilici Lenin, care, încă din 1919, a acordat o mare atenție acestei probleme, cu toate că ținărul stat sovietic era în plin război cu intervenționistii străini.

Printre primele decrete semnate de Lenin este și decretul pentru ocrotirea naturii și înființarea parcurilor naționale. Succese remarcabile s-au obținut și în alte țări socialiste

ca Republica Populară Chineză, Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia și altele.

La noi în țară, ocrotirea naturii a fost legată în trecut de activitatea unor iluștri cărturari ca Mihael Haret, Emil Racoviță, Gheorghe Grințescu, Andrei Popovici Biznoșanu, Alexandru Borza, Emil Pop, Nicolae Sălăjan, C. C. Georgescu, Valeriu Pușcariu, Iuliu Morariu și alții. Legea pentru ocrotirea naturii a apărut abia în 1930. „Comisiunea Monumentelor Naturii” de pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor a reușit, după mari eforturi, să pună sub ocrotire 34 de rezervații, însumând o suprafață de 15.000 ha.

Mișcarea pentru ocrotirea naturii a luat, totuși, în ciuda indiferenței oficiale, o amploare deosebită, vizibilă în toată țara. În anul 1936, la Craiova, ca urmare a insistențelor profesorului Marin Demetrescu, arhitectului Vincenz și ale altor oameni de cultură, s-a înființat o comisie provincială de ocrotire a naturii (așa cum se înființaseră și la Cluj, și Iași).

Abia după Eliberare putem vorbi de succese reale, pe măsura posibilităților noastre. Suprafața rezervațiilor ocrotite din țară crește, în 20 de ani, de la 15.000 hectare la 60.000 hectare, iar regiunea Oltenia, în care nici un monument al naturii nu era pus sub scutul legii, are astăzi trei peșteri (Peștera Muierii, Cloșani și Gura Plaiului), un punct fosilifer (de la Bahna) și o rezervație botanico-geologică în Parâng (Iacul Gilcescu cu împrejurimile) ocrotite prin Hotărârile ale Consiliului de Miniștri.

Cea mai mare peșteră din țară, Topolnița, cit și Cioaca cu Brebenei, urmează să fie declarate în curând monumente ale naturii. De asemenea, mai multe rezervații botanice și geologice din Oltenia sînt puse provizoriu sub ocrotire de către Academia R.P.R. și Sfatul popular regional. Putem aminti, în acest sens, pădurea Știrmina și Pocruia, pădurea cu liliac de la Panoare, paștea cu narcise de pe Cioacă (Tg. Jiu), punctul fosilifer de la Bucovăț ș.a.

Este demn de reținut faptul că în regiunea noastră prin grija organelor de partid și de stat s-au alocat în ultimii ani fonduri pentru ocrotirea naturii, ce se apropie de 1 milion de lei. O realizare deosebită este electrificarea Peșterii Muierii la nivelul tehnicii contemporane, singura de acest fel din țară.

Pe multe meridiane s-au obținut realizări în domeniul ocrotirii naturii. În țările capitaliste ele au survenit, însă, cel mai adesea, după îndelungate eforturi, ca urmare a ciocnirii intereselor generale cu proprietatea privată. Sînt demne de remarcat realizările în domeniul ocrotirii parcurilor naționale în Statele Unite, unde s-a ținut de altfel și prima conferință mondială privind parcurile naționale (între 30 iunie și 7 iulie 1962). Această importantă manifestare internațională, la care au luat parte 62 de națiuni, a fost patronată de Uniunea internațională pentru conservarea naturii și a resurselor sale, U.N.E.S.C.O. și F.A.O. (Printre rezoluțiile acestei conferințe se numără și „recomandarea programului învățămîntului biologic internațional asupra ocrotirii naturii”, „sprijinirea proiectului U.N.E.S.C.O. privitor la ocrotirea frumuseții și a caracterului peisajului” și altele). Rezultate revelante în ocrotirea naturii s-au obținut și în Japonia (unde suprafața parcurilor naturale ocrotite prin legea din 1957 se ridică la peste 1.500.000 ha.) și în alte țări.

În încheiere, trebuie să precizăm că numărul organizațiilor internaționale, dar mai ales numărul întrunirilor internaționale la care se discută despre ocrotirea naturii este din ce în ce mai mare. Cîteva exemple: În august 1961 s-a ținut al X-lea Congres științific al Pacificului în insulele Hawaii, unde s-au prezentat numeroase referate cu privire la protecția peisajului și a păsărilor; în septembrie 1961, la Arusha (Tanganica), a avut loc o conferință pentru ocrotirea faunei și spațiilor frumoase ale Africii. Tot în septembrie 1961, în Austria, s-a desfășurat al III-lea Congres internațional de speologie, la care au participat 22 de țări, între care și țara noastră, și unde o secție a congresului s-a ocupat de protecția peșterilor. În iunie 1962 a avut loc, la New York, al XIII-a Conferință internațională a Consiliului internațional pentru ocrotirea păsărilor. În vara anului 1963, țara noastră a găzduit Simpozionul Florei Europei, a cărui emblema este garoafa Pietrei Craiului (*Dianthus collizonus*). În anul următor, la Edimburg — al X-lea Congres botanic.

Șirul manifestărilor internaționale legate direct sau indirect de ocrotirea naturii ar putea continua. Desprindem din aceste manifestări, așa cum reiese din documentele elaborate de U.N.E.S.C.O., U.I.C.N. și alte organizații, precum și din discuțiile purtate în cadrul diferitelor congrese și conferințe, că ocrotirea naturii prezintă, în etapa actuală, două laturi.

Prima se referă la ocrotirea vieții sălbatice, prin care înțelegem ocrotirea anumitor specii de plante și animale de pe cuprinsul anumitor regiuni, sau ocrotirea unor întregi complexe biologice de pe suprafețe mai mari sau mai mici, ce prezintă interes științific și estetic.

A doua latură, care s-a impus în urma industrializării mereu crescînde, este ocrotirea frumuseții și caracterului peisajului și al așezărilor.

Se manifestă tot mai pregnant, în ultima vreme, tendința îndreptată spre o unitate de vederi în problemele ocrotirii naturii. În genere, nu este acceptată nici ocrotirea fanatică a tuturor obiectivelor din natură, în detrimentul dezvoltării industriale a unor regiuni, dar nici încurajarea unor realizări anarhice în domeniul industrial și urbanistic, fără a se ține cont de monumentele naturii, de caracterul peisajului natural etc. Nu trebuie să se uite că evoluția în natură este ireversibilă. De aceea, în epoca modernă, alături de arhitecți și constructori, trebuie să-și spună cuvîntul biologii, geografilor, geologii, și toți cei care, într-un fel sau altul, pot contribui la păstrarea comorilor neostenitului meșter milenar al frumosului — natura.

Marius Matican

Constantin Maloș

VITRINA

N. M. Gusev: „Illuminatul natural al clădirilor”

Sînt expuse cunoștințele teoretice și datele practice necesare pentru rezolvarea rațională a problemelor iluminării naturale a clădirilor cu diferite destinații, pe baza metodelor de calcul și de proiectare a sistemelor de iluminat natural, fiindu-se seama de particularitățile funcționale ale clădirilor. Cartea se adresează arhitecților și inginerilor proiectanți, fiind utilă și studenților din institutelor de arhitectură și de construcții. Editura tehnică

180 pagini — 36 lei

Știința — forță de producție

Lucrarea reprezintă o culegere de studii originale privind aspecte actuale ale corelației științei cu producția. Ea conține studii care analizează rolul matematicii, al fizicii nucleare, al chimiei etc. în crearea mijloacelor de producție moderne, dezvoltarea resurselor energetice, lărgirea gamei de materii prime etc. Editura politică.

464 pag. 12,50 lei

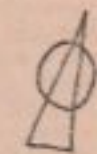
„Surse de curent chimice”

Partea I: M. A. Dasoian — „Surse de curent chimice”. Partea a II-a: V. S. Bagoțki și V. N. Flerov — „Noile realizări mondiale în domeniul surselor de curent chimice”. Prin editarea în același volum a acestor două cărți, în care sînt introduse și unele cunoștințe privind realizările în acest domeniu ale industriei noastre, editura pune la dispoziția cititorilor material de documentare și informare privind construcția, tehnologia, materialele și funcționarea surselor de curent chimice moderne. Editura tehnică

596 pagini — 30 lei

I. Cloară: Petrolul lumii și lumea petrolului

În prima parte a lucrării se face un scurt istoric al „aurului negru” și sînt prezentate resursele actuale de petrol ale omenirii. Cartea înfățișează apoi lupta dintre monopoluri pentru acapararea regiunilor petrolifere și rezultatele ei, lupta țărilor în curs de dezvoltare pentru independență economică, pentru scuturarea jugului trusturilor internaționale petrolifere.

Autorul evidențiază dezvoltarea industriei petrolifere în R. P. Română, ajutorul acordat de R. P. Română altor țări producătoare de petrol, perspectivele folosirii acestei surse energetice și importanța ei pentru dezvoltarea economică a societății omenești.

Editura politică.

128 pag.

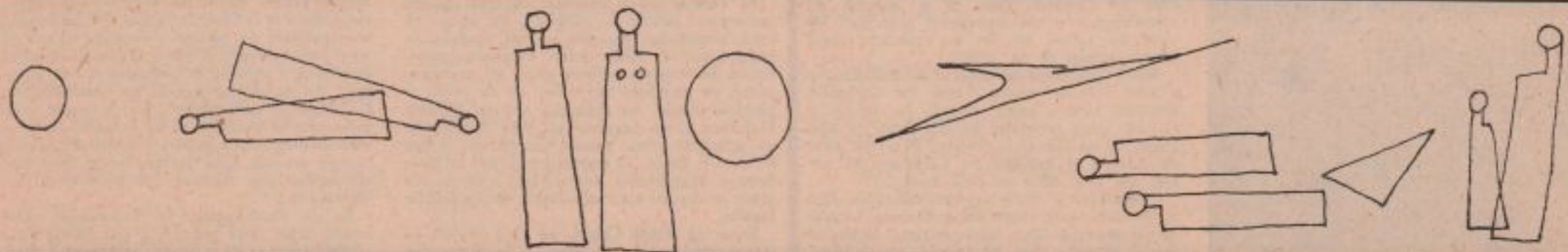
2 lei

„Defectoscopia nedistructivă a materialelor”

În lucrare sînt prezentate rezultatele cercetărilor în domeniul metodelor moderne de control nedistructiv al materialelor cu ajutorul razelor X și gama, al ultrasunetelor, prin metode magnetice și electromagnetice, prin luminiscență și prin colorare. Cartea se adresează inginerilor și tehnicienilor din laboratoarele uzinale, precum și altor specialiști care lucrează în domeniul controlului materialelor. Editura tehnică

336 pagini — 11,50 lei

De vînzare la unitățile de desfacere C.L.D.C. Oltenia

Caragiale în lectura lui Jean Georgescu

Prin ale sale „Mofturi 1900”, Jean Georgescu își desăvârșește viziunea asupra lumii Caragiale, printr-un film de rară finețe și poezie, pe care nu putem să nu-l socotim o strălucită lectură a paginilor clasice.

Jean Georgescu ne citește de fapt „momentele”, substituindu-și vocea cu aceea a autorului prim, corijând prin lectura lui recitarea colectivă, punând accente imprevizibile, conducându-ne cu tact, discreție, justă intuiție a umorului, către înțelesul contemporan.

Răsfoim de fapt un album, iar acest album de familie, cu chenar aurit, cu înflorituri în gustul epocii, pus pe o masă de mahon sub o lampă cu abajur, acest album îi aparține lui Jean Georgescu, un enciclopedist artist al vremii lui Caragiale, trăind sentimental dilemele, „lacunele”, preocupările personajilor lui. Poate că tocmai de aceea filmul recurge la tehnica întoarcerii unor foi de album, în ritm cu întoarcerea unor partituri de piano, în ritm cu comentariul celor doi autori — autorul „momentelor” și autorul „momentelor — film”, care știu să converseze abil peste imagini, cu suspensii sugestive, cu punctări prompte, cu tachinări galante, cu făcutul din ochi.

Practic, Jean Georgescu evocă o lume care nu mai există, cu care menținem relații de rudenie prin mijlocirea cadrelor vechi de pe pereți în tapet, prin mijlocirea sonerilor-clopoțel demult stricate sau a lămpilor cu volane aurind saloanele și subrubiile unui defunct „petit Paris” dimbovițean. E o lume, ceea ce înseamnă mai mult de cât profilul unor personaje care au supraviețuit literar! E o lume, și despre această lume nu ne putea vorbi, ca regizor de film, decât însuși

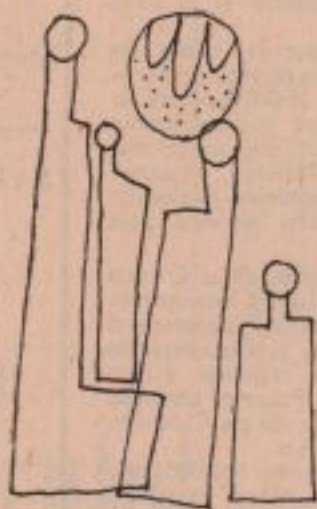

Caragiale sau, ca discipol și supraviețuitor sentimental, numai Jean Georgescu, acest admirabil cronicar — în înțelesul de martor și contemporan al vieții din acea parfumată vreme.

Comparați filmele „Caragiale” datorate unor alți regizori decât el și veți vedea că, dacă schema personajilor caragialieni s-a păstrat într-o măsură, la fel ca într-o traducere greoaie a dicționarului, în altă limbă, n-a rămas în schimb nimic, absolut nimic din aroma, culoarea, penumbra lirică a unei epoci, fără de care viața ei rămâne o schemă. Jean Georgescu a procedat cu acest trecut, de care nu ne mai leagă nici amintirea, cu o metodă patentată de marele său maestru, Caragiale care la rându-i s-a întors spre un alt trecut, cel al vremii lui Kir Ianulea, nu numai cu strălucită vervă caustică, dar și cu o tulburătoare policromie lirică, cu un infailibil har al evocării propriu numai lui. E o preluare fină de metodă, de care Jean Georgescu uzează începând cu primul său film Caragiale — „Noaptea furtunoasă”, — continuând apoi cu prima serie de schițe și isprăvind cu aceste „Mofturi 1900”, prezentate acum. Dar se cade să ne întoarcem înapoi! Nu vom putea uita, publicul cinematografic nu va uita clipa când același Jean Georgescu ne-a invitat împreună cu Jupin Dumitrache, Zița, Veta, Rică Venturiano și ceilalți în pitoreasca grădină „Union”, ca să asistăm la acel fermecător spectacol, ieșit parcă de-a dreptul de sub penița lui Caragiale, dominat de zîmbetul lui. Nu vom uita nici maidanele bucureștene, pe care ne-a silit să facem promenadă, încălțați în botine și strânguți în guler burlian; ușițele cu hîrtoape, binate, haite de cîini; memorabilia întinse cu Ghiță Tîrcădău și cu Gvardia națională; întreaga geografie dimbovi-

țeană, reală ca și în paginile lui Ion Ghica sau în gravura și acuarela de epocă. Jean Georgescu a făcut primul această restaurare, luîndu-și îndrăzneala să colaboreze cu

maestrul, colaborînd mai bine zis cu epoca, la fel cum o făcuse și maestrul la timpul lui.

„Mofturi 1900” duce mai departe grațioasa conversație cu timpul caragialian, înviat de această dată într-un chip și mai subtil, prin anularea celei de a treia dimensiuni, prin placarea personajilor și a priveliștii la un perete de stampă. Personajele vin de undeva, dîndărătul unei cortine, cea a timpului apus, ca să-și depună umbra pe un perete de berărie, bodegă, imobil particular, compartiment de tren și dispărînd, apoi, cu aceeași frenezie de efemeride, în întineric. Dar cită frenezie! Ce palpitărie a clipei, ce ferveare de vietăți nocturne surprinse într-un fasciol de rază, începînd cu alarma conferențiarului care deschide filmul și care își debitează „conferența” în fața unei suite de stampe!... Între personajele-stampe care discută cu „conferențiarul” și între „personajele vii” există de fapt o relație secretă, strict stabilită de regizor, relație de umbre desemnate pe același perete al timpului, cu o mîină sigură de meșter. Filmul s-ar fi vrut, în intenția regizorului, „o zi și o noapte de pomină” a Bucureștilor de acum 70 de ani, cu tramvaie cu cai și lămpi cu gaz aerian, cu un carnaval de costume și ticuri umane, cu un rostogol de „momente” care să antreneze tot ce avea mai colorat „tensiunea” zilei: „lacune”, „strategii electorale”, „infidelități de amici”, „ceștiuni capitale”. Prezența lui nenea Iancu, învierea umbrei lui printre celefante umbre, ar fi fost astfel incununaată cu o mai pregnantă aureolă, întărînd locul lui de martor liric între impricinați...

Regizorul se vede a fi fost nevoit să restrîngă perimetrul evocării și să delimiteze din panorama urbană a vechiului București exact pereții pe al căror fundal și-a proiectat viziunea. Ne-a rămas mai puțin decît am fi dorit, mai puțin decît ar fi dorit să ne spună povestitorului, dar cit ne-a rămas păstrează intactă măiestria lui.

Reîntîlnim din nou știința de a compune tipuri caragialieni și ne reamintim, cu acest prilej, că regizorul Jean Georgescu este primul care a impus, prin mijlocirea primului său film, această ilustrată distribuție Caragiale, notorie astăzi pe scenă. Radu Beligan, Al. Giugaru, Florica Demion, mai tîrziu Gr. V. Birlic sau Marcel Anghelescu și alții, și-au construit prezența în repertoriul Caragiale sub bagheta acestui maestru al ecranului.

Lărgirea echipei caragialiene este o continuă preocupare și în acest film. Alături de Gr. V. Birlic și Al. Giugaru, galeria tipurilor Caragiale strălucește în acest film prin Cella Dima, Geo Barton, Ion Lucian, cuplul Horia Șerbănescu — Radu Zaharescu, prin prezența inedită a lui Iurie Darie, prin valențele noi aduse adhoc de V. Tomazian și Mircea Crișan, prin farmecul Ileanei Iordache. Veteran al aparatului de filmat, Ion Cosma cîntă discret cu colorile, sub aceeași veche și prietenă baghetă a regizorului.

Revedem, la un gest al acestei baghete, o lume de mult înghițită de timp. O lume demodată, comică prin însăși distanța care ne separă de ea, iar zbirnițul de bondar al aparatului de proiecție ne aduce în auz ecoul unei chansonete bizare de pe vremea lui Lumière. Pare că și aparatul de cinematograf e un instrument demodat, în virtute cu sudorii de un ins îmbrăcat după ultima modă de la ...1900!

Jean Georgescu a ridicat la strălucire o anume viziune asupra lumii lui Caragiale, rezultată dintr-o priză directă cu epoca și la care noua generație nu mai poate să aibă acces. Se va construi, desigur, și un alt mod de a-l citi și înțelege pe Caragiale. Se vor găsi alte chei către el. Pînă atunci...

„Ascultăm ultimele cuvinte din film, fără a le mai recita. I-am lăsat bucuria lecturii numai povestitorului. Isprăvim deci, tachinînd numai finalul: „fie, că frumos ne încălțași, nene Jenică”.

Pelerinaj shakespearian

Printr-un fericit concurs al zodiilor, sezonul festiv al tetracentenarului nașterii lui William Shakespeare se prelungește, ca o vară indiană, adînc în al treilea anotimp, cu o lumină caldă, ce se strecurase delicat prin vitraliile și geamurile plumbuite ale clădirilor de piatră, descoperînd vizitatorilor slava unui trecut multiseclar.

Despre trecerea omului enigmatic de la Stratford prin capitala Angliei elizabethane și iacobee, oficiile londoneze de turism oferă îndrumări atracțioase; dar orice pasionat pelerin preferă să-și compună singur itinerarul, rezervîndu-și plăcerea și riscurile surprizei. Una, obligatorie, va fi traversarea podului Southwark, cu gîndul pios de a pătrunde în fostul cartier al veseliei din vremea lui Shakespeare, spre a descoperi, în Park Street, pe locul unde s-ar fi situat „Globeul” său iubit, o simplă placă de bronz încastată în dosul zidului unei fabrici de bere, printre mormane de moloz și butoaie de tablă părăsite, purtînd, sub chipul cunoscut, săpat în basorelief, inscripția revelatoare: „aci a fost”...

După ce am aflat că o legiune romană din Oltenia a luat parte la cucerirea Britaniei, de multe ori am fost ispitit să-mi închipui cu ce prilej s-au petrecut prin aceste locuri și niște oameni de pe la noi, moldoveni și ardeleni, a căror trecere prin teatrul și lumea lui Shakespeare merită ostentala de a fi cercetată, de vreme ce e vorba și de ei în câteva din piesele încălitate de cei mai de seamă clienți ai tavernei „Sirena” (dintre Friday și Bread Street, nu departe de mîndra catedrală St. Paul's) adică de Ben Jonson și Francis Beaumont și de însuși Shakespeare. Pentru că, în comedia *Femeia mută* de Ben Jonson se evocă „un principe al Moldovei, cînd a fost pe aici”; în *Cavalerul pisălogului fierbinte*, celebra comedie a lui Beaumont și Fletcher, domnița Pompiana îl întîmpină pe erou prezentîndu-se, cu senzațională replică: „*bun-venit, domnule Cavalier, la Curtea tatălui meu, regele Moldovei; la mine Pompiana, fiica lui pre-înbită*”; dar în drama *Pericles de Shakespeare*, patronii unui lupanar din Mytilene se plîng că „marfa” li s-a stricat atît de rău, încît „sărmanul transilvănean care se culca cu puțoaara aia mică, s-a curățat... friptură pentru viermi l-a făcut” (cf. Opere, ed. rom., vol. 10, pag. 455).

În căutarea adevărului istoric, am făcut o incursiune la British Museum, spre a da de urma unor documente cunoscute privind relațiile anglo-române din jurul anului 1600. Deși parțial în reparație de vară, impunătoare instituție din Great Russell Street contribuia la a 400-a aniversare cu un frumos raion, la parter. Mai în fund, pe dreapta, expoziția de manuscrise și biblioteca funcționau normal, cu toate că duminică trecuse de amiază.

O mulțime de curioși, mai ales tineri, vorbind felurite limbi, zăboveau dinaintea vitrinelor de autografe ale celebrităților culturii universale, expuse în sala de expoziție a manuscriselor. În drum, mă atrace unul, extras din colecția Sloane din care fac parte și câteva dintre obiectele cercetării ce-mi propusese. O cărticică cu însemnări incalcate, aproape ilizibile: „*original notes for lectures on Universal Anatomy delivered on 16, 17 and 18 april 1616, containing the circulation of blood, by WILLIAM HARVEY*”. O emoționantă coincidență venea să-mi reamintescă de nobila tovrărgie dintre marele doctor și poetul care cutezase, înaintea lui, să-i susțină public teoria combătută de teocrați. Emoționantă, fiindcă declarația omului de știință aduse de bună seamă un zîmbet de mulțumire pe chipul obosit al lui Shakespeare, în zilele agoniei sale. Manuscrisul (Sloane 230) era deschis la pagina 80 b. „*unde d'emonstrat est perpetuum sanguinis motum in circulo fieri pulsus cordis*”... Inima poetului avea să-și încezeze zbaterea puțin după aceea la 23 aprilie 1616.

Este mai mult decît pasionantă istoria ecourilor despre viața românească, ajunse în insulele britanice. Un francez, Guillebert de Lannoy ajunsese pe la Prut, la curtea domnească a lui Alexandru cel Bun, cu solie din partea lui Henry V (eroul pieșei cu același nume, de Shakespeare); iar la curtea lui Ferdinand, regele Boemiei și al Ungariei, un alt sol britanic, John Wolsey s-a întîlnit cu solii moldoveni ai lui Ștefăniță-Vodă, în 1527. E fapt controlat, de asemenea, că solii constantinopolitani ai Londrei făceau adeseori incursiuni politicoase la nord de Dunăre, în anii copilăriei lui Shakespeare. În timpul lungii domnii a Elizabeth I (1558—1603) călătoriile peste mări, în scopuri comerciale și politice determinate, reprezentau un loc comun pînă și în piesele de teatru care îndemnau tineretul:

„În bălăli să-și făurească slava, sau țărniuri noi să afle, peste mare”... (Cei doi din Verona, act. I, sc. 3).

În vremea aceea circulau, cu mult succes, numeroase jurnale de călătorii, de obicei în copii manuscrise, pe care editorii timpului le multiplicau cu vîdit folos. Negustorii-aventurieri își încercau adesea pana, cu asemenea proze, pe marginea registrelor lor de profit și pierdere. Astfel, un diplomat abil ca William Harebone și un negustor ca John Newberrie, au străbătut zona noastră geografică, înspre Polonia și Rusia, cu popasuri pitorești în Moldova și Transilvania. În relatarea acestuia din urmă se descriu cu mult interes împrejurimile Iașului.

Știam că Petru Cercel, pe cînd înduia la tronul românesc într-o oadaie de la curtea din Paris a lui Herni III și a Caterinei de Medi-

cis, întreținuse o corespondență susținută, cu regina Angliei, între 1579—1580, în speranța unui sprijin diplomatic pe care fiul lui Petrușcu cel Bun l-a și obținut în anii următori.

Am găsit manuscrisul scrierii sale către Wolley, secretarul Elizabeth, în colecția respectivă din biblioteca Sloaneiană (*Original letters, warrants, etc. — British Museum, Sloane Ms. 3299, h. 12*) la pag. 52, recunoscîndu-l, cu emoție, după pecetea de ceară brună, purtînd în centru stema vulturului cu crucea în cioc, soarele, luna, licornul și leul, iar pe circumferință inscripția: PETRASKO VEOVODA DEN TARA RUMENEASKA. Adresantul acestui pergament scris în limba latină este: „*Prudentissimo ac Nobilissimo Domino D. N. Wolley, Secretarii Reginae Elizabethae. Secretario*”. Iar semnatarul se recomandă, de la început, cu o inițială amplu caligrafiată: „*Amica salutatione premissa, Prestantissime Domine, ego Petrasco Princeps Petri Palatin de Velachie*”, după care intră în subiect, cerînd niște garanții pentru o promisiune — se pare — îndelung repetată printr-un personaj interpus, pe care apostila secretarului scrisă în limba engleză, cu litere gotice, pe marginea stîngă a documentului, ni-l indică a fi „*an Italian, whose name is Bonifacius*”. Continutul scrierii ne dezvăluie, între altele, că prințul se cam lupta cu sărăcia și că-l muncea grija zilei de mîine. Cînd Petru Cercel a dobîndit tronul mult visat, Shakespeare, proaspăt căsătorit cu Anna Hathaway, era tatăl unei fetițe zdravene, Susanna, aceea care li va închide ochii, 33 de ani mai tîrziu.

În vara decapitării Mariei Stuart și a dezastului „Invincibilei” Armade, pe cînd Shakespeare își începea, la Londra, cariera literară, îl redescoperim la Iași pe William Harebone, care după două săptămîni de negocieri cu Petru Șchiopul și cu secretarul domnesc de latină, italianul Bartolomeo Brutti, semnează primul tratat anglo-român, despre care scrie detaliat Iorga. Cinci ani după aceea succesorul lui Harebone la Constantinopol, Edward Barton, venea în principate să restabilească niște legături politice complicate cu partizanii lui Mihai Viteazul.

Documentele de la British Museum ne instruesc și asupra altor raporturi ale curții Elizabeth cu unii pretendenți la tronul principatelor care puteau figura cu oarecare foloase pe eschierul sud-estului Europei cetroite de turci, sau în zonele mai sensibile ale Europei centrale, începînd cu Transilvania. Asemenea probleme revin în tot felul de inscripții, a căror importanță coboară pînă la cumpărarea unei țărîni brașovenești pentru uzul soliei engleze, sau urcă la culisele celei mai primejdioase ale rivalităților dintre principii români, polonezi și austrieci, căci Barton urzea, în același timp, înscăunarea lui Ștefan Bathory în Ardeal și consolidarea lui Mihai Viteazul printr-o ciudată alianță cu turcii...

La departamentul de manuscrise, ne atrage luarea-amînte, în volumul adițional de corespondențe (Letters of Qu. Elizabeth to Foreign Princes, 1591—1592) Nr. 454 — c. 12, pagina 19 și pe verso, celebrul salvconducător eliberat în august 1591, de regină, lui Ștefan Bogdan pretendentul care se dădea drept fiu al lui Ștefăniță Vodă și frate cu Ion Vodă cel proclamat de vrăjmași „cumplitul”, spre a se întoarce în patrie, nestîngherit, de-a lungul tuturor țărilor cu care Anglia întretinea legături de prietenie sau diplomatice. Recomandația reginei e măgulitoare și categorică, față de tonul altor bilete de călătorie utilizate de drumeții vremii: „*Ex Orientalibus Europae partibus in Angliam ad nos nuper venit Illustris vir D. Joannes Bogdan Princeps Moldaviae et ordinis in Gallia honoratus*... (urmează titlul decorației franceze, ilizibil) *miles qui has literas exhibet multis ac veris notis nobis egregie commendatus*”. Scrioarea se adresează tuturor principilor europeni, cu rugămîntea expresă, de a-i da tot concursul „*non solum humaniter babeatur, sed omni cum benignitate et gratis officii pertractetur*”, ca unuia care s-ar deplesa, cum s-ar spune astăzi, în interes de serviciu, deoarece pe contrapagină urmează textul unui alt salvconducător, fără nume, probabil copia celui dat personal, „la purtător” pretendentului și în care se menționează că cîrculă „*ut cum regati nostra commendatione comitatus dimiteremus*”. Și mai departe, „*Debetur id certe viris illustribus et insigni virtute praeditis testimonium praebeant*”.

Relațiile acestea de cordialitate continuă, față de pretendentul moldovean, au obînuait la Londra din vremea lui Shakespeare, și sub Iacob I Stuart, care-l eliberează, în 1606, dintr-o închisoare turcească. El revine în anul următor la Londra unde un contemporan îi consemnează prezența, într-o scrisoare în limba engleză (păstrată la British Museum, ms. Nero B. XI, z. 245), în acești termeni: „*A sosit aici un Prinț din Moldova, care a mai fost pe-aici pe timpul Reginei și-I cerea să-I medieze la Grand Signor pentru restituirea moșiei sale*”. După întoarcerea sa la Constantinopol, Ștefan Bogdan s-a resemnat de pierderea tronului și, ca să nu-și primejduiască și viața, s-a turcit. Această ceremonie e descrisă în „jurnalul său de aventuri” de un călător scoțian pe nume William L. Lithgord, care trecînd, într-o vreme, prin principate se întîlneste cu un camarad de arme dintr-o campanie a împăratului Carol Quintul, numele acestuia fiind Ștefan Tomșa, voevodul moldovean din Neamul Șoimăreștilor al lui Sadoveanu...

De la Shakespeare, la Sadoveanu, calea istoriei celor două popoare a fost bătută de o ciudată lume, a cărei identificare merită truda cercetătorului cu dragoste de trecut.

din lirica universală

Continuând preocuparea anunțată în numărul trecut al revistei, oferim cititorilor un nou text INEDIT, purtând semnătura unui poet de peste hotare:

Alain Bosquet

Între zei

Nu-mi place zeul din blazon; din vina lui eu sint tigru.
Nu respect zeul iederii, care mă roagă să-mi ador umbra și semenii.
Părăsesc și pe zeul amnarului de iască: destule credințe ce aruncă orașele ca pe niște chibrituri
N-ascult niciodată de zeul echilibrului, nu accept ca pescărușul său să fie un pescăruș, el care poate fi și-o insulă de mătăasă, o piatră îndrăgostită, un far la orizont.
Născocesc un alt zeu: acela al ironiei, pentru ca el, cocoțat pe-o claviculă, să-și ridice de mine.
Voi iubi cum se cade zeii blazonului, ai iederii, ai amnarului de iască, până la viitorul poem.

În românește de VERONICA PORUMBACU
(Din ciclul inedit „Între zei”)

Blas de Otero

Domeniu interzis

Ei bine, voi spune adevărul, aici, întins lângă marea latină.
Dacă vântul public, s-ar putea lua la întrecere cu pieptul acesta al meu, pîndit de umbră, oh, cetate-o luminii, aș vorbi despre lupta și 'naltul tău chip sfărîmat, aș vorbi ca-n panerul cu fructe cuvintul frunzas, dacă văzduhul ar curge firesc și simplu, și dacă...
Pentru că sint seri, ruine-n podul palmei, văi sub soare, foi care caută condeiul, clipe ce caută c-un clinchet de cătușe, și-atunci vrei să vorbești, să sfărîmi tăcerea ce-apasă Spania.
Firește, avem florării, vestigiile romane,

espadrile ferfenițite de-a lungul drumului ritual al tramvaielor, oglinzi în diagonală care-aleargă, și o minie infiptă sub un orologiu și o speranță.

Adevărul e dedesub.
Dacă vîntul ar zgîlții prețurile, dacă Aprilie

ar inflori pe Pueblo Nuevo, ce limpede-aș mai vorbi, aș țese literele în alt chip, mai simplu, dacă...

Pana ce cîntă

Cu toate acestea, aerul (această obsesie a aerului voais și liber) pătrunde-n carte, deschide paginile, scutură versul șaptesprezecilea, îi suflă între silabe, și dacă ați ști cum mă sufoc în litera O, ca și cum Spania toată nu ar fi decît o singură oribilă arenă de tauri, albă de soare mistuită încetul cu încetul de un înfiorător evantai negru.

Cu toate acestea, se mișcă un pic de aer, privește-acei plop.

Silabe ample

Pentru ca pasul meu să te trezească, din umbră-n umbră am coborît pînă-n adîncul patriei. Din frunză-n frunză, pînă cînd am atins rădăcina amară a patriei mele.

Pentru ca, prin credința mea, să te ridic, din abis în abis am ieșit la lumina speranței. Umăr la umăr, pentru-o vedea un popor pe picior de pace, ridicînd o auroră.

Pentru ca vocea mea să lucească liberă, am lustruit, literă cu literă, de văzduh, cuvintele.

Ah, cuvintele. Cineva a înghețat sub soare buzele Spaniei.

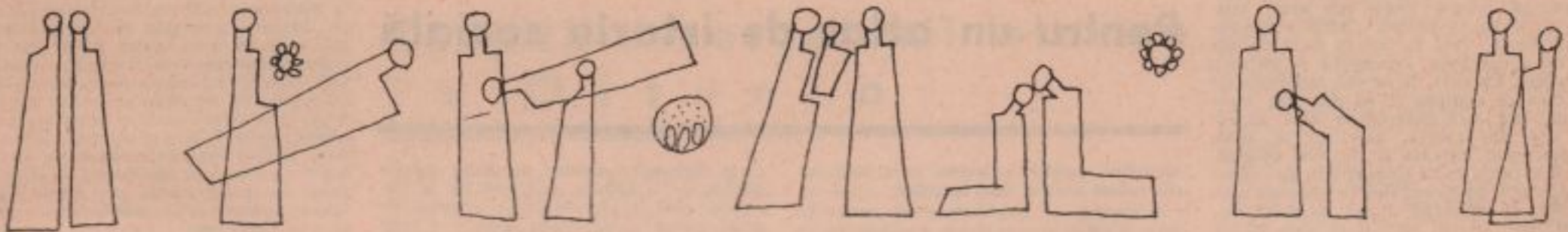
Cuvînt

...și cînd laba cu lanca în oripa morii de otol, vîntul respingea cu alina iurle...
Don Quijote, I, 8.

Oricit oripa îl răstoarnă-ntr-una și Spania-l străpunge, — tot e, întoldeauna, un falnic cavalier, Don Quijote.

Oricit stă aerul și povestește lin vîntului tot ceea ce vîntul — necrezîndu-l — risipește, făptură fără de pereche e Dulcinea.

În românește de EUGEN JEBELEANU

Petru Comarnescu

Inspirator al poezilor

Prestigiul și înflorirea lui Constantin Brâncuși în vînzările poezilor, muzicienilor și artiștilor plastici, au fost de-o amploare și cu umbră în istoria culturii ce nu se cunosc decît parțial și, deci, trebuie studiate de acum încolo: ca și contribuțiile sale la promovarea unor teorii estetice și modalități de interpretare în rîndul criticilor și istoricilor artiștilor.
Să ne gîndim că opera sa și concepția de la baza ei au fost, de pe la 1908 — și apoi din ce în ce mai mult, pînă în zilele noastre — cercetate, comentate și admirate de unii dintre cei mai de seamă critici și esteticieni. Atelierul său de la Paris a devenit loc de inspirație și stimulare pentru mulți dintre înnoitorii artei, loc de pelerinaj pentru generațiile mai tinere. I-au fost prieteni, sau măcar tovarăși de drum în anumite perioade, inginerul și hăzodel pictor Doumaier Rousseau și chimistul Modigliani (care a început ca sculptor, învățînd să taie piatră și s-o cioplească sub îndrumarea lui Brâncuși). Compozitorul Eric Satie, i-a fost prieten; i-au cunoscut Guillaume Apollinaire și Ezra Pound; a comunicat îndesproape cu James Joyce; i-au vizitat atelierul Jean Cocteau și a scris două romane în care scrie din nou clasicismul francez, Raymond Radiguet. L-a admirat și tîlmăcit Paul Morand, care a scris și prefața la catalogul expoziției de la New York — 1926. Mărtiri de înflorire și admirație i-au venit de la poetul Carl Sandburg și romancierul Ernest Hemingway, de la critici ca Lionello Venturi, Clive Bell, H. C. L. Jaffe, Carola Giedion Wei-

cker, ca și de la sculptori ca Henry Moore. Azi, Brâncuși este elogiul de exponenți diferitelor generații de artiști și critici din lume.
Nu intenționăm să schițăm, aici, modul în care a fost apreciat, ce idei și noi înțelegeri s-au manifestat în istoria culturii, prețuite de concepția și opera lui. Pentru moment, înem să amintim cititorilor câteva dintre poemele scrise în deceniul 1920—1930 de către un artist ca Jean Arp (1929) și de două poetese americane, Jeanne Robert Foster (în revista „Rock-Flower”) și Mina Loy (în revista „The Dial”). Operele lui Brâncuși constituie, ele înseși, metaforele acestor poeme (publicate mai jos în traducere românească), leit-motive pentru noi metafore și semne de evocare și înțelegere.
În același deceniu 1920—1930, trei mari poeți din patria sa li dedicau, de asemenea, poeme în care se prezintă opera și spiritul ei. Încă din 1920, Ion Vinea a scris poemul Pasărea Măiestră, publicat, cu această indicație de dată, în revista „Contemporanul” din ianuarie 1925. Citim un fragment: „Sorii minilor tale i-am închinat Pe mormintele nedeschise împins/ ne purtăm fîntîna de stîncă/ Să nălmăm vîm țară turul lui Babel în năzuinți cuib cuvîntului de la început bolnim/ Ca în țara unui cîntec mare/ pasărea setii Iulie de flăcări răstignescă și vîrea măiestră/ amăgitor de sint pe cata-piteasmă.”
În volumul Laudă Somnului (1929), Lucian Blaga închina un poem aceleiași opere, inspirate de folclorul nostru și două la formă-sinteză în care și-a spus cuvîntul principiul stilizării din arta noastră populară. După cum se știe, Pasărea Măiestră are virtuți binefăcătoare în basmele noastre, fiind în stare să se prefacă în diferite arături și să ia glas de om. Ea obișnuiește pe cei nefericiți, pe îndrăgostiții care întîmpină piedici în dragostea lor; astăzi au evocat-o folclorul și, mai tîrziu, Eminescu și Alexandru. Încă din prima ei formă și de la prima

ei denumire, a devenit celebră în sculptura mondială. Cuvîntul măiestra — folosit de Brâncuși în țara străinilor care li cercetau opera — a intrat în vocabularul limbilor franceză și engleză, și astăzi, cu numele-i românesc, este ea cunoscută și consacrată în multe scrieri ale criticilor străini.
Lucian Blaga se adresa în felul următor păsării înălțate de Brâncuși: „Din văzduhul bolnăvitor tale amieză/ ghicești în adîncuri toate misterele/ Înălț-te fără sfîrșit/ dar să nu ne descoperi niciodată ce vezi.”
Ion Barbu a fost inspirat de o altă operă brâncușiană, de oul, care la Brâncuși apare, ca și la vechii indienii și la vechii ruși, drept mai sau simbol al începutului lumii. Tot ca simbol al vieții, uneori al primăverii, apare oul și în folclorul nostru, iar Gîina cu oulile de aur, ascuțind de chemarea soarelui auriu, face și ea ouă de aur — soarele fiind aurul ce germinează viața. Brâncuși și-a intitulat una din operele, de-o perfectă formă ovoidă, Începutul lumii. La rîndul său, poetul Ion Barbu face aceeași corelație între ou-soare-viață-puritate într-un poem din care citim: „Dar viul ou, la viri cu piad/ Făcut e să-l privesc în soare/ Din trei alăzuri e culcușul/ În care doarme nins albușul/ Alt de galeș, de închis, / Ca trupul drag, suprat în vis.”
Legată de tema oului simbolic este și cea a cocoșului, vestitorul zorilor, al răsăritului solar. Brâncuși a cîntat în lemn creasta cocoșului, simbolizînd în acest fel fîntă păsării, vestind ziua și chemarea la hărnicie și muncă, dar poate a umăr și mai mult prin felul cum, restrîngîndu-se doar la creastă, i-a sculptat marginea. Tîneturile dințate sau creșturile propriu-zise ale lemnului sugerează și forma crestei de cocos, dar și însuși cîntecul păsării, repetarea familiarului „cucurigu”. Ritmica celor trei creșturi zîmțate sugerează deopotrivă forma crestei și muzicalitatea cîntecului de cocos. Forța de sugestie și sensurile polyvalente ale operelor

brâncușiene nu se desmint nici în opera Cocoșul salutînd soarele. Linia ruptă sugerează de asemenea caracterul întorsînat (haché) al cîntecului”, observă Carola Giedion-Weicker. În poemul lui Jean Arp se face legătura între felul de a creșta excrescența capului de cocos și însuși zigzagurile coloanei fără sfîrșit. Reamintim că aceste zigzaguri sint prezente în arhitectura noastră populară și în poarta oltenescă alcătuită de Brâncuși și aflată în atelierul său parizian. Firește, însă, că Brâncuși a dus infinit de departe formele decorative ale artei noastre populare, stilizarea ei, dezvoltînd totodată simbolica acestor forme, legătura lor cu viața. În versul lui Ion Barbu din poemul „Secol”, cuprins tot în volumul loc secund (1929), vedem prezența altui leit-motiv din creația brâncușiană, acela al creștei de cocos: „Răzîrit al creștelor de păsări”. Cu timpul, se vor alcătui probabil antologii privind poemele, gîndurile, interpretările simbolice și teoriile estetice ale numeroșilor oameni de artă de la noi și de peste hotare, pe care concepția și opera lui Brâncuși i-a inspirat sub diferite forme.
Brâncuși inspiră mereu, și numeroși poeți și compozitori din zilele noastre li tîlmăcesc și li duc mai departe viziunile și simbolurile. Brâncuși a inspirat și una din piesele lui Eugen Ionescu, Vîntorul este în ouă, unde scena este invadată de milioane de ouă, înainte de a se prăbuși sub greutatea lor. Simbol al multiplicării biologice, al abundenței vieții, oul capătă la Ionescu noi interpretări poetice și umoristice. Brâncuși, care avea simțămîntul umorului, ar fi gustat, dacă trăia, comedia lui Ionescu. Nu a prețuit el umorul naiv al vameșului Rousseau, și pe Satie, pateticul și candidul compozitor, care căutate să dea muzicii forme sculpturale? Totuși, nu umorul li caracteriza în primul rînd, ci acea năzuință de a aduce bucurie oamenilor, bucuria formelor pure și înălțătoare. Și aceasta o învederează poemele aici traduse, în multe privințe foarte semnificative.

Jeanne Robert Foster

Cină cu Brâncuși

O lucrare înlăuntru olimpianei peșteri.
Ramuri în flăcări
(Brâncuși a zidit vatra).
Cocoși grași se frig în frigări.
Ușure, Brâncuși amestecă salata într-un găvan de lemn.
Binecuvîntăm masa... din văzduhuri înghețate ale cerului,
Ostătec sub nea — un asteroid.
(Chips proaspăt din mistria lui Brâncuși, Umed cînd îl pipăi.)
Deasupra apelor albului său,
Culoare de flăcări și de amurg —
Conduri-doamnei, petale de roșu dogoritor
Căzînd una cîte una în asfințit.
Brâncuși toarnă vinul în cupe.
Și-a uitat de recile lui marmure.
Ca porfirul și chihlimbarul spumegă vinul.
Strălucesc fructe pe frunze de smochin,
Iată rodii, iată piensici ca mătasea chinezească.
Mireazma se cerne prin abur de vin și printre-aramă de fructe.
Într-o rîșniță turcească de alamă
Brâncuși rîșnește cafea.
Se vede prin negură
Un cap de faun cu bucle negre, cu coarne răsucite de onix:
E Brâncuși zîmbînd.
Gravitatea își slăbește chinga asprilor;
S-a preschimbă în clar de lună, tavanul peșterii;
Bătînd ritmic aerul, ne înălțăm încet,

Cu mici copite despicate;
Pe nesimțitele, cum le stă bine muritorilor,
am tras peste noi
Pentru o clipă, dumnezeirea —
Urmindu-l pe Pan, învîrtînd la o rîșniță turcească de măcinat cafea, la o rîșniță de-alamă,

Vorbînd în limba visurilor
Despre leu, despre șopîrlă.
Sosim
pe Olimp.

Mina Loy

Pasărea de aur

Jucăria devine arhetip estetic.
Așa ca și cînd vreun zeu țăran cumplit de răbdător ar fi tot frecat și frecat începutul și sfîrșitul, Alfa și Omega forme existente într-o bucată de metal.
O despuiată orientare fără aripi, fără pene, ritmul ultim a retezat virfurile creștei și ale ghearei, virfurile miezului în care ferecat e zborul.
Actul absolut al artei

supus degetelor sculpturii împăcatelor cumpeni — gol ca fruntea lui Osiris — acest piept al revelației.

O curbă de mistuitoare vâpăi lînsă de flăcări cromatice în labirinte de reflexe.

Acest talger de polisată hipersensibilitate țipă din alamă precum lumina agresivă izbește în propria-i însemnătate, în propriu-i înțeles.

Imaculata concepție a păsării nemaiauzite se arată în magnifică stăpînire de sine...

Jean Arp

Coloana fără sfîrșit

Cine e frumoasa aceasta?
E domnișoara Pogany, o rudă de-a acelei Lady Shub-ad, nespuse de chipeșă Sumeriană și de-a lui Nefertiti.
Domnișoara Pogany este nemaipomenită bunică a sculpturii abstracte.
Ea se intrupează din bolți, din curbe, din sidefii încastrări, din cochilii limpezi și ouăle lunilor le-anină de priviri.

Părăsind ieri atelierul coloanei fără de sfîrșit — cam treizeci și cinci de ani ar zice calendarul că sint de atunci — am smuls cu mina o mîină din cerul de flăcări al serii.

Vraciul se strîmba și ridea pe socoteala mea, dar eu îl devoram.
Fu înflia și a fost cea din urmă vizită a mea la Brâncuși — Subînțelesul acesta poate fi oare înțeles?
N-am să arăt cu risipă de vorbe de ce nu m-am mai reîntors la el și n-am să vă spun azi decît de profunza prețuire de aur a mea pentru Brâncuși.

Era-n sfîrșitul zilei, dar văzduhul din jurul unei păsări visa o străfulgerare săgetată și nu-și da seama că a zburat pasărea și c-o apucase către atelierul coloanei fără de sfîrșit.
Cocoșul cînta cut-cu-ri-gu și fiecare sunet punea cîte un zig și făcea cîte un zag în gîtlejul său.
Cocoșul lui Brâncuși e un fierăstrău de bucurie.
El taie ziua arborelui de lumină.
Toate aceste sculpturi ies dintr-o fîntînă umană:

Cocoșul Foca
Portretul lui însuși: coloana fără de sfîrșit.
Peștele, regele-uriaș al cremenelor care înoată-n luntrea unui nor.
Risipitorul fiu care urcă scara coborînd Pinguinii ce ouă noului născut.
Își istorisește o fîntînă poveștile plastice.

În românește de ION CARAION

Coloquiul întreprins de revista noastră încearcă să răspundă interesului pe care îl manifestă un public din ce în ce mai larg pentru chestiunile de istorie și sociologie. Aceste cercetări se integrează avântului general luat în noile condiții de studiu cercetărilor științifice din ultimele două decenii. Ocupându-se cu studiul organizării satului devălmăș românesc pe baza reminiscențelor păstrate în satul contemporan, sociologia a impus istoriei câteva reveniri și reformulări. Persistența acestor toame a fost altă de izbitoare în ciuda impus și nespecialistului, determinându-l la cercetare istorică, ca și numeroșii intelectuali din comunele și satele Olteniei, învățători, profesori etc., să întreprindă din inițiativă proprie cercetări, culegând, comunicând ori comentând documente și încercând de cele mai multe ori monografiile locale. Prin articolele pe care le publicăm în aceste pagini, încercăm să răspundem unora dintre preocupările lor.

Adevărul că poporul român s-a format pe actualul teritoriu al patriei sale și nu a venit, în pribegie, de prin alte părți, — cum e cazul altor popoare — nu mai poate fi pus la îndoială. E suficient, de pildă, ca cineva să citească paginile de sinteză scrise de prof. C. Daicoviciu în lucrarea recent apărută despre „Formarea poporului român și a limbii sale”, ca să nu mai aibă în această privință nici o îndoială.

Ceea ce nu înseamnă, totuși, că putem socoti încheiată munca pentru lămurirea a ceea ce, de la Xenopol încoace, s-a numit „un miracol și o enigmă a istoriei”, adică a faptului că, după un mileniu de la părăsirea Daciei de către autoritățile romane, în care timp nu mai avem aproape nici o știre despre ce s-a întâmplat pe aceste meleaguri, găsim gata formate primele cristalizări de state ale băștinășilor dacii romanizați: poporul român.

Cercetările arheologice care vin masiv în sprijinul unei adânciri a cunoașterii trecutului — nu sînt încă duse pînă la capăt. De asemenea, lumini noi mai pot veni din întrebuințarea mai atentă a unor surse de informație documentară încă insuficient exploatate. Dar mai este o sursă de informație asupra căreia sînt câteva lucruri de spus.

Întreaga noastră istorie este astăzi concepută și tratată potrivit gândirii materialismului istoric; ceea ce face ca ea să fie, din ce în ce mai adînc, impregnată de un spirit sociologic. Ca atare, nu ne mai mulțumim azi cu ceea ce obișnuia să ne dea pînă acum istoria, mai mult povestitoare decît analitică. Cu alte cuvinte, am dori să aflăm despre trecut tot ceea ce, în mod obișnuit, găsim în orice studiu contemporan de economie politică, de demografie, de geografie economică, de psihologie socială, de drept etc., luînd astfel la rînd toate disciplinele sociale particulare, pe care le vrem sintetizate într-un spirit sociologic marxist.

Cu toate acestea, la asemenea întrebări — și lista lor e departe de a se fi isprăvit — putem afla, dacă nu răspunsuri de precizia celor pe care izbutim să le obținem pe material contemporan, măcar unele evaluări. Aceasta pentru că prin cercetarea științifică a vieții sociale contemporane s-a reușit punerea la punct a unor tehnici așa-numite „conjuncturale” care permit, pe baza unor informații răzlețe, să se tragă concluzii privind generalitățile, care ele singure sînt semnificative pentru înțelegerea unei vieți sociale. Studiile de demografie istorică, de economie politică istorică, de finanțe istorice și de sociologie istorică s-au dezvoltat astăzi ca ramuri specializate ale disciplinei-matră a istoriei generale și lor li se dedică din ce în ce mai multe catedre, institute de cercetare și congrese internaționale, în care se simt acasă nu numai exegeții de documente, în sensul clasic de „istorici”, ci și „sociologii” și profesioniștii diverselor discipline sociale particulare.

Nu e loc să insistăm asupra acestor probleme. Am dori numai ca, întorcîndu-ne la chestiunea de la care am pornit, să schițăm în ce fel „mileniul de tăcere” al istoriei noastre, urmat de veacurile de istorie încă neclare, ar putea fi silite să vorbească mai

clar, pe calea folosirii metodelor moderne de tratare a istoriei în stil sociologic.

Iată, de pildă: știm că în faza formării sale ca popor român, băștinășii acestui pămînt s-au aflat sub stăpînirea unor populații migratoare, cavaleri ai stepei răsăritene, sau conlocuitoare pe acest pămînt. Dar întrebarea este: care era distribuția teritorială a acestor populații? E clar că, în linii mari, putem spune că locul de formare a poporului român se află cuprins de la Dunăre și Mare încîpînd pînă în fortăreața naturală a Carpaților. Teoria că românii s-ar fi ascuns în văgăunile munților, lăsînd cîmpia goală în prada năvălitorilor, este absurdă și dovedită inexactă. Totuși, nu am putea oare afla mai precis care anume zone din teritoriul țării au fost, mai dens sau mai puțin dens, acoperite cu așezări românești? Ce alte zone au servit ca loc de așezare a celor grupuri străine, tope în urmă în masa românească? Ce alte zone au servit ca patrie trecătoare popoarelor nomade — unele, precum cumani, ajungînd chiar pînă la formarea unor organizații pre-statale pe tărîmurile noastre? Trebuie să fi existat arii geografice deosebite pentru băștinăși, pentru noii veniți și ulterioari asimilați, și pentru cei ale căror valuri se succedau pe lungi perioade de secole.

Este, de asemenea, legitimă și tulburătoare și următoarea întrebare: primele formațiuni neovodale ale băștinășilor, multiple de altfel și abia ulterior încheiate într-un singur stat, nu aveau oare și ele arii lor geografice de cuprindere? Nu ar trebui, oare, să aflăm mai cu precizie dacă ele erau despărțite prin munții Carpați sau dacă, dimpotrivă, cum pare foarte probabil, unele dintre ele nu încălecau munții pe ambele versante, Carpații atît de

ceea ce caracterizează atlasul de istorie socială, potrivit tehnicii moderne de lucru, e faptul că se străduiește să juxtapună și să suprapună multiple arii de răspîndire, prin cartograme care analizează la rînd toate temele pretinse ca esențiale sau interesante de către o concepție sociologică a vieții sociale, strîngînd adică informații atît istorice cît și contemporane despre tot ceea ce poate da la iveală fiecare știință socială particulară în parte.

Dacă luăm, de pildă, cazul regiunii Oltenia, am putea continua o muncă începută mai de mult. Pe o serie de hărți geomorfologice, pedologice, climatice, de floră și faună etc., am suprapune astfel pe rînd, combinîndu-le între ele, o serie de alte cartograme. De pildă, am putea suprapune o hartă a stațiunilor arheologice (preistorice, istorice antică și medievală), cartograma tezaurilor monetare găsite, a „valului lui Traian” atît de enigmatic încă, a zonelor în care „tumulusurile” apar într-o distribuție care pare a fi geometric regulată, deci agrimensurală, determinînd poate limite intertribale, spre deosebire de alte zone în care ele se aglomerează haotic; harta trupurilor de moșie sătești, cu sistemele lor diverse de lotizare interioară, formînd sau nu complexe regionale ce pot fi comparate cu harta vechilor județe, poate corespunzînd unor vechi formațiuni neovodale; harta localităților existente la diverse epoci, unele dispărute, altele recent înființate, de pus în legătură cu harta întinderii pădurilor, reconstituirea și pedologic și floristic, harta vechilor defrișări în vaste ochiuri de pădure și largi culoare de-a lungul apelor; harta densităților demografice actuale, neexplicabile prin considerațiuni actuale, rămășițe ale unor situații vechi; harta diverselor latitudini boierești și minărești,

Henri H. Stahl

Pentru un atlas de istorie socială

ospitalieri putînd fi socotiți mai mult loc de sinteză umană decît graniță?

Toponimia își are, desigur, un cuvînt de spus, și studii recente încep a arunca din ce în ce mai multă lumină asupra acestor probleme încă nedeslegate.

Am putea face, însă, un pas mai departe, punînd la contribuție și alte tehnici de investigație decît cele folosite pînă acum.

Dacă ținem seama de faptul că societatea, în dezvoltarea ei, nu desăfoară pari pasu toate laturile vieții sale și nici nu păstrează același ritm de la o zonă la alta; dacă ținem seama, de asemenea, de fenomenele pe care le poate studia arheologia socială, — atunci se poate constata o denivelare socială între diverse arii geografice, supraviețuirii de tot felul dăinuind variat de la zonă la zonă, potrivit caracterului pe care l-au avut în străvechime alcătuirile sociale și premisele culturale de la care fiecare zonă în parte a plecat; și atunci ne este deschisă calea spre o cercetare prin metoda așa numită a „atlasului de istorie socială”.

În sine, metoda atlasului este mai veche. Au creat-o în veacul trecut etnografi, folcloriști și lingviști. Ea constă în a determina pe hărți ariile în care se află răspîndit un anume fenomen, mai vechi sau contemporan. Au fost alcătuite astfel, și la noi, atlasuri de mare amploare, cum este de pildă Atlasul Limbilor române. S-au adus și contribuții mai mărunte, pe alte probleme, în special etnografice și toponimice, care sînt foarte valoroase. Dar

harta regimurilor juridice deosebite aplicate hălților de la Dunăre, domnești de la Virciorova pînă la vărsarea Jiului, boierești de acolo înainte; harta satelor libere și a celor aservite feudal, harta drumurilor — ale sării, ale oilor, cele de olac, cele de invazie și de comerț; harta ariilor de convergență economică în jurul unor piețe și tîrguri de țară și locale etc., etc. — la care încă, pe de-a-supra, ar trebui adăugate multiple cartograme din domeniul etnografiei și folclorului.

Evident, fiecare cartogramă în parte necesită o muncă de pregătire extrem de îndelungată, pe care nu o pot face decît tehnicienii fiecărei specialități în parte. Cu o condiție însă: ca acești specialiști să se pună la curent cu tehnicile de lucru necesare, consistînd nu numai în consultarea documentelor, a literaturii problemei, a hărților vechi și noi, a informațiilor statistice, munci ce pot fi făcute în bibliotecă, ci și cu — și aceasta este esențial — tehnicile de lucru la teren. Orice atlas pretinde o cercetare migăloasă, făcută zonă de zonă, vale de vale, depresiune cu depresiune, nu numai prin sondaje, ci și de sat, și nu doar cu ajutorul „convorbirilor” cu informatorii și al observației directe, ci și al admirabilului instrument care este fotografia aeriană.

Dacă am avea strîns toate aceste cartograme, clasate sistematic într-un album-atlas, și dacă asupra lor am proceda la operații de interpretare critică prin suprapunere și corelare de date, atunci ni s-ar deschide perspective nebănuite de noi.

Constantin C. Giurescu

Caracteristici ale vechiului sat românesc

Termenul sat este o moștenire caracteristică, reprezentativă, de la strămoșii noștri daco-romani, și anume din epoca de după părăsirea Daciei de către legiuni, adică de după anii 271—275 ai erei noastre. Într-adevăr, acest termen derivă din *fossatum*, care, în latina tirzie, a secolului al IV-lea, înseamnă „șanț” și „limită”, „hotar”. Din *fossatum* a rezultat în limba română străveche „fșat” — această formă o întâlnim în Psaltirea Scheiană și în Codicele Voronețean — și apoi „sat”. (Forma intermediară apare, tot ca o moștenire romană, și în limba albaneză: fșat). Este interesant de relevat că, pentru a desemna așezarea rurală, strămoșii noștri nu s-au oprit nici la „vicus”, nici la „pagus”, cei doi termeni obișnuiți din latina clasică, ci au preferat pe *fossatum*; pagus n-a rămas în limba noastră decît sub forma derivată de „paganus”, care a dat „păgîn”, apadar nu cu accepția principală de locuitor al unei așezări rurale, ci cu aceea, secundară, de păgîn, necreștin, ceea ce ne duce de asemenea la epoca de după părăsirea Daciei de către administrația și legiunile romane. Pe de altă parte, trebuie subliniat că dintre toți termenii latini privind așezări urbane, și anume: urbs, colonia, municipium, civitas, nu s-a păstrat în românește decît ultimul, și acela nu cu înțelesul primordial, civil, ci cu înțelesul derivat de loc for-

tificat, de „cetate”. Și sat, și cetate, sînt termeni latini semnificativi, dintr-o vreme cînd preocupările de pază, de apărare împotriva atacurilor aparținînd popoarelor migratorii, stăteau pe primul plan, cînd începuse lungă și dificilă epocă a „năvălirilor”, a trecerii spre feudalism.

Fossatum a fost, apadar, la origine, așezarea rurală mărginită de un șanț de apărare, șanț constituind în același timp și un hotar, după cum *civitas* a reprezentat pentru înaintașii noștri așezarea urbană apărată de un zid sau de un „val” (troian) și un șanț, ulterior termenul extinzîndu-se asupra oricărei întărituri sau fortificații.

Vatra vechilor sate românești înseamnă suprafața de teren pe care se întindeau casele satului. Termenul vatră este o moștenire dacică — compară cu albanezul *vatër* —; păstrarea acestui termen în legătură cu așezarea rurală românească și cu căminul caselor constituie încă o dovadă de însemnătatea pe care a avut-o, sub raportul numeric, elementul autohton, dacic, în timpul stăpînirii romane. Vechiul sat românesc număra, în genere, puține case; cînd urmează să se întemeieze un sat nou, documente moldovenesti de la începutul secolului al XVI-lea arată cifra de douăzeci de case; așa citim, de pildă, în acte din 1502 și 1508; în secolul al XVII-lea, numărul crește la treizeci. În 1608, martie 10, Constantin Moghilă voievod, dărînd mănăstirii Secul o bucată de loc din hotarul tîrgului Scheia, precizează: „să-și așeze sat, cît se vor putea hrăni treizeci de case indeajuns”. La fel era și în Țara Românească. Dar fiindcă aceste case nu stăteau una lângă alta, ca în satele săsești, ci erau risipite, fiecare sătean dorînd să aibă alături și împrejurul casei o curte și o grădină cît mai mare, pentru pomi și legume, adesea și vie — vatra satului ocupa o suprafață relativ însemnată.

O trăsătură caracteristică a multor vetre vechi de sat este continuitatea lor de-a lungul veacurilor și chiar a mileniilor. Săpăturile arheologice, ca și descoperirile in-

timplătoare, arată că pe locul multor sate românești au fost așezări nu numai în evul mediu timpuriu și în perioada migrațiilor, dar și mai înainte, în timpul Daciei romane, și, anterior acesteia, în epoca fierului, a bronzului, și chiar în neolitic.

Impresionează mulțimea vechilor sate românești, constatate documentar în primele secole ale vieții de stat. Dacă un sat număra, în genere, puține case — satele mari au constituit excepții atît în Moldova, cît și în Țara Românească și în Transilvania — erau în schimb foarte multe sate. Această densitate a așezărilor rurale — maximum fiind în regiunea deluroasă, a podgoriei — explică, în bună parte, țăriia noilor state — Țara Românească și Moldova — și faptul că s-au putut împotrivi cu armele, victorios, în mai multe rînduri, statelor vecine, mult mai întinse și mai puternice.

Și numele vechilor sate românești prezintă caracteristici ce merită a fi relevate. Dacă o seamă din aceste sate sînt numite după unele aspecte ale terenului respectiv, o bună parte a lor poartă nume care indică descendența dintr-un strămoș comun sau din întemeietorul sau stăpînul satului, din cel care „a bătut căl dîntii parul” în locul respectiv. Din această categorie fac parte numele de sate terminate în *estî* — sufixul este străvechi — precum Odobești, unde documentele atestă pe Odobă — unul din cei șapte „bătrîni” ai satului, sau Bătinești — al cărui stăpîn, Batin, e amintit pe vremea lui Alexandru cel Bun, sau Dudaștii muntenii, Stăneștii olteni, Tichileștii dobrogeni, Pogăneștii și Corbeștii transilvăneni. Reprezentativ și general românesc e numele satelor București, cu rădăcina dacică; el se întilnește pe întreaga suprafață a teritoriului carpato-dunărean. Trei sate cu acest nume constatăm în Muntenia: unul, pe Dimbovița, în Ilfov, care se va transforma în tîrg și va ajunge capitala Țării Românești, apoi a României, altul în Oltenia, în județul Vilcea, la finele

Încă de pe acum, studiile mărunte și parțiale, în timp și spațiu, de care dispunem, ne permit să deosebim, în linii mari, arii geografice și culturale care se vădesc a avea și a fi avut o viață socială deosebită; există zone de feudalizare masivă, probabil zone de formațiuni anterioare prestatate, cu centre administrative străvechi; zone de libertate țărănească relativă, opunîndu-se celor dîntii, morcelate și fărîmîtate pe anume linii de pătrundere sau masiv păstrate încă; există zone de luminisuri de pădure locuite din străvechime și altele de recentă impopulare; există trasee relativ despopolate de-a lungul marilor drumuri de invazie războinică și a marilor drumuri de circulație economică, culoare de scurgere a populației de la munte spre cîmpie — și multe altele care par a ne lăsa să ghicim felul în care s-au petrecut pe acest tărîm marile drame ale istoriei mute trăite de mase.

Laolaltă considerate, ele par a ne arăta modalitățile grație cărora vechea populație autohtonă masată în depresiunile și versantele Carpaților se lega prin fire nord-sud de populația de asemenea masivă de pe malurile Dunării, felul în care s-a putut face luarea în primire a alveolelor teritoriale (lăsate goale de către nomazi) de o populație coborîtă de la munte sau leșită din luminisurile pădurilor de cîmpie, lărgind prin defrișare spațiul inițial, dîndu-se o necurmată luptă între țărănime și boierime, de la zonă la zonă, și pînă la urmă topindu-se într-o singură masă omogenă sub influența pătrunderii capitalismului și a trecerii de la o economie predominant pastorală la una agricolă monocerealiară. Lărgind sfera de cercetare de la Oltenia la țara întregă, lumini din ce în ce mai multe s-ar putea arunca, pas cu pas, asupra istoriei noastre sociale, pornind de la procesele de etnogenează a poporului român, pînă la cele din ziua de azi.

Ori de cîte ori o asemenea metodă de lucru a fost încercată, deși pe o scară deocamdată modestă și nesistematică dusă pînă la capăt, rezultatele s-au dovedit ispititoare. Ar fi de cea mai mare utilitate ca să se pornească, pe un plan de ansamblu, vaste campanii de cercetare în această direcție, care este străgătoare nu numai prin rezultatele ce se pot obține ci și prin faptul că tehnicile ei nu sînt încă desăvîrșit puse la punct, dîndu-se astfel prilejul de a se crea tehnici noi, de a se face un pas înainte în dezvoltarea științei noastre sociale.

Reproducem un fragment din comunicarea tor. Vasile Cîrăbîș (de la Institutul Pedagogic Craiova): „Rîzmerița și războiul din 1916 pe valea Jaleșului (raionul Gorj)”, în care sînt folosite documente inedite și cercetări personale în localitățile vîii Jaleșului.

Satele de pe valea Jaleșului fiind locuite din vechime de o populație densă și fiind între drumurile comerciale, de la Vilcea-Tg.-Jiu, Timșana-Băia de Aramă-Turmu Severin, cu toată așezarea lor lângă munte, n-au fost ferite de „rîzmerițe” și atacuri turcești.

Carul cu două protapuri, de care vorbește tradiția locală, e o mîturie vie cî românii, cînd simțeau că se apropie pericolul, încercau carul cu strictul necesar și se refugiau în trecăturile munților; dar marea majoritate lua drumul codrilor din dealuri și munte. Codrul care se întindea pînă la marginea zăvoaiului Jaleșului și Șohodului la era primul adpost. Din

Olteană și spirit modern

În rindurile intelectualilor noștri care trăiesc în mediul rural, ca și la o mare parte din cei care s-au ridicat de acolo, se constată o preocupare veche și statornică, — aceea de a întocmi monografia satului lor de baștină. Viața i-a așezat, mai ales pe cei dinții, într-o situație favorabilă cercetărilor și observațiilor directe și de lungă durată, iar această posibilitate este folosită de mulți dintre ei cu o stăruință și o hărnicie cu totul remarcabile. De aceea, prin sate se găsește risipite un număr mare de lucrări monografice, care sînt de obicei produsul unor activități de mai multe decenii.

Greutățile ce înfruntă pe cel ce întocmește monografia unui sat vin în special din natura acestei activități, care trebuie să fie multilaterală. Cercetătorului i se pretind nu numai cunoștințe generale și o bună orientare ideologică: el este obligat să stăpînească, în plus, o întreagă serie de cunoștințe și tehnici științifice, pe care în mod obișnuit nu le aplică bine decât specialistul. Este vorba de cunoștințe și tehnici care, fără îndoială, se pot învăța, dar practica arată că în acest caz monograful devine el însuși specialist (cum s-a și întâmplat adeseori), iar lucrarea sa încețoșată de a mai fi o monografie completă, devenind contribuție de specialitate. De aceea, în cazurile în care cercetarea monografică nu poate fi făcută în colectiv, este necesar ca monograful să fie ajutat într-unele laturi ale activității sale. Voi exemplifica această nevoie referindu-mă deocamdată la domeniul istoriei, care reprezintă pentru foarte mulți dintre cercetătorii locali o preocupare majoră, întrucît ei consideră — de altfel, fără dreptate — că monografia este în primul rînd un istoric al satului. Exemplul ales va pune în lumină și o anumită stare de lucruri care se referă la Oltenia într-o măsură mult mai mare decît la alte „provincii istorice” românești.

Capitolele de istorie ale unei monografii de sat se întemeiază mai ales pe documente scrise. Dacă lăsam deoparte actele oficiale aflate la instituțiile sătești, constatăm că izvoarele mai vechi, în care se găsește informații despre trecutul satelor noastre, sînt de două feluri: prima categorie cuprinde documente care au fost, sau sînt și astăzi, în posesia stăpînilor, pe cînd cea de a doua este formată din acte care n-au stat niciodată în păstrarea vreunui membru al obștii sătești. Ceva mai mult, în Țara Românească și în Moldova satele sînt, din acest punct de vedere, ele însele de două categorii: unele în care locuitorii țărani

au avut documente vechi, iar altele unde — în afară de împrejurări cu totul excepționale — nu s-a păstrat nici un act scris anterior Reguliamentului organic, cînd au luat ființă primele instituții locale obligate să-și conserve arhiva. Cum se explică această situație?

Cu foarte rare excepții, documentele noastre interne de pînă la 1831 sînt acte în legătură cu stăpînirea pămîntului, adică hrisoave, cărți de judecată, zapise de vînzare, diate, foi de zestre. În toate timpurile, actele de acest fel au stat în mîna celui ce stăpînea moșia, deoarece dreptul său de proprietate era condiționat, în mod obișnuit, chiar de posibilitatea de a le înfățișa la nevoie. (În vechea zicătoare: „Cine n-are carte, n-are parte”, cartea este actul scris, nu știința de carte, cum se interpretează uneori). Întrucît țărînimia noastră era formată, în trecut, pe de o parte din moșneni sau razeși, care aveau moșie proprie puteau face acte în legătură cu aceasta, iar pe de altă parte din vecini sau rumâni (numiți mai tirziu clăcași), care munciau pe pămînt străin și erau numai obiect de tranzacții pentru alte categorii sociale, se înțelege ușor de ce în satele de moșneni vom găsi acte vechi — adesea într-un număr impresionant de mare —, iar în cele de foști clăcași nu vom găsi nici un asemenea act, oricît de stăruitor ne-am face cercetările. Există, firește, foarte multe documente în care este vorba despre satele nelibere, dar aceste acte au fost altădată în posesia stăpînilor feudali — boierii și minăstirile — iar de la aceștia, cele mai multe au trecut în depozitele publice de documente și au fost, în mare parte, tipărite. Cu alte cuvinte, vechea stare socială a satului condiționează direct chipul în care se vor desfășura cercetările monografice; căci pe cînd în fostele sate libere

lui de descompunere a obștii libere, în secolele pentru care există izvoare interne suficiente de numeroase, sau ca aspectele deosebite ale luptei de clasă purtate de moșneni în cursul timpului. Este probabil că aceiași izvoare, adăugate materialului moșnănesc care se află de pe acum în depozitele de documente, vor face dovadă, pe temeiul unei prelucrări statistice adecvate, că moșnenii au fost cea mai numeroasă categorie socială care a scris în limba română, într-o vreme în care oficialitatea și clasa feudală întrebuițau încă slavona, — pe care moșnenii n-au folosit-o niciodată. Pentru ei, scrisul în românește era o necesitate practică, izvorită din nevoia de a consemna, în acte ce se puteau înțelege, mutațiile de proprietate dintre membrii obștii. Aci nu poate fi vorba despre vreo influență cărturărească sau religioasă, venită din afară.

Importanța actelor păstrate în sat se datorește și unui alt factor. Pe cînd majoritatea documentelor conservate astăzi în marile arhive ale țării sînt acte de formular și redacție rutinară, emane de la instituțiile administrative centrale, actele întocmite de săteni, sau chiar de unele mîrunte oficii locale (care, de asemenea, se păstrează prin sate), cuprind într-un număr mai mare ecouri din viața reală și ne ajută astfel să cunoaștem fapte rămase neștiute, sau ne ușurează înțelegerea altora. În afară de aceasta, informația pe care istoricul o găsește în actele de arhivă, cu care operează în mod obișnuit, oglindesc dispozițiile administrative așa cum au fost date acestea de la centru. Ele nu-i îngăduie tot deauna să afle și chipul cum au fost înțelese și aplicate aceste dispoziții în sat, unde adesea s-au ciocnit de ordine prestabilite. Prin această ciocnire, măsurile luate de stat s-au

lăsat, așadar, o sarcină de răspundere și de cînstă, pe care ar trebui s-o ia asupra lor intelectualii olteni. S-ar putea crede că problema poate fi rezolvată întîrind mișcarea geografică, deoarece autorii monografiilor locale sînt tocmai cei ce au strîns, sau care cunosc pe cei ce posedă, în sat, asemenea acte. Experiența de pînă acum nu recomandă însă această soluție, deoarece unul dintre sectoarele „tehnice” ale activității monografiștilor, unde aceștia trebuie ajutați, este chiar editarea documentelor. Pe de altă parte nu este de dorit ca materialul documentar, despre care vorbim, să fie risipit într-un mare număr de monografii, care în orice caz nu vor fi tipărite, toate, într-un viitor apropiat, și unde totdeauna documentele vor fi greu de găsit. Valorificarea deplină a acestor izvoare nu se va putea face decît dacă ele vor fi editate într-o colecție prevăzută cu întregul aparat critic necesar. La acest sfîrșit se poate ajunge, însă, numai prin colaborarea dintre localnici și specialiști. Trebuie să pornim de la ideea că editorii singuri nu pot avea acces la aceste documente, pe care de cele mai multe ori sătenii nu le pun la dispoziția unui necunoscut. Sînt, ce-i drept, și posesori de acte care le imprumută pentru transcriere, sau alții care le cedează chiar, spre a fi depuse la Academia R.P.R. sau la Arhivele Statului — dar aceștia sînt rari. Numai un localnic poate strînge toate actele dintr-un sat, — și aceasta, în multe cazuri, cu nevăzute greutăți. (Culegerea se ușurează, însă, foarte mult dacă există posibilitatea de a fotografia actele, lăsîndu-le pe loc).

Practic, lucrurile s-ar putea desfășura în modul următor: filiala regională a Societății de Științe istorice și filologie, sau chiar redacția revistei „Ramuri” (care are puțința de a crea, prin publicitate, o stare de spirit favorabilă), ar trebui să păsească la constituirea unui grup de lucru, format pe de o parte din monografiștii satelor de moșneni și din alți localnici interesați în această problemă, iar pe de altă parte dintr-un nucleu redacțional. Cei dinții ar strînge sau fotografia documentele aflate în sat, iar editorii le-ar transcrie și colaționa, procedînd în această operație potrivit normelor stabilite de Academia R.P.R. S-ar putea iniția cu folos și colaborarea cu specialiștii Institutului de istorie din București, paleografi și slavisti (căci în sate se vor găsi și acte slavone, date de domnie obștilor). N-ar trebui să fie uitat nici materialul moșnănesc inedit, care se păstrează de filialele Arhivelor Statului, sau de alte instituții. Volumele întocmite astfel — căci vor fi fără îndoială mai multe! — ar trebui să apară sub numele tuturor celor care au contribuit la ele.

Tipărirea unei asemenea colecții de documente moșnănești din Oltenia va avea, neîndoios, o mare importanță pentru documentarea noastră istorică. Ea va da și un nou impuls activităților monografice, căci pe această cale se vor pune la îndemîna monografiștilor transcrieri și traduceri corecte. Putem presupune că exemplul oltean va fi urmat de cercetătorii altor regiuni, unde în trecut a existat, de asemenea, țărînimie liberă.

Organizarea activității monografiștilor n-ar trebui să rămînă, firește, numai la cadrul special examinat mai sus. Cercetarea satelor de moșneni, ca și a celor de foști clăcași, cuprinde nenumărate domenii în care alți legăturile cu specialiștii, cit și schimbul de experiență dintre monografiști, pot fi neașteptat de fecunde. Ar fi util ca discutarea acestor probleme să fie continuată în viitor.

Ion Donat

Condițiile cercetării istorice în Oltenia

el are posibilitatea de a găsi acte în sat — sau de a afla acolo urma actelor culese cîndva de la săteni de alți cercetători, în cazul al doilea monograful trebuie să se mulțumească exclusiv cu documente de arhivă, care pot fi sau actele unor familii de boieri, sau documente și condici minăstirești.

În ansamblul izvoarelor noastre istorice, actele moșnenilor au o situație deosebită. Uneori, din ele pot răsări informații neașteptate: hrisovul lui Vlad Țepeș din 20 septembrie 1459, care a dat prilejul aniversării unei jumătăți de mileniu a orașului București, s-a păstrat într-un sat de moșneni din nord-vestul Olteniei; dar adevărata importanță a acestui material nu se datorește unor astfel de întâmplări, ci stă în legătură cu natura actelor din această categorie. Dacă în documentele feudale satul aservit ni se face cunoscut numai prin ecouri înregistrate din afară — am zice: de la conac — și din punctul de vedere al intereselor de clasă ale stăpînilor, actele moșnănești reflectă viața internă a obștii, ne ajută, cu alte cuvinte, să cunoaștem satul liber dinăuntru. Împrejurarea că o lungă perioadă istoriografia noastră s-a întemeiat, într-o măsură covârșitoare, pe acte emise pentru boieri și minăstiri, ne-a împiedicat în unele privințe să cunoaștem tocmai ceea ce era mai important și mai autentic în istoria țărînimii. Mi se pare în afară de îndoială că folosirea documentelor moșnănești, rămase încă prin sate, va aduce informații noi cu privire la probleme de mare interes istoric, ca, de pildă, cunoașterea mai exactă a procesu-

putut modifica în diverse variante locale, care în destule cazuri nu se cunosc, deoarece n-au fost consemnate de acele instituții publice a căror arhivă se păstrează în marile depozite.

Toate acestea arată că depistarea, culegerea și editarea documentelor ce se găsesc la moșneni — documente aflate în pericol de a se pierde de la o zi la alta — formează una dintre problemele cele mai acute ale documentării noastre istorice. Pentru Oltenia, această problemă are o greutate cu totul neobișnuită, întrucît jumătatea sa de nord — căreia i se alătură regiunea corespunzătoare de la răsărit de Olt, pînă dincolo de Cîmpulung, — forma în trecut cea mai întinsă și mai compactă zonă de țărani liberi din Principate, care, de aceea, este astăzi o mare arhivă. Siarea socială deosebită a Olteniei de miază-noapte explică de ce Alexandru Ștefulescu a găsit, numai în fostul județ Gorj, miile de acte vechi sau foarte vechi, care stau la baza monografiilor sale și a ediției de documente slavo-române. Trebuie subliniat aci că Ștefulescu n-a știut că se găsea într-o arie geografică excepțională din acest punct de vedere și de aceea scotea ca apariția colecției sale județene „va da o puternică impulsivitate și altor lucrări de aceeași natură în fiecare județ”. Dar în Muntenia sînt unele județe în care nu s-a găsit, pînă azi, nici un singur document vechi păstrat la țărani, deoarece acolo nu erau moșneni. Acest fapt pune și mai mult în lumină caracterul specific Olteniei, pe care îl are această problemă.

dealuri, tot prin păduri, ajungeau — de era cazul — în văile și pădurile muntilor.

Din documentele scrise, cunoaștem că satul Arcani a fost prădat și robit la sfîrșitul anului 1610 și începutul anului 1611, pe timpul lui Șadu Șerban vodă, de către „pandurii” unguri, care nu erau altceva decît „haiduci”, un corp de oaste ungurească cu o organizare specială. Într-un document din 1622, la nuanza 24, e scris: „...Cînd au venit în satul Arcani pandurii de peste munți în zilele lui Șerban vodă de i-au jefuit și i-au robit și-au tăiat mulți oameni din acest sat și au ars chiar casele lor, atunci au fost arse și cărțile (actele) lor de moștenire și cu multă avere a lor”.

Atacul asupra acestui sat s-a produs în timp ce Gabriel Bathory, principele Transilvaniei, a pornit la 29 decembrie 1610 din Țara Birsei spre Țara Românească, atacînd pe neașteptate pe Radu Șerban. Soldații săi, pretutindeni pe unde s-au întins, la ducere sau la înapoiere, au avut aceleași purtări.

secolului al XIV-lea, un al treilea în Teleorman, în secolul al XVI-lea. Tot București s-au numit mai înainte Buhașii moldoveni de astăzi; există un sat București în raionul Tecuci, regiunea Galați, și un altul în raionul Brad, regiunea Hunedoara. Și nu mai punem la socoteală numirile similare, cu aceeași rădăcină, ca Bucura, în regiunile Oltenia, Pitești și Hunedoara, Bucuroaia în regiunile Oradea și București, Bucureașa în regiunea Oltenia și Bucureni în regiunea Bacău. Tot așa de răspîndite ca numele de sate terminate în -ești, sînt cele terminate în -ani sau -eni; ele desemnează, la fel, descendența dintr-un întemeietor sau stăpîn comun. Astfel, scoborîtorii dintr-un vechi Botea s-au numit cînd Botești — sate cu acest nume întîlnim în regiunile Suceava, Iași, Bacău, Galați, Ploiești, Timișoara și Cluj — cînd Blateni, în regiunile București (în două locuri), Pitești, Cluj și Mureș-Autonomă Maghiară. Citeodată numele terminate în -eni arată și proveniența sub raportul geografic: e cazul satelor Moldoveni — unul în raionul Turnu-Măgurele, altul în raionul Urziceni — apoi Olteni — nu mai puțin de unsprezece sate cu acest nume în regiunile Galați, Constanța, București, Ploiești, Pitești, Cluj și Mureș-Autonomă Maghiară — în sfîrșit, Munteni — tot unsprezece sate, în regiunile Iași, Bacău, Galați, București, Pitești, Oltenia.

Conștiința descendenței comune creează în satele de moșneni sau razeși o solidaritate puternică, face din aceste sate adevărate cetăți, în care străinul nu poate intra decît dacă este primit de obște. Primirea se poate face prin căsătorie, străinul devenind ginerele unuia dintre moșneni sau razeși, sau prin adopțiune, cînd este înfiat de unul dintre aceiași moșneni sau razeși. Dacă vreunul dintre membrii obștii vrea să-și vîndă partea sa de moșie din sat — parte care este, în genere, în devălmășie, și se socotește în stînjini, palme și degete sau în lei și bani sau în dramuri, după unitatea de măsură întrebui-

țată local, el n-o poate face decît după ce întrebă pe toți vecinii săi „și din sus și din jos și dimprejurul locului” — după formula obișnuită — adică pe toți codevărmașii, pe toți frații săi de moșie, și numai în cazul cînd aceștia nu vor să cumpere, nu-și exercită dreptul de „promisișis”, numai atunci el poate să vîndă altuia, care, prin această cumpărare, devine și el membru al obștii.

Solidaritatea satului se vedește și în alte împrejurări, de natură fiscală, cu prilejul impunerii la bir, sau cu prilejul vreunei „gloabe” sau amenzi. Cînd impunerea se face colectiv, adică se fixează de către visteria domnească o sumă globală pe care trebuie s-o plătească satul întreg — au fost și perioade în care impunerea s-a făcut individual, pe „cap” — atunci repartizarea sumei între membrii obștii se face prin „cislă” de către obște însăși, mai exact de cîțiva reprezentanți ai ei — „oameni buni și bătrîni” — care fixează cit trebuie să plătească fiecare satean, țînînd seamă de „starea” lui, adică de numărul vitelor și al celorlalte bunuri ce posedă. Cum satul, în genere, nu e mare, se știe precis ce are fiecare și deci repartizarea e cea mai justă cu putință. De asemenea, cînd asupra satului cade vreo năpastă — se găsește, de pildă, pe hotarul satului vreun om ucis și fărtașul nu poate fi dovedit — atunci „gloaba” — în speță „dușegubina” sau „dușegubina”, socotită, de obicei, în capete de vite, este „aruncată” asupra întregului sat și repartizată, tot prin „cislă”, asupra tuturor, fiecare trebuind să plătească partea ce-i revine. O asemenea năpastă o căzut asupra satului Novaci din Gorj atunci cînd au trebuit să plătească pentru un om ucis, care nici măcar nu fusese găsit pe hotarul satului, dar al cărui sînge, purtat de apa unui pîru din muntele Tătarul, ajunsese în cuprinsul satului. Un document din iulie 1661 constată faptul: „și am aflat cu sufletele noastre că au fost muntele al Novăcenilor de cînd au dat dușegubină

...căci au eșit apa muntelui în sat în Novaci cu sîngele mortului, deci au dat 100 de boi”. Aceeași solidaritate se manifestă și cînd satul trebuie să presteze unele servicii, să facă, de pildă, un număr de care pentru transportul zaherelor destinate turcilor sau armatei în campanie, sau cînd trebuie să livreze un număr de capete de vite sau unele produse. Și aceste prestațiuni și livrări se repartizează asupra tuturor, potrivit cu „starea” fiecăruia.

Satul românesc vechi e și domeniul cel mai frecvent de aplicare a „obiceiului pămîntului”, obicei care privește stabilirea sau restabilirea hotarelor, — cu determinări precise cînd e vorba de hotarul unei prisăci și al unei mori —, facerea de iazuri sau heleșteie și mori, judecățile pentru pămînt, ruminirea sau eliberarea de ruminie etc. Dăm un singur exemplu privind satul „Vladimirul” — locul de baștină al lui Tudor — și anume în legătură cu hotărnicirea moșiei satului, făcută în ziua de 8 august 1787. Ivindu-se o neînțelegere cu privire la traseul hotarului la Piscul Suvelniței, traseu contestat de moșnenii satului vecin Busuioci, s-a recurs la vechiul obicei al jurămîntului „cu brazda în cap” sau cu „trăistile cu pămînt”. Și punînd „pricina moșnenii din Busuioci — cîtim în document — că este piscul Suvelniței mai la deal și neputînd îndrepta pricina într-alt chip, s-au învoit de au luat pămînt 12 oameni bătrîni moșneni din Vladimir... și au mers cu trăistile cu pămînt din piscul Suvelniței la deal în culme pînă în obîrșia Sacoți și s-au îndreptat semnele”.

Numele generic al satului românesc, de origine latină, ca și acela al vetrei, de origine dacică, precum și împrejurările vieții satului, în care solidaritatea și obiceiul pămîntului sînt elemente principale și constanțe, dovedesc, luate împreună, marea vechime și continuitatea satului nostru, formă străveche și majoritară de așezare în jîntul carpato-dunărean.

1) Ion Donat, *Izvoare și metode istorice puțn folosite, în Studii și cercetări de bibliologie V* (1963), p. 59 și urm.

2) În afară de această zonă moșnănească principală, în Oltenia mai există două insule de moșneni către Dunăre, din care una în regiunea Pieniței, iar alta la vest de Caracal.

3) A se vedea articolul a'turat „Pentru un atlas de istorie socială” de H. H. Stahl.

4) Al. Ștefulescu, *Documente slavo-române relatate la Gorj*, Tg. Jiu, 1908, p. 5.

Casa de cultură: răspunderi și perspective

C. Baban
directorul Casei regionale a creației populare — Oltenia

Formații de amatori

Colocivile pe tema culturii de masă (apărute în numărul 3 (6) al revistei) mi s-au părut cu adevărat interesante cu cât ele nu au tratat fenomenul în general, ci i-au relevat acele trăsături care îi sînt specifice în actuala etapă. Toți participanții la discuție, fie că s-au referit la mișcarea artistică, la munca cu cartea sau la activitatea de răspîndire a cunoștințelor culturale și științifice, au reliefat cu precizie faptul că, în condițiile actuale, cultura de masă s-a îmbogățit și se îmbogățește cu noi și noi forme de expresie, că aceste forme trebuie preluate și încurajate, și că dezideratul calității trebuie să ocupe și în acest domeniu un loc de prim ordin.

În regiunea Oltenia, regiune cu o bogată tradiție a activității artistice de amatori, cu formații corografice (Dăbuleni, Săpasa), corale (Craiova, Caracal) și de teatru (Severin), a căror activitate, răspîndită nu o dată cu premii la competițiile republicane, a căpătat notorietate, ne-am aflat în ultima perioadă în împrejurarea în care numărul mare de elemente talentate și bine pregătite trebuiau prezentate în ansamblu și în cadrul unor spectacole de amploare. Așa s-a născut ideea organizării unor mari formații, cu activitate temporară, în cadrul cărora să fie valorificate major calitățile celor mai reprezentative forțe artistice de amatori ale regiunii.

După o amănunțită și judicioasă muncă de selecție din zecile de mii de membri ai echipelor amatoare din regiune a fost încheiat un ansamblu cuprinzînd 400 de interpreți (coriști, dansatori, solisti instrumentali și vocali, recitatori, prezentatori etc.): „Alunelul”.

Spectacolul ce urma să fie prezentat de prima formație a „Alunelului” ridică o serie de probleme. În primul rînd, faptul că interpreții proveneau dintr-un număr mare de formații — prezentînd zone folclorice și etnografice diferite — ne-a pus în fața necesității de a veghea, cu atenție, la unitatea programului. N-a fost ușor. E suficient să amintim că ansamblul a cuprins, ca să ne referim doar la sectorul corografic, echipele de dansuri din Dăbuleni, Osica-Dobru și Săpasa, care, în afară de faptul că reprezentau zone folclorice deosebite, erau, în acea perioadă, foarte diferite ca valoare. Ceea ce le era comun — era autenticitatea. A trebuit, pentru unitatea artistică a spectacolului, să ne oprim asupra acestor caracteristici și să accentuăm.

Problema similară ridicau și celelalte compartimente. De pildă, omogenizarea formației instrumentale, în special în ceea ce privește acompaniamentul, a cerut un efort de muncă deosebit. Toate acestea, cum și alte multe probleme (echilibrul genurilor, întinderea spectacolului, frumusețea a interpretelor, rezolvarea tehnică a desfășurării spectacolului — foarte grea în împrejurarea manevrării unui număr mare de interpreți), ne-au pus în situația de a acționa foarte apropiat de fief în care acționază formațiile profesioniste. Faptul a constituit, atât pentru specialiștii ei și pentru interpreți, un bun prilej de îmbogățire a experienței. Bunele rezultate obținute cu primul spectacol, ca și unele învenite slăbiciuni, ne-au obligat, pentru spectacolele pe care a urmat să le pregătim, la o exigență sporită.

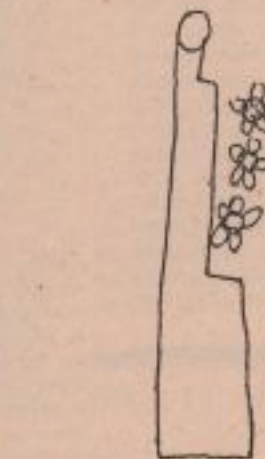
Spectacolele „Ce frumoasă-i viața noastră” și „Lunga noastră sora” s-au ridicat la un nivel artistic superior. Spectacolul de debut („Dragă mi-i Oltenia”) și au constituit bune prilejuri de îmbogățire a experienței pentru tot mai mulți interpreți, deoarece, de fiecare dată, am căutat să atragem în echipa ansamblului nostru noi membri.

Spectacolele s-au bucurat, adesea, arī de aprecierea publicului și de aceea a specialiștilor, iar turneele întreprinse în țară au prilejuit o mai bogată cunoaștere a artei folclorice oltenice. Să nu mai vorbim de încrederea în propriile forțe, pe care au căpătat-o interpreții. Ecce de ajuns să amintim că mulți dintre ei au fost, mai tîrziu, solisti de formații profesioniste, și că unii pot fi văzuți frecvent pe ecranele televiziunilor sau ascultați la radio. Cu aceasta se poate vedea cum, prin noua formă de activitate, mișcarea artistică de amatori a venit în sprijinul celei profesioniste.

Cele de mai sus ne îndreptăcesc să considerăm că ansamblul de mare amploare constituie o formă specifică actualului stadiu de dezvoltare a mișcării artistice de amatori și că, deci, această formă trebuie să fie răspîndită, perfecționată și permanentizată. Poate că la viitoare concursuri ale amatorilor va trebui să se înlocuiască în regulat un nou capitol: „Mari ansambluri folclorice”.

În ce privește Casa regională a creației populare din Oltenia, lucrările ei își propun să facă din turneele esuale ale marilor ansambluri de amatori și a pune care să devină tradițională.

Am citit cu mult interes articolele publicate în „Ramuri” nr. 1 (6) sub titlul „Cultura de masă, moment contemporan”, și acest interes s-a transformat în dorința de a comunica, prin intermediul revistei, câteva din experiențele pe care noi, cei de la Casa raională de cultură din Caracal, le-am acumulat de-a lungul anilor, și câteva din problemele ce ne frîmîntă în actuala etapă a activității noastre.

Instituția noastră va împlini, nu peste multă vreme, zece ani de la înființare. Între felul în care concepem munca noastră cu un deceniu în urmă, și felul în care o concepem și desfășurăm la ora de față, sînt deosebiri ce merită să fie analizate. La început — și de-a lungul citorva ani după înființare — desfășuram o muncă în asalt, numai în cadrul campaniilor (agricole, electorale etc.), sau în prajma diferitelor concursuri cu caracter local sau republican. Lipsită de continuitate, activitatea noastră — chiar dacă obținea succese de moment — nu era o activitate de perspectivă. Mai mult: cadrele recrutate de noi pentru diferite spectacole, sau pentru activitățile din cadrul cercurilor, nefiind antrenate într-o muncă organizată, continuă, ne păreau; și astfel, cu prilejul fiecărei noi „cam-

panii”, trebuia să luăm de la capăt ceea ce numeam, pe atunci, munca de atragere a elementelor talentate.

Cîțiva ani de experiență ne-au ajutat să înțelegem — sub îndrumarea și cu sprijinul organelor de partid — că adevăratele și trainicele succese nu le reprezintă atît distincții obținute la diversele competiții (pentru care te-ai pregătit în ultimul moment, muncind zi și noaptea), ci activitatea în ritm continuu; fără fluctuație de cadre, ci cu elemente statornice, care să se dezvolte în sinul Casei de cultură și să devină, la rîndu-le, propagandiști ai programului Casei, să depășească și să atragă noi și noi membri.

Există, pe la început, în rîndul unor activiști culturali și al unor intelectuali din raion, mentalitatea muncii culturale din „sarcină”, din obligație, fapt ce împiedica obținerea unor rezultate trainice. (Erau angrenate, uneori, în munci culturale, persoane care nu aveau nici dragoste, nici înclinare spre asemenea activități, — sau oameni fie supra-solicitați de alte sarcini, fie nepregătiți). O mentalitate care, astăzi — și în special pentru activiștii culturali mai tineri — pare de neconceput.

Revizuiindu-ne și în această direcție stilul de lucru, am dat un alt conținut noțiunii de muncă pentru atragerea de noi elemente, transformînd-o dintr-o activitate mecanică și întîmplătoare într-una vie, organizată, în cadrul căreia esențialul constă în cunoașterea aptitudinilor și aspirațiilor tuturor celor veniți să activeze în cadrul Casei. Ne-am străduit să muncim în așa fel în cit, cu timpul, cei interesați să solicite ei înșiși dreptul de a participa la activitățile noastre. O dată schimbat unghiul din care era privită problema atragerii cadrelor, ne-am aflat în fața unor alfel de perspective, pe care am încercat să le fructificăm. Un exemplu: în prezent, formația noastră de teatru își recrutează interpreții mai tineri nu la întîmplare, ci din rîndul membrilor cercului dramatic. (Într-o vreme, și la noi, ca și la alte case

de cultură, cercul dramatic tindea să se confunde cu formația de teatru, ceea ce constituia — s-o mai spunem? — dovada unei munci pe de-a-neregul formale). Acum, cercul dramatic este pentru noi un fel de conservator (rog ca termenul să fie privit la proporțiile cuvenite), la care participă, bineînțeles, toți membrii formației de teatru, dar unde, în primul rînd, primesc îndrumări și sînt supuși „verificării artistice” noii veniți, aspirații la luminile rampei. Recent, cercul dramatic și-a accentuat caracterul de element pregătitor, în sensul că, în timp ce în cadrul formației de teatru se repetă o piesă de întindere („Corabia cu un singur pasager”), la cerc se pregătește, cu caracter de studiu, o piesă scurtă, (al cărui titlu este, întîmplător, simbolic): „Puii nu zboară singuri”. Aș adăuga și faptul că membrii cercului de muzică instrumentală sînt cei din rîndul cărora se recrutează componenții orchestrei de muzică ușoară, ai orchestrei de tineret și copii, și cei care-i acompaniază pe soliștii noștri de muzică populară.

Și în alte domenii ale activității Casei noastre de cultură există exemple concludente în legătură cu necesitatea unei munci continue, care să răspundă sarcinilor la zi, exigențelor concrete ale oamenilor muncii. Așa, de pildă, cu ani în urmă, înființarea de noi cercuri s-a făcut și la noi după principiul: Să avem cercuri cît mai multe! Această dorință, lăudabilă în sine, nu dădea rezultatele pe care le așteptăm (cercurile se dezvoltau greu, sau rămîneau pe hirtie), datorită faptului că în organizarea acestora nu pomeam de la necesitățile reale ale oamenilor muncii din oraș, ci de la niște simple puncte aflate în planul nostru de muncă.

În prezent, datorită faptului că cercurile noastre grupează oameni interesați de domeniile respective, ne aflăm în împrejurarea în care: cercul literar va înainta, foarte curînd, Casei regionale a creației populare, manuscrisul unui volum cuprinzînd versuri și proză ale autorilor talentați din oraș și raion; cercul plastic, după expozițiile individuale a doi dintre membrii săi — expoziții ce s-au bucurat de succes — se pregătește pentru cea de a IV-a Bienală de artă plastică; cercul

foto, după o expoziție care a atras numeroși vizitatori și a sporit numărul fotografiilor amatori din raion, prepară o nouă expoziție tematică; cercul filatelic, ai cărui membri întretin legături de schimb cu numeroși filатели din țară și străinătate — și care, pe lîngă panourile permanente de la dubul Casei de cultură, a organizat expoziții volante, însoțite de conferințe de popularizare — se pregătește să prezinte publicului noile achiziții; cercul dramatic ascultă prelegeri despre „Munca actorului asupra rolului”, „Tehnica recitării”, „Concepția regizorală” etc.; cercul rebus (recent înființat) și-a trimis deja producțiile către revista de specialitate (care a și publicat unele dintre ele); cercul de gimnastică ritmică tinde să devină un cerc de balet; în sfîrșit, inițiatorii viitorului cerc de radioamatori (a cărui înființare este, nu știu de ce, tergiversată de U.C.F.S.-ul regional) croiesc planurile viitoarei activități.

Aș vrea să subliniez, încă o dată, faptul că toate aceste activități și succese se datorează interesului pe care membrii cercurilor îi poartă domeniilor în care activează. Rolul activiștilor Casei — mult mai ușor după ce cercurile au fost înființate — a constat în a-i descoperi pe pasionați și în a le pune la dispoziție condițiile unei bune activități.

Realizările de pînă acum reprezentative, de sigur, numai un început. Este destul loc pentru mai mult și, mai ales, pentru mai bun. Conștienți de aceasta, ne vom strădui să facem, mereu, noi și noi pași înainte.

O privire asupra activității de azi a Caselor de cultură le recomandăm — prin îndrumarea pe care o primesc și prin condițiile materiale ce le sînt puse la dispoziție — ca pe niște mari complexe culturale, cu raze de acțiune spre toate domeniile artei și a culturii. Și, mai ales, în acele localități în care nu există instituții artistice profesioniste, rolul Caselor de cultură sporește, ele fiind, în actuala etapă, nu numai focare de inițiere artistic-culturală, ci și valorificatoare, la nivelul unei tot mai înalte „măiestrii, a aptitudinilor oamenilor muncii.

M. Slătulescu
directorul Casei raionale de cultură — Caracal

Unele probleme ale brigăzilor artistice

În mișcarea de amatori, brigăzile artistice de agitație se înscriu ca o formă de spectacol specific anilor noștri. Prin caracterul ei operativ, prin posibilitatea de referire la persoane și stări de lucruri familiare spectatorului, prin varietatea de modalități pe care le poate aborda, această nouă formă artistică a izbutit — în unele cazuri — să întrecă, în ceea ce privește „preța la public”, chiar și forme tradiționale ale mișcării de amatori.

În mod firesc, apariția și evoluția brigăzilor artistice de agitație a generat o serie de probleme, dezbătute pe larg de-a lungul anilor, atît de către amatori și activiștii culturali, cît și de profesioniștii chimieți și sprijinii brigăzilor din punct de vedere literar, muzical, scenografic sau regizoral. O vreme — în etapa imediat următoare apariției brigăzilor — multe din problemele ridicate au fost, de fapt, niște vaise probleme. S-a cheltuit, de pildă, multă energie în încercarea de a se stabili, în mod arbitrar, unele reguli privind fie procentul de muzică sau coregrafie pe care îl poate cuprinde un program de brigadă, fie numărul interpretelor, fie existența ori inexistența decorului sau recuzitei etc. Pînă la urmă, însă, toate aceste „reguli” au fost abandonate, ajungîndu-se la concluzia — foarte justă — că brigada artistică de agitație este o formă de spectacol în cadrul căreia pot fi folosite orice fel de procedee — de la cupletul revuistic și pînă la fragmentul de poem dramatic — de la scenă și pînă la aria de operă ori evoluția de balet — singura „regulă” fiind aceea ca spectacolul să fie cu adevărat de

agitație, iar această agitație să fie făcută în mod artistic.

În jurul acestor deziderate se poartă, în prezent, o serie de dezbateri — de data aceasta justificate și create. Recent, Casa regională a creației populare a organizat la Craiova o conferință la care au participat atît colectivele de creație, instructorii și unii interpreți din cadrul mai multor brigăzi din regiunea Oltenia, cît și membrii unor cercuri literare. Pornind de la experiența acumulată cu prilejul ultimului concurs republican și dorind să nu întrerupă, o dată cu terminarea competiției, activitatea brigăzilor, participanții la conferință — unii dintre ei venind chiar de la repetițiile spectacolelor în pregătire — au discutat o problemă esențială a domeniului artistic de care se ocupă: aceea a textului literar.

Dezbaterea acestei probleme a evidențiat faptul că, dacă orizontul tematic evoluează în concordanță cu realizările și specificul actualității, forma de exprimare a rămas — în foarte multe cazuri — tributară unor clișee. Prezentarea artistică sablonară — în care conținutul este redat în „lipare” — ce nu au mai cunoscut nici o modificare, nici o înnoire de la începutul activității brigăzilor — e, din păcate, desîntînită. Uneori, din dorința lăudabilă, de altfel, de concret, în programele brigăzilor de agitație își face loc așa înșurire de date, lipsită de orice transfigurare artistică și aducînd mai degrabă a dare de seamă stîngaci veridică. Explicația o găsim, în primul rînd, în nepriceperea multora dintre cei care își asumă sarcina di-

ficilă de a crea texte pentru brigăzi. Unii instructori, transformați în persoane „lactorum”, alcătuesc texte, regizează, mai compus — după ureche — și muzica, — și accata de ani de zile; astfel se ajunge la lipsa de fantezie, de inventivitate, la sablonarism și spirit rutinier. În cuvîntul participanților la conferință a fost combătută o astfel de practică și s-a pledat pentru o exigență sporită față de spectacolul de amatori, exigență impusă de spectatorii al cărui nivel de cultură a crescut an de an.

Din nou — pentru a cita oară — se impune, ca o necesitate stringentă, atragerea condierilor, a membrilor cenacurilor și cercurilor literare. În sprijinirea organizată a brigăzilor artistice de agitație, prin componerea unor texte care să răspundă exigențelor de calitate și conținut.

Îngădă artistică s-a impus totuși prin noutatea pe care a adus-o în mișcarea de amatori, și este necesar ca ea să promoveze mereu această linie noutătoare. Există,

foarte răspîndit, un anumit program de brigadă artistică a cărui formulă poate fi socotită, nu fără ghilimelele de rigoare, „clasică”. Această formulă presupune: un prolog, miniatură, un cuplet muzical, scenele, un dans satiric, scheciuri și un final cu participarea întregului ansamblu. Succesiunea arătată nu este fixă, ea se schimbă în funcție de tematică, de greutatea anumitor puncte din program. Însă, în general, formula rămîne aceeași.

Sporadic, în programele brigăzilor artistice de agitație își fac loc forme noi, îndrăznețe, de prezentare: momente cu păpuși, secvențe de film realizate de cînecluburi, teatru de umbre etc. Cître astfel de forme — și cître descoperirea altora — ar trebui, cred, să se îndrepte și mai mult atenția creatorilor.

Urmărind, în cadrul celui de al VII-lea concurs, evoluția unor formații artistice, ne-a atras atenția, printre altele, următorul aspect: brigăzile artistice de agitație de la oraș se îndreptau, foarte des, către o abordare mai „în general” a realității, în gen estradai, pe cînd cele săsești rămîneau credincioase tendinței de a zugrăvi, în mod operativ, concretul. Brigăzile artistice de la sate s-au prezentat cu spectacole populare, de lăcută folclorică. Aceste spectacole s-au remarcat printr-o mai mare ingeniozitate, folcloral omenid o inepuizabilă sursă de inspirație, motive, pretexte artistice. Acest fapt trebuie să constituie un prilej de meditație pentru formațiile de la oraș — nu în sensul copierii formulei folosite de brigăzile săsești, ci în acela al unei mai mari sollicitări a fanteziei create, pentru realizarea unor spectacole cu adevărat noi, interesante, agitate.

I. Rusu-Șirlanu
metodist principal
Casa regională a creației populare — Oltenia

Oct. Toropu O nouă stațiune arheologică în Oltenia: Pădina Mare

Pînă în prezent, pe teritoriul Olteniei au fost descoperite — și în cea mai mare parte explorate — circa 84 monumente arheologice (fără a include în calcul descoperirile de importanță mai mică), relevînd, firește, prin resturile de cultură materială abia la suprafață, cîte o etapă din dezvoltarea societății pe teritoriul patriei noastre.

Ne vom ocupa, în rîndurile de față, de o nouă stațiune arheologică, așezare descoperită de învățătorul Ion Miulescu, din comuna Pădina Mare (raionul Vinju-Mare).

În anii 1937-1938, învățătorul Ion Miulescu a sesizat existența unei vechi așezări și a unei necropole în raza comunei Pădina Mare, pe care a început să le cerceteze. Întrerupte în 1938, cercetările au fost reluate de I. Miulescu în anii 1957-1958 și au continuat pînă în 1964. Cu ocazia acestor cercetări, au fost colecționate o serie de resturi ale culturii materiale, aparținînd populațiilor care au viețuit altădată în această parte a Olteniei.

Judecînd după ornamentația și tehnica de lucru pe care le prezintă fragmentele ceramice recoltate din săpături sau de la suprafață, s-ar putea presupune că — măcar în parte — săpăturile de pe raza comunei Pădina Mare aparțin culturii Coțofeni, din perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului (1900-1700 î.e.n.). Două fragmente de ceramică aparțin epocii prefeudale. Există și o altă categorie de obiecte ceramice care, pînă în prezent, n-au putut fi datate cu precizie.

În afară de ceramică, au mai fost descoperite o serie de obiecte de uz casnic: fusiole (greutăți de lut folosite la torzi), greutăți pentru răboșul de țesut vertical, moarele de lut, rînițe pentru „măcinat”; clevea unelte; percutoare pentru confecționarea de unelte din piatră, topoare din piatră șlefuită cu gaură de înmănășur, un „baros” din piatră cu șantulele pentru fixarea cozii de lemn, folosit pentru zdrobirea mineralelor sau a sării; arme: ghioghe din piatră șlefuită cu gaură de înmănășur, vîrful de săgeți și de lănci din fier; podobe: o fibulă din bronz și trei monede din epoca imperială romană (una din timpul lui Antoninus Pius — 138-161 e.n., alta din timpul lui Commodus — 180-192 e.n. și a treia identificată).

Ion Miulescu ne-a informat că a descoperit, în punctul „Ariile bolcești”, patru urne funerare, așezate în unghi drept la distanțe relativ egale. Aceste urne, ca și altele descoperite în apropiere, nu au avut niciodată capac. Urnele, de formă ovaloidă, cu buza dreaptă, prezintă la bază patru piciorușe, iar pe umărul vasului două înălțimi verticale, cîteodată înguste orizontale. În urnă sînt introduse resturile incinerării și cîte un vas mai mic, de formă sferoidală avînd în partea superioară

Teatrul popular și amatorii

„HIPNOZA” de Șt. Berciu — un nou spectacol la Tr. Severin

Teatrul popular din Tr. Severin, înființat doar cu un an în urmă, a realizat recent cu piesa „Hipnoza”, de Șt. Berciu, un foarte bun spectacol. În regia actriței Paula Culitză de la Teatrul Național din Craiova, spectacolul pune în valoare calitățile piesei (roluri și acțiuni create cu știință), mesajul ei privind competența și abnegația securității socialiste. Uniră și cu grația necesară, spectacolul teatrului popular din Tr. Severin a reușit să capteze interesul publicului și printr-o ilustrare muzicală bine aleasă (jazz, cu stridențele cerute de piesă), prin decorul corect și cu intenții moderne, prin luminile agreabile și adecvate. Probabil, cu colaborarea unui specialist, decorul ar fi fost mai funcțional. Nu știu de ce n-a fost un specialist... S-au devotat sprijinirii tehnicii spectacolului Nicolae Aurel (ca regizor de culise amator), membrii cercului plastic al casei de cultură alături de directorul ei, Marina (la executarea decorului după ideea regizorului). Cu aceeași dăruire, în munca de suflor, foitescu Gheorghe.

Exceleză în primul rând, însă, interpretarea, printr-o mișcare armo-

ferul a conturat tipul uman amoral. Drăgoi Ion (lt. Velicu), Mircea Popescu (studentul), Baban Ioana (dr. Eveline Cristea) și Matici Mioara (asistenta medicală), tineri care au pășit prima oară pe scenă, s-au integrat în desfășurarea spectacolului, stângăciile lor de uneori fiind estompate de o prospețime demnă de remarcat. Adăugăm jocul corect al lui Borontși Gh.

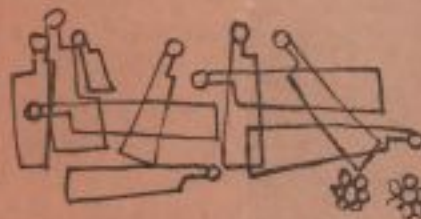
Astfel, cu excepția prologului (o nereușită, se pare, a piesei înseși), teatrul popular din Tr. Severin a realizat cu acest spectacol nu numai cel mai bun din câte le-a prezentat în foarte scurta lui activitate, ci și superioritate față de nivelul amatoresc, prin interpretare în primul rând și prin prezentarea scenică înseși. Ecolul e de profunzime; interesează nu numai manifestarea în sine, ci și procesul determinant care trebuie întreținut la aceeași tensiune și perfecționare pe linia activității artistice creatoare în orăș.

Munca de regie a spectacolului, însumind doar 35 de repetiții, cred că a sugerat și a inclus de la început în conduita sa ideea și arta de a realiza într-adevăr nu numai un spectacol. Interpretii mărturisesc și azi că la primele repetiții li s-a părut prea greu... Asistând la una dintre ele, m-a tulburat aceeași impresie: îi observam cum balansează chinul între dorința de „a apare”, de a se etala, obținând aceeași impresie imediată prin automulțumire; și între actul creator care li speria ori inhiba, incitându-le probleme și efort. Colectiv încă tânăr, toți erau tentați să teatralizeze, fără disciplina și abnegația trudei artistice. Pentru a intra în rezonanță cu opera, pentru a identifica sentimentele și valoarea ideii, și a le reda, trebuia să-și descopere propria potențialitate, să crească prin ei înșiși, să se producă o conștientă declanșare a sensibilităților latente și a puterii de receptivitate artistică, trebuia să se pregătească stând mereu în incintă și autocontrol, până când echipa „să existe”. În această lumină, strădania lor apare deosebit de interesantă, eliminând ideea flotanților în activitatea caselor de cultură, practica de a rezuma munca doar la a face un spectacol (sau a trece un concurs), ori detașarea regizorului fără pasiune prin: „Spune așa!”, cu neîncredere deci în interpretul amator („Vai, nu poate mai mult!”), confundându-l aprioric cu „diletantul” și plafonându-l de fapt la acest nivel.

Cred că actrița Paula Culitză a reușit în foarte mare măsură, cu pasiune, tact și perseverență, să dea curaj forțelor (incerte poate sau fragile) ale interpretelor amatori din Tr. Severin și importanță maximă voinței lor de autodefinire artistică. Interpretii s-au dăruit într-adevăr peste măsura așteptărilor și merită felicitări, împreună cu invitația de a repeta spectacolul și în afara raionului. Felicit, de altfel, Teatrul Național și Casa creației din Craiova pentru inițiativa de a trimite oameni de specialitate care să contribuie la creșterea unui asemenea colectiv.

Ca problemă specială a teatrului popular, subliniez preocuparea și strădania Casei de cultură din Tr. Severin de a înzestra echipa cu costume și mobilier nou (prin gospodărire chibzuită) — ceea ce a dat o surprinzătoare prospețime spectacolului. Se impune, în perspectiva unor astfel de teatre, un repertoriu bogat și o echipă omogenă, cu continuitate și cu sprijinul specialiștilor, precum și sprijinirea acestei activități meritorii — poate printr-o altă formă de organizare (semi-profesionistă).

Sina Dănculescu

nioasă puțin obișnuită amatorilor (la care rigiditatea nu poate fi eliminată pe scenă, în general, decât foarte greu). A existat o bună frazare a textului și folosirea limbii literare. A dominat firescul, demonstrând că personajele pot comunica între ele, ceea ce la amatori se realizează de asemenea în mod obișnuit numai în parte. Oneci Ștefan (în piesă, coionelul Pandrea) aduce în primul rând acest firesc, adăugând o frumoasă plastică și prestanță scenică. Neulescu Nuți (Ioana Oprescu) relevă un foarte interesant temperament scenic (volubilitate, promptitudine în replică), deși joacă prima oară un „rol”. Doru Ionescu (dr. Moran) a făcut o remarcabilă încercare de a interioriza personajul cu mijloace simple (fără o mimică exterioară, jenantă). Camelia Da Rin (Amnezica), interpretă sensibilă și interiorizată și cu o îndelungată activitate în teatrul de amatori — a făcut, dintr-un rol fără cuvinte, un personaj. Putinei N. (Nelu Tenopol), într-un rol complex și dificil prin tentația de a fi șarjat de către interpret, a reușit să rămână autentic, să releve subtextul personajului, să păstreze interesul publicului până la capăt; realizează dubla personalitate a personajului prin mijloace

Desenele și vignetetele din acest număr: ION MIREA

scenice bine conturate, lăsând să transpară idelle urmărite de autor. Oneci Viorica (farmacista Adela Vizanti) a demonstrat inteligență scenică, identificarea rolului, un model modern, acuratețe și chiar finețe de exprimare, însă nu destulă susținere temperamentală. Cu temperamntul în ritual inhamat, Nae Badea (șo-

LECTORAT TEHNIC

facec înființat, lectoratul tehnic al orașului Craiova și-a propus să ofere inginerilor și cadrelor tehnice de înaltă calitate posibilitatea de a cunoaște cele mai noi realizări ale științei și tehnicii contemporane — în acele domenii legate de specificul uzinelor craiovene — urmărindu-se stimularea acțiunii de introducere, în procesul de producție, a metodelor tehnologice cele mai avansate, creșterea imediată a eficienței metodelor de exploatare a tehnicii noi.

Lectoratul și-a început activitatea cu un număr de cinci cursuri diferite, fiecare curs cuprinzând elite opt prelegeri, care se țin o dată pe lună. Cursul „Metode noi în construcții civile și industriale” (condus de ing. Antonie Iancu) dezbate cele mai moderne și eficiente metode și procedee folosite în proiectarea și executarea construcțiilor. Cursul de „Energistică industrială” (condus de ing. Nicolae Bodeșcu) ocupă de probleme privind raționalizarea consumului de energie electrică, folosirea resurselor energetice secundare, reducerea pierzilor de cost și automatizarea complexă a sistemelor energetice. Cursul „Procedee tehnologice moderne de prelucrare la rece a metalelor” prezintă tendințele moderne în construcția de mașini, posibilitățile creșterii productivității și indicilor de exploatare, folosirea noilor principii tehnologice în organizarea secțiilor de prelucrare la rece. Cursul „Procedee noi în sudura metalelor” (condus de ing. Vlad Diaconu) își propune să trateze, printre altele, probleme privind fenomenele legate de procesul sudării, sudarea construcțiilor metalice și a celor din beton armat, creșterea productivității și reducerea pierzilor de cost. Cursul „Aplicațiile matematice în tehnică” (condus de conf. ing. Silviu Pușcariu) urmărește să familiarizeze cadrele de ingineri și tehnicieni cu principalele probleme ridicate de aplicarea diverselor ramuri ale matematicii în operații legate direct sau indirect de procesele de producție.

Prelegerile sînt încredințate unor specialiști cu autoritate, atât din Craiova cât și din alte centre ale țării. Astfel, în cadrul cursului „Procedee noi în sudura metalelor”, tov. ing. Traian Săligăreanu, candidat în științe tehnice, de la Baza Academiei R.P.R. din Timișoara, a vorbit despre „Considerații și calcule asupra chiptului și fluxului termic la sudarea cu arc electric”. La cursul de „Energistică industrială”, tov. ing. N. Bodeșcu, de la Inspectia energetică, a vorbit despre „Situația specifică deosebită a sistemului energetic regional și importanța economică a raționalizării consumului de energie electrică, prin aplatizarea curbei de sarcină. Perspectiva dezvoltării sistemului energetic național, în lumina ultimelor documente de partid și de stat”. Tov. Constantin Piscariu, lector la Institutul pedagogic de trei ani din Craiova, a vorbit despre „Reprezentări grafico-nomogramatice”, în cadrul cursului „Aplicațiile matematice în tehnică”. În sfârșit, cursul „Metode noi în construcții civile și industriale” a început cu o prelegere despre „Construcții metalice speciale”, ținută de tov. prof. Dan Mateescu, de la Institutul politehnic din Timișoara. În cadrul „Procedee tehnologice moderne de prelucrare la rece a metalelor” — cu prelegerea „Construcții noi de mașini-unelte”, ținută de tov. prof. ing. dr. Silviu Crișan, de la Institutul politehnic din Brașov.

Cursurile lectoratului au trezit un viu interes. S-au primit cereți de înscriere

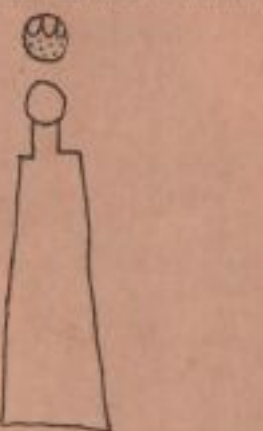
de la 397 ingineri și tehnicieni, dintre care unii au corat să frecventeze două sau chiar trei cursuri.

Ing. George Petrescu

BALADE OLTENEȘTI. Creații de prim ordin ale folclorului românesc, cîntecul bătrînești balade, cum le-a numit folcloristica noastră din vesicul trecut, printr-un termen înlocuitor în scrierile pășopistilor și, în special, ale lui V. Alecsandri) reprezintă cea mai însemnată parte a genului epic al muzicii populare de la noi.

Zămislite în timpuri străvechi încă în perioada destrămării obiectelor primitive, ele s-au îmbogățit cu lucrări noi în veacurile următoare. Dacă în Moldova sau Transilvania, după cum constată specialiștii, frecvența baladelor este într-o continuă descreștere (textele epice se cîntă aici pe melodii de doină sau de cîntec propriu-zis), în Oltenia, și în sudul țării, în genere, balada trăiește și astăzi în forme depline de realizare artistică, avînd întreaga structură muzicală tradițională.

Un disc realizat recent de „Efectorecord” în colaborare cu Institutul de Etnografie și folclor al Academiei R. P. Române ne pune la dispoziție imprimarea a patru dintre cele mai reprezentative cîntec bătrînești oltenești: Ioan Iorgovan, Oleac, Chira Chiralina și Ion Al Mare (ultimul, cu un puternic conținut social, a apărut în jurul anului 1832, în zona Calafatu-

lui; el relatează uciderea unui arendaș al locului — figură odioasă — de către o ceată de răzaci, în frunte cu Ion Al Mare din comuna Poiana).

Un interes de frunte al baladelor oltenești îl constituie Mihai Constantin din comuna Desu, raionul Calafat) dănușete auditorului întreg farmecul a patru cîntec bătrînești în care geniul popular își dă măsura deplină.

Ioșif Sava

„BICI LA FLURENI”. Cera cu este scrie fără pretenții, dar cu sinceritate și pasiune lipsită de prejudecăți îl cucerește pe toți.

Gh. Bugheș

REVERBERAȚII

C. Motoș
Profesor amant

Am cunoscut vechiul Oltenia în excursiile mele științifice, și-î port o amintire frumoasă. M-a impresionat atunci viața artistică și culturală a Olteniei, existența unor factori de valoare reconștrucții activității publiciste, ținuta corpului de profesori (Rolul pe care l-au jucat femeile, ca profesore, în domeniul învățămîntului, merita toată admirația unui intelectual).

Oltenia de astăzi a luat un puternic avînt în domeniul industriei, arhitecturii, culturii, situîndu-se în primele rînduri ale înnoirilor din țară. Despre fabrica „Electropulver” — Craiova, despre locomotivele Diesel-electrice, despre sondele de petrol de la Jiclei, se scrie desori în ziare, Factorul economic a schimbat hățărilor și în bine fața Olteniei. Ca om de știință, nu pot decât să apreciez aceste succese și înnoiri, care dau un plus de interes și greutate unei spații geografice cu o istorie veche.

Știința e prezentă pretutindeni. Peștera Clășani, de pildă, cunoaște o activitate științifică neobșnuită. Am înălțat aci, sub auspiciile Institutului de speologie „Emil Racoviță”, un laborator de cercetări speologice care s-a dovedit nelcăpător față de numărul de cercetători veniți, pentru studii, nu numai din țară, ci și din strălănită. Galeria „Matei Ghicu” poate rivaliza cu galerii celebre din lume. Ea atrage în mod deosebit atenția cercetătorilor.

Aici, în vechiul banat al Craiovei, pe lângă naturalist și etnograf, pe lângă folclorist și antropolog, sociolog ori istoric — cercetători ai vechimii — au apărut acum inginerii constructori, reprezentanți ai noului. Din înțelegerea și colaborarea de care sînt în stare aceste două direcții nu poate avea decît de cîștigat țara întregă Olteniei.

Victor Daimaco

Amintirea înălțărilor trăite în anii copilăriei și ai adolescenței e un fenomen cuadrt, mai cu seamă dacă prezentul e despărțit de trecut cu peste 50 de ani. Aceste aduceri aminte se pătrouăz deleva,

în joc tainic, și stabilesc o legătură utilă între trecut și prezent. Cînd privesc spre locurile natale, spre Oltenia zilei de azi, de unde vin altele vesti despre noua luminoșie a muncii și a creației, cu împlinirile lor, văd un drum de două decenii care măsoară — în întinșitate — secole. Pentru mine, acesta are o deosebită semnificație.

Amintiri... Aveam 14 ani, cînd, într-o dimineață de august, la Turmu-Severin, în anul 1907, am văzut pentru prima dată o stea cu coadă: era cometa Danieș. De atunci, fenomenele cerești m-au atras mereu. Cunoșteam, după un an, în 1908, constelațiile zodiacale și planetele strălucitoare.

Mediul înconjurător, natura atât de darnică în Oltenia, și urmele lăuate de romani pe malul Dunării, lângă Turmu-Severin, cred că au îndemnat întotdeauna, pe mulți tineri, spre meditație și muncă serioasă. Oltenia e un muzeu din acest punct de vedere, și nu e surprinzător faptul că mulți oameni de seamă s-au ridicat și se ridică de pe meleagurile oltenești, făcînd cînte numele de român.

Revenind la preocupările mele de astronom, și vrea să amintesc că, împreună cu câțiva colegi, entuziasmați de cele povestite de mine, de țărîniștii cu care puteam pătrunde în marea lume a Universului, am format un grup intitulat „Societatea astronomică Urania”. Țineam prelegeri teoretice, după puterea înțelgerii noastre, după un curs elementar de Cosmografie de Spiru Haret și după altul, de De launey Seara, făcîm observații pe malul Dunării, la orizont deschis; rezultatele le trimiteam la București lui Victor Ambrin, care le publica pe cele interesante în revista sa (de popularizare a astronomiei) „Orion”. Doream, însă, să ne cumșăm o lunetă. Bani nu aveam, aveam numai speranțe.

De reținut, că nimeni nu s-a interesat de frumoasa noastră activitate științifică, o indiferență totală ne-a curmat entuziasmul tineresc atât de promițător.

Pentru timpurile de azi, să ne gîndim numai la cursurile și observațiile gratuite ce au loc la Observatorul Popular, unde mul de oameni ai muncii își completează cunoștințele despre lumea cosmică. Cîți doasebine între egoismul și dezinteresarea de acum 50 de ani și situația de azi, care ne încălește unele toli și ne luminează mintea!

De aceea: „Muncă și Cultură”, cum spuneau latini. „Per aspera ad astra” — să în pentru toți porunca cea mai de seamă.

un gît lung în formă patrată. La toate urzele descoperite s-a constatat, în interior, prezența unor asemenea vase. N-au putut stabili cu certitudine dacă resturile de la incinerare erau introduse și în vasul din interiorul urnei. După toate probabilitățile, acest vas era depus în urnă cu oțet. Același rol îl aveau și vasele în miniatură, care au fost descoperite în morminte, în jurul urnelor.

Pădina Mare este situată într-o zonă în care trăburile — din epoca bronzului și a fierului — folosau cu intensitate ritual incinerării în înhamatizări. În spațiul dintre Carpați, Dunăre și OH, ritual incinerării, alături de cel al înhamatizării, începe a fi folosit accidental încă din perioada de început a epocii bronzului, pentru ea, mai tîrziu, în epoca bronzului și apoi a fierului, mormintele de incinerare s-au devinut din ce în ce mai frecvente. Astfel, în epoca bronzului, purtătorii culturii Verbișoara (poate și cei ai culturii Vatină, a cărei arie de răspîndire pare să cuprindă, în faza finală, și o parte din Oltenia), care își înhamatizau morții în ritual înhamatizării, folosesc, într-o etapă tîrzie, și incinerarea.

Prezența, în mormintele de la Pădina Mare, a urnelor cu piciorușe (care lipsesc din celelalte culturi), a vasului introdus în urnă și a cănușii formă, mai ales în ceea ce privește gîtul vasului, nu este întîlnită pînă în prezenta în cadrul altor culturi — sînt elemente cu totul noi. Lipsa capacelor pe gura urnelor merită, de asemenea, a fi reținută, avînd în vedere faptul că urnele aparținînd grupului Gîrla Mare — Cîrma sînt acoperite cu cite un capac.

Făcîndu-și cererile viitoare vor face lumină în această problemă. În punctul numit „Măgura”, la circa 1 km sud-vest de Pădina Mare,

se găsește o vatră — distrusă parțial de muncile agricole — puternic arsă (grosimea are unorii 25 cm), care se întinde pe o suprafață de circa 9 m.p. În jur se mai găsesc și alte vetre asemănătoare. S-ar putea presupune că sînt resturile unor cuptoare care, în parte, erau folosite la topirea minereurilor. În apropierea lor s-au recoltat, de altfel, bucăți de zgură rezultate din topirea minereurilor.

Dar surprizele nu s-au oprit. În timpul lucrărilor agricole din anul 1961 a fost descoperită, în punctul numit „Coșreș”, situat la circa 2 km sud-vest de extremitatea vestică a comunei Pădina Mare, o statuete — reprezentînd pe zeita Minerva — turnată în bronz. O descoperire care vine să completeze alte descoperiri, mai vechi, ale acestei divinități, din întreaga provincie Dacia inferioară. Minerva, lucrată în marmură, în bronz, gravată pe piatră sau modelată din lut, înarmată sau fără armă, a fost descoperită — pe teritoriul fostei Dacia inferioare — la Drobeta, Ramula, Răicari și Sucidava.

În punctul „Măgura” se găsește și un tunel (movilă) de origine antropogenă, avînd un diametru de 32 cm. În profilul și planul movilei se văd foarte clar resturi din vetrele amintite, care se găsesc în apropierea tunelului; se dovedește astfel că această movilă a fost construită după abandonarea și distrugerea cuptoarelor amintite. Săpăturile ce se vor face în tunel ne vor aduce datele care să precizeze perioada în care acesta a fost construit și la ce a fost folosit (morminte, punct de observație, hotar etc.).

* „Urnele” ar putea fi în fond vase zoomorfe, dar în acest caz nu se poate explica prezența vasului în interior (N.R.).

Ilie Purcaru

Primăvara creației

Ceea ce o pătrime din an e socotit la noi anotimp, cu o frenetică distribuție de culoare, lumină, farmec în geografia zilelor, s-a concentrat — în ultimele două decenii — pe semnificația unui anotimp primăvară. Am deschis un arc prin care am unificat primăverile și continuăm a lucra cu mistriile sub bolta lui. Din luna lui martie intrăm nu numai cosmic într-un anotimp al prefacerilor, dar acest martie, fiecare martie din ultimele două decenii, se leagă în memoria noastră cu amintirea primei izbucniri populare de energie, cea prin care am legiuit pentru întâia oară o orinduire a maselor.

Primăvara veche era o primăvară geografică, stimulând sevele din crengi, dezghețând singele mineral al țării, dezlănțuind simfonia vegetală, pe fondul sum-

bru, de anemie pernicioasă, al unor orinduirii istorice în care omul, cu forțele lui de creație, agoniza. Conjugarea celor două forțe, a omului și a anotimpului, forțe modificatoare de peisaj și de lume, cuplarea energiei cosmice a primăverii cu nobila energie umană, sint fructul acestei vremi de renaștere care capătă, prin amploarea și temeinicia ei constructivă, dimensiune de eră. E un anotimp dinamic, o primăvară a creației sociale. E primăvara unui întreg pământ românesc, redeșteptat, innobilat și infumusețat prin vasta operă constructivă pe care o conduce Partidul Muncitoresc Român. E o nouă etapă majoră în istoria unei societăți tinere, etapă care ia măsura înaltă a unui popor, a capacităților, a resurselor constructive și de geniu cu care el a știut să se angajeze în dialogul cu lumea și timpul. 14,8 la sută — ritmul anual de creștere a economiei, unul dintre cele mai înalte din lume — reprezintă coeficientul de forță al înaintării noastre, cifră care ia temperatura înaltă a muncii și a creației românești.

Pasiune în muncă, sănătate spirituală, candoare marală, imbinată cu îndrăzneala investigației în toate domeniile, cu optimismul unei epoci care privește numai în față, sint, evidente și adânc resimțite, pentru fiecare din noi, coordonatele acestei primăveri perpetue care este socialismul.

Peisajul primăverii de azi, o primăvară a schelelor, a cimpurilor de sonde, a satelor și orașelor înnoite, se suprapune în conștiința noastră cu peisajul istoric numai prin mijlocirea documentului artistic sau literar. Sintem, de la o vreme, siliți să facem arheologie chiar și cu trecutul apropiat, apelând la arhivă, statistică prăfuită, stampă, gravură, tablou, pentru a reconstitui și opune, în conștiința contemporanilor, cei doi timpi — de dinamică și stagnare — ai istoriei noastre, timpi care se află astăzi, în mod legitim, la antipodi. Călătorul prin privilegiile românești se află în situația celui mai tinăr contemporan al nostru, pentru care trecutul, cu toate tarele lui, nu mai supraviețuiește decât prin document și relicvă de muzeu.

Poate că tocmai de aceea sintem atenți cu relicva, cu documentul, cu tot ceea ce poate stimula prin tangență potențialul de energie contemporană. Carbonizate de vreme, chiar și amintirile înțețesc tocmai creației de acum, fiindcă numai un asemenea foc, cel al construcției actuale, poate degaja (chiar și din amintire!) potențialul coloric. Mergem înainte cu primăvara, și ale primăverii sint și rugurile de frunze moarte, crengi uscate, sterile, rădăcini pietroase scoase la zi, în locul cărora plantăm puieți și rădăcini fragede. Mergem înainte cu primăvara, scormonind pă-

mintul anotimpului ei, atenți să nu rămânem cu oțelul ci să scoatem intacte la suprafață depozitele de simțire și cugetare prin care trecutul s-a cristalizat în străluciri de piatră prețioasă. În primăvara călinesciană, „Trandafirul își trage esența, / Culoarea și magnificența, / Din simburile de nestemate, / Și flăcări îmbălsămate / Cu care metalele ard / De ani un miliard”... Mergem înainte cu primăvara, înfigind noi temelii și ridicându-ne privirea, de la această rădăcină a timpului tinăr, către zenitul pe al cărui frontispiciu vom pune steagul roșu al edificiului desăvârșit.

Dacă libertatea înseamnă înțelegerea necesității — cum spunea Karl Marx — aceasta își găsește aplicarea tocmai la o societate ca aceea a noastră, în care libertatea, ca expresia cea mai deplină a forței creatoare, se măsoară în timp cu însuși idealul unui popor.

Zăpezile s-au topit. Cu seismul lor solar, martie a deșteptat cimpia și cetatea, invitându-le să îmbrace un nou strat de smălțuri și culori.

„Împinsă de-un canon numeric / Floarea se desface sferic / După cerul cu planetele-n șir, / Care miroasă a trandafir”.

Urmăm drumul soarelui. Mergem înainte, cu primăvara, spre viitor.

ramuri

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE
COMITETUL PENTRU CULTURĂ ȘI ARTĂ AL REGIUNII OLTEA
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CRAIOVA, STR. IANCU JIANU Nr. 18 — TELEFON 3214

Tiparul executat în atelierele Întreprinderii Poligrafice Oltenia

Colegiul de redacție:

Constantin Baban, Ion Birzu, Călin Florian, Eugen Constant, Teodor Costin, Sina Dănculescu, Petre Dragu, Ion Fîru, Ion Giubelan, Ilarie Hinovănu (secretar-șef de redacție), Mircea Oprean, C. D. Papastate, C. S. Nicolăescu-Plopșor, membru corespondent al Academiei R.P.R., Silviu Pușcașu, Ion Schintee.
Redactor șef: ILIE PURCARU